

**T.C.
ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**

Yüksek Lisans Tezi

DRAMA YÖNTEMİ İLE DEĞERLERİN ÖĞRETİMİ

Hande Nur DOĞAN

Zonguldak 2022

**T.C.
ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**

Yüksek Lisans Tezi

DRAMA YÖNTEMİ İLE DEĞERLERİN ÖĞRETİMİ

**Hazırlayan
Hande Nur DOĞAN**

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Canan TUNÇ ŞAHİN**

Zonguldak 2022

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Hazırladığım Yüksek Lisans Tezinin bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, yazımda ve basımda enstitü tez yazım ve basım yönergesine uygun davranıldığını taahhüt ederim.

Hande Nur DOĞAN

15.09.2022

T.C.
ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüzün Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalında 186282125008 numaralı Hande Nur DOĞAN'nın hazırladığı **“Drama Yöntemi ile Değerlerin Öğretimi”** başlıklı YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 19/08/2022 Cuma günü saat 16:00'da yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezinin onayına OY ÇOKLUĞUYLA / OY BİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

Prof. Dr. Emine Özlem YİĞİT
Başkan

Doç. Dr. Canan TUNÇ ŞAHİN
(Tez Danışmanı)
Üye

Dr. Öğr. Üyesi Besime Arzu GÜNGÖR AKINCI
Üye

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

... / ... / 2022

Prof. Dr. Ertuğrul YILDIRIM
Enstitü Müdürü

ÖZET

Kurum	: ZBEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Anabilim Dalı
Tez Başlığı	: Drama Yöntemi ile Değerlerin Öğretimi
Tez Yazarı	: Hande Nur DOĞAN
Tez Danışmanı	: Doç. Dr. Canan TUNÇ ŞAHİN
Türü, Yılı	: Yüksek Lisans, 2022
Sayfa Adedi	: 106

Bu araştırmanın amacı, sosyal bilgiler öğretmen adaylarına drama yöntemiyle işlenen derslerin bireysel değerleri kazandırmada etkisini araştırmaktır. Araştırma, nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin birlikte uygulandığı karma yöntem (Mixed Method) olarak desenlenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, 2019-2020 eğitim öğretim yılı bahar döneminde Batı Karadeniz Bölgesi'nde yer alan bir üniversitede bulunan, sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünde eğitim gören dördüncü sınıf öğretmen adayları oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri iki aşamalı olarak elde edilmiştir. İlk aşamada Roy (2003) tarafından geliştirilmiş, öğrencilerin bireysel değerlerini belirlemeye yönelik olan "Personal Values Inventory" (Kişisel Değerler Envanteri) ölçeği kullanılmıştır. İkinci aşamada ise veriler öğrenci çıktıları (slogan yazma, diyalog oluşturma, kısa seneryo yazma, resim çizme vb) ve yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanmıştır. Araştırmanın nicel verileri SPSS 20 istatistik programı ile analiz edilmiştir.

Bireysel Değerler Envanterinden alınan puanlar normal dağılım gösterdiği için ön test – son test puanlarının karşılaştırılması için bağımlı gruplar t-testi kullanılmıştır. Çalışmanın nitel verileri uygulama sonrası yapılan görüşmelerin yazılı ortama aktarılması ve uygulamalar sonunda öğrenci değerlendirmelerinden elde edilen yazılı dokümanlar ile toplanmıştır. Elde edilen nitel veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. Bu anlamda yazılı metinlerden önce kodlar oluşturulmuş, sonra kodlar temalar altında toplanmıştır. Bulguların sunumunda öğretmen adaylarının görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılmıştır. Katılımcıların isimleri gizli tutularak, her bir katılımcıya Katılımcı 1, Katılımcı 2 vb. kısaltmalar kullanarak kodlar verilmiştir. Araştırmanın bulguları olarak öncelikle sosyal bilgiler öğretmen adaylarının Bireysel Değerler Envanterinden ve alt boyutlarından aldıkları ön test ve son test puanları verilmiştir. Ardından nicel bulguları desteklemek amacı ile uygulamalar sürecindeki değerlendirmelerin ve uygulamalar sonrası görüşmelerin analizleri sunulmuştur.

Araştırmanın bulguları çalışma kapsamında gerçekleştirilen drama uygulamasının öğretmen adaylarının değerleri öğrenmesinde anlamlı farklılık oluşturduğunu ortaya koymaktadır. Araştırma sonucunda dramanın değerlerin öğretilmesinde etkili bir yöntem olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Değerler, drama, sosyal bilgiler öğretimi

ABSTRACT

Institution : ZBEU, Institute of Social Sciences, Department of Turkish and Social Sciences Education

Thesis Title : Teaching Values with the Drama Method

Thesis Author : Hande Nur DOĞAN

Thesis Adviser : Assoc. Prof. Canan TUNÇ ŞAHİN

Type, Year : MSc Thesis, 2022

Number of Pages : 106

The aim of this research is to investigate the effect of the lessons taught with the drama method to social studies teacher candidates on gaining individual values. The research was designed as a mixed method (Mixed Method), in which qualitative and quantitative research methods were applied together. The study group of the research consists of fourth grade teacher candidates studying in the department of social studies teaching at a university located in the Western Black Sea Region in the spring semester of the 2019-2020 academic year. The data of the research were obtained in two stages. In the first stage, the “Personal Values Inventory” scale, developed by Roy (2003), was used to determine the individual values of the students. In the second stage, the data were collected using student outputs (writing slogans, creating a dialogue, writing a short script, drawing a picture, etc.) and a semi-structured interview form. The quantitative data of the research were analyzed with SPSS 20 statistical program.

Since the scores obtained from the Individual Values Inventory showed normal distribution, the dependent groups t-test was used to compare the pre-test and post-test scores. The qualitative data of the study were collected by transferring the interviews made after the application to written media and by the written documents obtained from the student evaluations at the end of the applications. The qualitative data obtained were analyzed by content analysis. In this sense, codes were created before the written texts, and then the codes were gathered under themes. In the presentation of the findings, direct quotations were made from the views of the pre-service teachers. The names of the participants will be kept confidential, and each participant will be named as Participant 1,

Participant 2, etc. Codes are given using abbreviations. As the findings of the research, firstly, the pre-test and post-test scores of the social studies teacher candidates from the Individual Values Inventory and its sub-dimensions were given. Then, in order to support the quantitative findings, the analyzes of the evaluations during the implementations and the interviews after the implementations were presented.

The findings of the research reveal that the drama practice carried out within the scope of the study creates a significant difference in the learning of values of teacher candidates. As a result of the research, it was seen that drama is an effective method in teaching values.

Key Words: Values, drama, social studies teaching

ÖN SÖZ

Bu araştırmanın amacı sosyal bilgiler öğretmen adaylarına drama yöntemiyle işlenen derslerin bireysel değerleri kazandırmada etkisini araştırmaktır. Araştırma sonucunda dramanın değerlerin öğretilmesinde etkili bir yöntem olduğu görülmüştür.

Yüksek Lisans eğitim sürecimde desteğini her an yanımda hissettiğim, bilgisiyle, tecrübesiyle ve sonsuz sabrıyla beni destekleyen, yönlendiren ve hep olumlu motive eden Doç. Dr. Canan Tunç Şahin hocama emekleri ve gayretleri için sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Akademik hayatıma başlangıç olacak olan bu çalışmanın planlanması, araştırılması, yürütmesi ve takibinde bilişsel anlamda desteğini esirgemediği için bir danışmandan daha çok yol gösterici bir rehber olduğu için ayrıca teşekkürler...

Araştırmanın katılımcısı olan ve bu araştırmanın verilerini elde etmemi sağlayan kıymetli öğretmen adaylarına çok teşekkür ederim.

Eğitim hayatım süresince beni maddi manevi destekleyen, bugünlere gelmemde çok büyük emekleri olan, çalışmamın uygulama aşamasında beni üşenmeden arabayla okula götüren rahmetli babam Mahmut Doğan'a, annem Fatma Doğan ve ablam Büşra Doğan'a çok teşekkür ederim. Her zaman bana inanan, her zaman yanımda olan beni destekleyen canım arkadaşım Fatma Köse'ye teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
ÖN SÖZ.....	viii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiii
RESİMLER LİSTESİ.....	xiv
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xv
GİRİŞ	1
1. GENEL BİLGİLER.....	7
1.1. Araştırmanın Amacı.....	7
1.2. Araştırmanın Önemi.....	7
1.3. Problem Cümlesi.....	8
1.4. Sayıtlılar.....	8
1.5. Sınırlılıklar	9
1.6. Tanımlar	9
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	10
2.1. Değerler Kavramı ve Tanımı	10
2.1.1. Değerlerin Sınıflandırılması.....	11
2.2. Değerler Eğitimi Kavramı ve Tanımlar	13
2.2.1. Değer Eğitimi Yaklaşımları	14
2.2.1.1. Değer Telkin Yaklaşımı	15
2.2.1.2. Değer Açıklama Yaklaşımı	16
2.2.1.3. Değer Analiz Yaklaşımı	17
2.2.1.4. Ahlaki Muhakeme Yaklaşımı.....	17
2.2.2. Değer Eğitiminde Kullanılan Yöntemler	19
2.2.3. Değer Eğitiminde Öğretmenin Rolü	21
2.3. Sosyal Bilgiler Dersinde Değer Eğitiminin Yeri ve Önemi.....	22
2.3.1. Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Değerler	23
2.3.2. Sosyal Bilgiler Programdaki Değerlerin Kazanımlarla İlişkisi.....	24
2.3.3. Sosyal Bilgiler Eğitiminde Değerler Yöntemi Kullanımı	25
2.3.4. Sosyal Bilgiler Lisans Programında Değerler Eğitimi	25
2.4. Drama.....	26
2.4.1. Drama Aşamaları.....	26
2.4.1.1. Hazırlık-Isınma Aşaması	27
2.4.1.2. Canlandırma Aşaması.....	28
2.4.1.3. Değerlendirme-Tartışma Aşaması.....	28
2.4.1.4. Drama Türleri	29

2.5. Değerler Eğitimi ve Drama	30
2.5.1. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Değerler Eğitimi ve Drama	30
3. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	32
3.1. Değerler Eğitiminde Drama Yöntemi ile Yapılan Araştırmalar	32
3.2. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Drama Yöntemi İlgili Araştırmalar.....	33
4. YÖNTEM.....	35
4.1. Araştırmanın Modeli	35
4.2. Katılımcılar (Çalışma Grubu)	36
4.3. Veri Toplama Araçları	37
4.3.1. Nicel Veri Toplama Araçları.....	38
4.3.2. Nitel Veri Toplama Araçları	39
4.4. Verilerin Analizi	39
5. BULGULAR VE YORUM.....	41
5.1. Nicel Bulgular	41
5.1.1. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Bireysel Değerler Envanterinden Aldıkları Ön Test Son Test Toplam Puanlarının Karşılaştırmasına İlişkin Bulgular.....	41
5.1.2. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Bireysel Değerler Envanteri Alt Boyutlarından Elde Ettikleri Ön Test ve Son Test Düzeylerinin Karşılaştırmasına İlişkin Bulgular.....	41
5.2. Nitel Bulgular.....	42
5.2.1. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Uygulamalar Süresince Bireysel Değerler ile İlgili Değerlendirmelerine İlişkin Bulgular	42
5.2.2. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Bireysel Değerlerin Öğretimi ile İlgili Görüşlerine İlişkin Bulgular.....	52
5.2.2.1. Bireysel Değerleri Öğrencilere Kazandırabilme	52
5.2.2.2. Bireysel Değerlerin Öğretiminde Sınıf Ortamı	53
5.2.2.3. Öğrencilere Bireysel Değerleri Kazandırmayı Sağlayacak Etkinlikler Geliştirme ve Uygulayabilme	54
5.2.2.4. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Değerler Eğitimi Yetkinliğini Arttırmak İçin Önerileri	54
6. TARTIŞMA ve ÖNERİLER	56
6.1. Tartışma	56
6.1.1. Araştırmanın İlk Alt Problemine İlişkin Tartışma	56
6.1.2. Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Tartışma	59
6.1.3. Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine İlişkin Tartışma	61
6.1.4. Araştırmanın Dördüncü Alt Problemine İlişkin Tartışma.....	63
6.2. Öneriler	65
6.2.1. Uygulamacılar İçin Öneriler.....	65
6.2.2. Araştırmacılar İçin Öneriler	66
SONUÇ	67

KAYNAKÇA	68
EKLER.....	80
ÖZ GEÇMİŞ.....	106

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 2.1: Milton Rokeach'ın Değer Sınıflaması.....	12
Tablo 2.2: Schwartz'ın Değer Sınıflandırması	13
Tablo 2.3: Değerler ve Değerle İlişkili Tutum ve Davranışlar	24
Tablo 4.1: Araştırmanın Amacı, Veri Toplama Araçları ve Gerekçeleri	37
Tablo 4.2: Bireysel Değerler Envanterine Ait Normallik Analizleri.....	40
Tablo 5.1: Bireysel Değerler Envanterinde Elde Edilen Ön Test–Son Test Puanlarına Ait Bağımlı Gruplar t-Testi Sonuçları.....	41
Tablo 5.2: Bireysel Değerler Envanteri Alt Boyutlarının Ön Test Son Test Puanlarına Göre Bağımlı Gruplar t-Testi Sonuçları.....	42
Tablo 5.3: Bireysel Değerleri Öğrencilere Kazandırabilme Temasına Yönelik Katılımcıların Görüşleri	53
Tablo 5.4: Bireysel Değerleri Kazandırabilmek için uygun Sınıf Ortamı Oluşturma Temasına Yönelik Katılımcıların Görüşleri	53
Tablo 5.5: Öğrencilere bireysel Değerler Kazandırmayı Sağlayacak Etkinlikler Geliştirme ve Uygulayabilme Temasına Yönelik Katılımcıların Görüşleri.....	54
Tablo 5.6: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Değerler Eğitimi Yetkinliğini Arttırmak İçin Öneriler Temasına Yönelik Katılımcıların Görüşleri....	55

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 5.1: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Uygulamalar Sonunda Bireysel Değerlere İlişkin Kod Haritası	43
---	----

RESİMLER LİSTESİ

Resim 5.1: Görsel S1-Katılımcıların Hazırladıkları Postitlerden Oluşan Poster...	43
Resim 5.2: Görsel S2-Katılımcıların Doldurdukları Çocuk Kartlarıyla İlgili Görsel.....	45
Resim 5.3: Görsel D1-Katılımcılara Verilen Kuklalarla İlgili Görsel.....	46
Resim 5.4: Görsel D2-Katılımcıların Yaptıkları Kuklalarla İlgili Görsel	47
Resim 5.5: (K.9, K.11, K.19, K.24, K.25, K.26) Üçüncü Grubun Çizimi.....	50
Resim 5.6: (K.7, K.8, K.15, K.33) Dördüncü Grubun Çizimi.....	51
Resim 5.7: (K.4, K.10, K.14, K.21, K.30, K.34) Beşinci Grubun Çizimi.....	51
Resim 5.8: (K.3, K.5, K.6, K.12, K.18, K.31) İkinci Grubun Çizimi.....	51
Resim 5.9: (K. 2, K.16, K.17, K.22) Birinci Grubun Çizimi.....	52

KISALTMALAR LİSTESİ

MEB : Millî Eğitim Bakanlığı

TDK : Türk Dil Kurumu

GİRİŞ

Değerler ve değerlerin eğitimi ile ilgili tartışmalar her ne kadar modern dünyanın bir gündemiymiş gibi görülse de aslında eski çağlardan itibaren değerler felsefenin bir alt alanı olarak aksiyolojinin uğraştığı temel konular içerisinde yer almaktadır. Değer problemi felsefede “iyi nedir?”, “güzel nedir?”, “faydalı nedir?”, “doğru nedir?” gibi sorulara cevap arayan temel sorgulamalardan meydana gelmektedir. Felsefede bir eylemi ahlakî yapan şeyin ne olduğuna ilişkin tartışma “ahlaklı eylem” kavramsallaştırmasını ortaya çıkartmış ve bu da insanın “iyiyi isteme” davranışı olarak Kant tarafından kısaca formülüze edilen bir çıkarımla sonuçlanmıştır (Mengüşoğlu, 1983, s.276-277). Ancak insanın iyiyi istemesi ve iyi olanı hayata geçirmesi belirli bir bilinç ve eğitimle mümkün olmaktadır. İyiyi kötüden, faydalıyı faydasızdan, ahlakî olanı gayri ahlakiden ayıran bilinci ortaya çıkartan ise insanın sahip olduğu değerlerdir. Yani toplumda bir insanın eylemlerinin doğru, kabul edilebilir, değerli ve ahlaklı olması ancak değerlerin inşası ile mümkün görünmektedir. Ayrıca insanı insan yapan, saygı, dürüstlük, adalet, eşitlik gibi toplumda insanların kendi aralarındaki ilişkileri düzenleyen kavramlar, en eski dönemlerden itibaren toplumsal hayatın temel belirleyicisi olmuştur. Bununla birlikte Kuçuradi’nin (2010, s.10-12) altını çizdiği üzere değerlerin zamanla değişip değişmeyeceği ya da değerlerin objektif mi sübjektif mi olduğu sorunsalı da ahlak felsefesinin en temel tartışma konularından birisini meydana getirmektedir. Buradan hareketle değerlerin, bireyi ilgilendirdiği için felsefenin, toplumu ilgilendirdiği için de hem sosyolojinin hem de eğitimin esas meseleleri içerisinde yer aldığını belirtmek gerekmektedir.

İnsan, dünyaya geldikten sonra ailenin ve sosyal çevresinin etkisi altına girmekte ve ilk sosyalleşme deneyimlerini bu çevrelerden edinmektedir. Bunun için, kazanılan değerler büyük ölçüde ilk etapta informal ilişkiler ve eğitim yoluyla gerçekleşmektedir. Bireyin okul çağına girmesi ve bir okulun eğitim sisteminin parçası haline gelmesiyle birlikte kontrollü, belirli ve planlı bir müfredat çerçevesinde değerlere ilişkin kazanımları da söz konusu olmaya başlamaktadır. Farklı anlatımla ailede ve sosyal çevrede erken çocukluk döneminde kazandırılan değerlerin yapılandırılmış faaliyetlerle doğrudan ve dolaylı olarak eğitimi okullarda gerçekleşmektedir.

Günümüzde okullarda verilen akademik içerikli yoğun formal eğitimin yanı sıra paylaşılan ortak toplumsal değerlerin de kazandırılmasına oldukça fazla ihtiyaç vardır. Gittikçe artan bir eğilimle hem formal içeriklerde hem de informal uygulamalarda değerlerin kazandırılması konusunda bir hassasiyetin ortaya çıktığı söylenebilir. Toplumu bir arada tutan, millet olma bilincini ortaya çıkaran ve paylaşılan ortak değerlerin okullarda, sosyal çevrede, ailede ve toplum içerisinde kazandırılması giderek gündemde daha fazla yer almaktadır. Küresel hareketliliğin daha fazla olduğu günümüzde başkalarına saygı, insan haklarını koruma ve yaşatma, farklılıkları dışlamama, demokrasiyi benimseme, farkındalık gibi değerlerin okullar aracılığıyla verilmesine her zamankinden daha çok ihtiyaç duyulmaktadır.

Değerlerin kazandırılması ile ilgili ailelere olduğu kadar okullara da büyük sorumluluk ve görev düşmektedir. Kitlemel eğitim sunulduğu okullarda bireylerin bilişsel, sosyal ve duyuşsal özelliklerinin güçlendirilmesi için çok çeşitli uygulamalara yer verilmektedir. Bu uygulamaların bir kısmını da değerlere ilişkin çalışmalar oluşturmaktadır. Çünkü okul, açık bir sistem olması dolayısıyla ait olduğu toplumdan ve çevreden beslenir ve toplumu da şekillendirir. Bundan dolayı nitelikli bir toplumun meydana getirilmesinde okullara önemli görevler düşmektedir. Son zamanlarda literatüre yansıyan çalışmalardan da anlaşıldığı üzere okullarda değerlerin eğitiminde çeşitli sosyal etkinliklerden (Akran & Yıldız, 2020, s.569), oyunlardan (Izgar, 2020, s.8), ders içeriklerinden ve okutulan metinlerden (Baki, 2019, s.110; Kardaş & Cemal, 2017, s.383-384), sosyal sorumluluk projelerinden ve okul dışı etkinliklerden (Yıldırım, 2019) vb. yararlanılmaktadır.

Okulların temel sorumluluk alanları içerisinde bireylere çeşitli yetkinlikler ve beceriler kazandırmanın yanı sıra doğru seçimler yapabilmeyi, iyiyle kötüyü ayırt edebilmeyi, toplum yararına bir birey olabilmeyi öğretmek de gelmektedir. Okulların kazandırdığı akademik yetkinliklere sahip olan bireyler aynı zamanda çeşitli ortak değerleri de benimsemiş ve hayatının bir parçası haline getirmişse sağlıklı bir toplumun inşasında önemli bir aşamanın kat edildiği söylenebilir. Toplumun beklentilerini, erdemli ve ahlaklı birey olarak karşılayan her kişinin değerleri kazandığı ve yaşadığı ileri sürülebilir. Toplumda yaşanan çeşitli etik ve

ahlaki sorunlar değerlerin ya tam olarak kazandırılmadığını ya da gereken önemin verilmediğini göstermektedir. Dewey'in (1976, s.118) ifadesiyle okulda ayrı okul dışında ayrı bir ahlak anlayışı olmayacağına göre okul bizzat toplumun ortak değerlerinin hem öğretildiği hem de yaşatıldığı en önemli yer olmak durumundadır. Değerler eğitimi okullarda sadece teorik olarak ya da formalite olarak yerine getirmekten daha çok okulun kültürünün bir parçası haline getirmek ve her alanda bunu hissettirmek daha kalıcı bir öğrenme sağlamaktadır (Daly, 2008, s.5; Göldağ, 2015).

Bireylere öğretilen her değer bir anlam dünyası meydana getirir (Cüceloğlu, 2012, s. 343). Her birey edindiği değerler doğrultusunda içinde yaşamış olduğu dünyayı algılar ve anlamlandırır. Dolayısıyla erken yaşlardan itibaren bireylere başta ailenin sonra okulun ve çevrenin görev ve sorumluluğu içerisinde olmak üzere doğru değerleri kazandırmak gerekmektedir. Değerleri kazanmış ve hayatında uygulayan her birey nitelikli insan kaynağının yani iyi bir sosyal sermayenin de parçası haline gelmektedir.

Değerler eğitimiyle ilgili özellikle son yıllarda eğitimde yapılan çalışmalar dikkat çekmektedir. Öğretim programları sadece bilişsel yeterliliklere yönelik değil aynı zamanda beceri, tutum ve değerler göz önüne alınarak hazırlanmıştır. Dolayısıyla bu çerçevede içerisinde değerlere yer verilmiştir. 2018 yılında yenilenen öğretim programlarında, her bir dersin öğretim programının başlangıç kısmında "Öğretim Programında Değerler Eğitimi" başlığı altında açıklamalar ve bir değerler dizisi yer almıştır (MEB, 2018).

MEB tarafından paylaşılan "Değerler Eğitimi" ile ilgili açıklamalarda "*İlköğretim ve ortaöğretim düzeyindeki öğrencilerin toplumun duygu, inanç, öncelik ve değerlerinin farkında olmasını amaçlamakta, milli ve manevi değerleri özümsemiş olması yönünde çalışmalar yapmaktadır. Bu kapsamda öğretim programlarına milli birlik ve beraberlik ruhumuzu ayakta tutacak değerlerimizi yerleştirerek güncelleme çalışmaları yapılmıştır.*" şeklinde ifadeler yer alır (MEB, 2018). Ayrıca öğretim programlarında ortak değerler olarak "*vatan sevgisi, nezaket ve görgü kuralları, sabır, adil olma, aile birliğine önem verme, bağımsızlık ve özgür düşünebilme, dürüstlük, misafirperverlik, saygı, sevgi, sorumluluk, temizlik, vatanseverlik gibi birçok değer*in işlenmesi ile birlikte sınıf

ortamında uygulamalarla hayata geçirilmesi ve davranışa dönüştürülmesi hedeflenmektedir (MEB, 2018).

Değerler eğitiminin Öğretim Programlarında ayrı bir ders olarak öğretilmesi önerilmemiştir. Ancak değerler eğitimi başlığı altında bazı öğretim programlarında bu değerlerin önemine ve bu değerlerin ilgili ders kapsamı ile ilişkisine yer verilirken; bazı öğretim programlarında ise bu başlık altında sadece bir değerler dizisi listelenmiştir. Sosyal bilgiler öğretim programlarındaki tüm öğrenme alanları değerlerle ilişkilendirilmiştir.

Kendi varlığını geliştirmek için toplumun bir üyesi olmak zorunda olan birey değerleri edinmeden toplumun etkin bir üyesi olamaz. Bireyin etkin olabilmesi için değerleri özümseyerek topluma yararlı ve uyumlu hale gelmesinde sosyal bilgiler dersi önemlidir (Akbaş, 2008, s.341). Bu nedenle sosyal bilgiler öğretim programları bireylere kök değerlerin kazandırılmasına yönelik yapılandırılmıştır (MEB, 2018). Sosyal Bilgiler dersinin değerler temelli olması etkin vatandaşlar yetiştirilmesi konusunda sosyal bilgiler dersinin önemli bir role sahip olmasını sağlar (Yaşar & Çengelci, 2012, s.2). Etkin vatandaş yetiştirme amacı sosyal bilgiler ders programının ahlak ve karakter eğitimine yoğunlaşmasını gerekli kılar ve bu nedenle değerler ve değerler eğitimi Sosyal Bilgiler Programı içerisinde yer alır (Gündüz, 2018, s.170).

Sosyal Bilgiler öğretim programlarında yer alan kök değerler “adalet, dostluk, dürüstlük, özdenetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik” değerleridir. Bu değerlere ek olarak “aile birliğine önem verme, dayanışma, duyarlılık, estetik, özgürlük, tasarruf, eşitlik, duyarlılık, bilimsellik, barış, bağımsızlık” değerleri de Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda yer almaktadır (MEB, 2018, s.9). Sosyal bilgiler dersi içerisinde bu kadar fazla değer olması bir yandan ders içeriğinin zenginliğini ve derse verilen önemi gösterirken diğer taraftan eğitim öğretim sürecinde bu değerlerin kazandırılabilmesini de güçleştirmektedir. Bu değerlerin kazandırılmasına yönelik öğretme ve öğrenme sürecinde neler yapılabileceğine dair fikirler önemlidir.

Değer eğitiminin nasıl uygulaması gerektiğine yönelik birçok yaklaşım vardır. Değer telkin yaklaşımı, değer açıklama yaklaşımı, değer analiz yaklaşımı

ve ahlaki muhakeme yaklaşımı bunlar arasında yer alır (Akbaş, 2008, s.11). Bu yaklaşımlar duyuşsal, bilişsel ve psikomotor öğrenmeleri içermektedir. Yaklaşımların her biri farklı özellikler göstermektedir. Öğrencilerin bu nitelikleri ayırt edebilmeleri ve davranış kazanmaları için değer öğretiminde çeşitliliğe gidilmesi gerekmektedir. Bu nedenle öğretmenlerin değer öğretimini kaliteli ve verimli bir biçimde gerçekleştirebilmeleri için metotlar konusunda bilgi ve beceriye sahip olmaları gerekmektedir (Zümrütkal & Arslantaş, 2021, s.247). Çünkü değerler eğitiminde, öğrencilere hedeflediğimiz değerlerin kazandırılmasında uygulanan yöntemlerin önemli bir etkisi vardır. Bu yöntemlere hikâye yöntemi, buluş yöntemi, soru-cevap yöntemi, drama yöntemi, senaryo ile öğretim yöntemi, benzetim yöntemi ve tartışma yöntemi örnek verilebilir. Bu yüzden öğretmenlerin yöntem seçerken, öğrencilerin etkin öğrenme yaşantıları geçirmelerine katkı sağlayacak nitelikte yöntemler seçmeleri tavsiye edilir (Akyürek, 2004, s.100, Aktepe, 2019, s.308).

Değerler öğretimde kullanılan yöntemlerden biri dramadır. Drama yöntemi, topluma ait gelenek ve ahlâkî kuralların öğretilmesinde kolay, etkili, kalıcı ve doğal öğrenme şeklidir. Bu yüzden, topluma ait değerlerin benimsetilmesinde dramanın bir yöntem olarak kullanılması, eğitim açısından önem verilmesi gereken bir konudur (Topbaşı, 2006, s.124). Dramanın öğrencileri aktif hale getirerek değerlerin kazandırılmasında etkili olduğuna ilişkin literatürde çeşitli çalışmalara rastlanmaktadır (Akhan, Mert & Acar, 2020, s.1; Kaya, Günay & Aydın, 2016, s.23; Memduhoğlu & Yüce, 2018, s.116). Drama yöntemi ile değerlerin öğretimine yönelik çalışmalar; öğrencilerin akademik başarısı (Ulubey & Toraman, 2015, s.195), özgür düşünme ve özgüven (Calp, 2020; s. 1026), olumlu tutum geliştirme (Arıkan, 2012, s.148), sosyal yeterlik ve sosyal beceri (Önalan, 2006, s.1), dürüstlük, (Akbayrak, 2020, s.174), dostluk (Çelik, 2020, s.154), sabır (Sükut, 2020, s.214), yardımseverlik (Altun, 2020, s.350), kendini ifade edebilme becerisi (Ankay, 2018), kalıcı öğrenme (Bertiz, Bahar & Yeğen, 2010, s.484) gibi çeşitli yönlerine bu yöntemin olumlu etkisini ortaya koymaktadır.

Alanyazında değerlerin drama yöntemi ile öğretimine yönelik çalışmalar incelendiğinde kazandırılmak istenilen değerlerin kalıcı olarak drama ile

kazandırılabilmesine ilişkin çalışmlara rastlamak mümkündür. Örneğin, Kaya ve Antepli'nin (2018) okul öncesi çağındaki çocuklara drama aracılığıyla değerler eğitimine yönelik deneysel çalışmalarda anlamlı sonuçlara ulaşılmış ve dramanın değer kazandırmada küçük yaş gruplarında etkili olduğu ortaya konmuştur. Benzer şekilde Kaya, Günay ve Aydın'ın (2016) okul öncesi kademesindeki çocuklara değer öğretiminde dramanın etkisine yönelik çalışmlarında aileye ilişkin değerlerin dramayla kazandırılabilmesine ilişkin bulguları görmek mümkündür. Memduhoğlu ve Yüce'nin (2020) çalışmasında da okul öncesi öğretmenlerinin değer kazandırmada küçük yaş grubundaki çocuklar için dramayı sıklıkla tercih ettikleri ve kullandıkları, bu yöntemin dikkat çekici, katılımı artırıcı ve kalıcı öğrenmeye olanak veren boyutlar öne çıkartılmıştır. Akhan, Mert ve Acar'ın (2020) sosyal bilgiler branşındaki öğretmen adayları ile yürüttüğü kapsamlı çalışmada da drama atölyeleri ile uygulamalar gerçekleştirilmiş ve bu uygulamaların sonucunda öğretmen adaylarının değerlere ilişkin farkındalıklarında önemli artışın olduğu dile getirilmiştir.

Yaratıcı dramının öğrencilere derslere aktif katılım sağlatması, sorumluluk vermesi, rol-görev üstlenmeyi sağlaması, yaparak-yaşayarak bir öğrenme sağlaması, çoğunlukla eğlenceli içeriklerden oluşması gibi özelliklerinden hareketle pek çok durumda kullanıldığı görülmektedir. Değerler gibi soyut kavramların öğretilmesinde özellikle yaparak-yaşayarak ya da canlandırarak bir öğretim sürecinin tasarlanması kalıcı bir öğrenme sağlayabilmektedir. Bu çalışmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarına drama yöntemiyle işlenen derslerin bireysel değerleri kazandırmada etkisinin ortaya konulması amaçlanmıştır.

1. GENEL BİLGİLER

Bu bölümde araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, problem cümlesi, sayıtlılar, sınırlılıklar ve tanımlar yer almaktadır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Dramanın küçük yaş gruplarında olduğu kadar yetişkin gruplarında da çeşitli eğitimlerde ve farklı kazanımların aktarılmasında aktif olarak tercih edilmesi daha kolay öğrenmeye destek olmaktadır. Bu bağlamda bu araştırmanın kapsam ve odağında, drama etkinliklerini kullanarak sosyal bilgiler branşındaki öğretmen adaylarının çeşitli değerlere ilişkin farkındalık düzeylerindeki değişimin incelenmesi amaçlanmaktadır. Dolayısıyla bu araştırmanın temel amacı sosyal bilgiler öğretmen adaylarına drama yöntemiyle işlenen derslerin bireysel değerleri kazandırmada etkisini araştırmaktır.

1.2. Araştırmanın Önemi

Değerlerin öncelikle öğretmen adaylarına etkili bir şekilde kazandırılması ve değerler eğitimine ilişkin öğretim yöntem ve tekniklerinin öğretilmesi sonraki kuşakların eğitimi ve toplumsal değerlerin sürdürülmesi adına oldukça önemlidir. Öğretmenler meslek hayatları boyunca toplumun genç kuşaklarını uzun süre eğitmekte ve onlar üzerinde yüksek düzeyde etki oluşturan bir potansiyel taşımaktadır. Dolayısıyla öncelikle öğretmenlerin özellikle toplumsal değerlere ilişkin bilinç düzeylerini ve farkındalıklarını artırmanın yanı sıra onlara değerleri nasıl kalıcı öğretebileceklerine ilişkin bazı pedagojik beceriler kazandırmak son derece stratejik bir konudur. Öğretmen adaylarının eğitimlerinde değerler konusunda farkındalılarını artıracak ve değerler eğitimine ilişkin onlara motivasyon kazandıracak uygulamalara yer verilmesi, branşlarına özgü alan bilgisi kadar önemlidir ve yeni kuşakların okullarda değerleri yaşamaları ve kalıcı öğrenmeleri açısından gereklidir. Öğretmen adaylarının ve öğretmenlerin farklı yöntem ve teknikleri kullanarak değerleri öğretmeleri ve branşlarının el verdiği ölçüde alan eğitimi ile değerleri birleştirmesi çok yönlü kazanım sağlamaktadır. Bu sayede hem derslerin işlenişi daha eğlenceli ve dikkat çekici olmakta hem de dolaylı yoldan değerlerin kazandırılması sağlanabilmektedir. Bu bağlamda da bu çalışmanın öğretmen adaylarına değerler eğitimi konusunda önemli bazı

kazanımlar ve farkındalık sağlaması açısından önemli olduğu kabul edilmektedir. Araştırma sosyal bilgiler öğretmen adaylarına drama yöntemi ile değerler eğitimi ve eğitimi üzerindeki etkiyi ortaya koyması açısından bu alanda çalışma ve araştırma yapan kişilere de rehberlik edeceği düşünüldüğünden, literatüre bu yönde bir katkısı olacağı varsayıldığından önemli kabul edilmektedir.

1.3. Problem Cümlesi

Bu araştırmanın temel problem cümlesi olarak “Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına drama yöntemiyle işlenen derslerin bireysel değerleri kazandırmada etkisi nedir?” ifadesi belirlenmiştir. Bu ana problem cümlesi doğrultusunda araştırmada şu alt problemlere cevap aranmaya çalışılmıştır:

1. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının Bireysel Değer Envanterinden aldıkları ön test son test puanlarında arasında anlamlı bir fark var mıdır?
2. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının Bireysel Değer Envanterinin alt boyutlarından aldıkları ön test son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
3. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının drama uygulamaları boyunca bireysel değerler ile ilgili değerlendirmeleri nasıldır?
4. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bireysel değerlerin öğretimine ilişkin görüşleri nelerdir?

1.4. Sayıtlar

1. Araştırmada belirlenen örneklem grubunun aynı üniversitede eğitim gören, benzer yaş aralığında, üniversiteye yerleşme puanları birbirine yakın kişiler olması, örneklem grubunun evreni homojen biçimde yansıttığı şeklinde varsayılmıştır.
2. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının ölçme aracında yer alan soruları cevaplarken samimi ve gerçek fikirlerini yansıttıkları kabul edilmiştir.
3. Öğretmen adaylarının bireysel değerler envanterinin istenilen özellikleri ölçebildiği varsayılmıştır.
4. Örneklem grubunun evreni temsil edebilir nitelik ve nicelikte bir araştırma olduğu varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırmada bazı sınırlılıklar söz konusudur. Örneklem açısından Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ana bilim dalında kayıtlı öğretmen adayı öğrencilerinden araştırmaya katılmaya gönüllü 24 öğrenci ile sınırlıdır. Araştırma süreci 2019-2020 eğitim-öğretim yılı bahar dönemiyle sınırlandırılmıştır. Bulgular, katılımcılara uygulanan bireysel değerler envanterinden ve drama çalışmalarıyla elde edilen verilerden meydana gelmektedir.

1.6. Tanımlar

Değer: Toplumsal alanda bir arada yaşayan kişilerin düşünce, tutum ve davranışlarında bir ölçüt olarak belirlenen, sosyal hayatı düzenleyen, insanlar arası ilişkileri şekillendiren ve kuşaktan kuşağa aktarılan ortak öğelerdir.

Öğretmen Adayı: Eğitim Fakültelerinde öğrenim gören lisans öğrencilerine verilen isimdir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Değerler Kavramı ve Tanımı

Değer kavramı en geniş şekilde bir şeyin önemini belirlemeyi sağlayan görülemez ölçü; yararlı ve yüksek kalite sahip olduğu kıymet olarak ifade edilebilir. Türk dilinde karşılık olmayı ifade eden değmek kökünden türetilmiştir. “Değer vermek”, “değerini bilmek” ve “değer biçmek” söz gruplarında olduğu gibi sıfat olarak da kullanılır. Bir şeyin kıymetli ya da kıymetsiz oluşunu ifade eder (Arslan & Yaşar, 2014, s.7). TDK (2022), “bir milletin sahip olduğu, kültürel, sosyal, bilimsel, ekonomik ve değerlerini içeren maddi ve manevi unsurların bütünü” olarak ifade etmiştir.

Değerler herhangi bir şeyin istenilebilir veya istenilemez olduğu hakkındaki kanaattir. Değerler arzuları, istekleri ve tercihleri ifade eder (Güngör, 1993, s.19). Bireylerin nesneleri, fikirleri, hareketleri ve durumları istenilen ya da istenilmeyen, iyi ya da kötü gibi yargıları meydana getiren ölçütleri ve prensipleri ortaya koyar (Halstead & Taylor, 2000, s.169).

Farklı durumlara göre değerlerin öncelikleri değişebilmektedir ve istenilen durum, gaye ve davranışlarla ilgili inançlarımızı belirleyebilmektedir. Bireylerin eylemlerinin, olayların tercihin ve ölçülmesine rehberlik eder (Schwardz, 1994, s.20). Değerler aynı zamanda kişilerin eylemlerine kaynaklık etme ve bir ölçüt olarak yer almanın yanı sıra önemli gördükleri eylemleri tercihleri doğrultusunda yerine getirmeyi de sağlamaktadır (Erdem, 2003, s.56). Bu sebeple değerler için toplumun temelini oluşturan, kişiler için nelerin anlamlı olduğunu, durumlar karşısında nasıl bir davranışta bulunmamız gerektiğini anlatmaya çalışan anlam yüklü terimler olduğu söylenebilir (Topal, 2019, s.248).

Davranış, duygu ve düşüncelerimizle değerler arasında karşılıklı bir ilişki vardır. Çünkü değerler kişilerin davranış, duygu ve düşüncelerini etkileyebilir ya da kişi değerlerden etkilenebilir (Tulunay, Ateş, 2017, s.42). Her ulus, toplumun kültürlenme aşamasında kendi değerlerini kazanmasını, bu değerleri edindikten sonra bütün insanlığa hitap eden değerlere ulaşmasını hedefler (Karatay, 2011, s.473). Bu nedenle değerler, “bir toplumun büyük kitleleri tarafından kabul edilmiş ortak davranış şekillerini oluşturan, sosyal, dinsel, ekonomik, ahlaki,

psikolojik sistemlerle beslenmiş kaynağını eğitimden almış, toplumun varlığının temeli olan davranış tarzı” şeklinde ifade edilebilir (Taşdemir, 2009, s.25).

2.1.1. Değerlerin Sınıflandırılması

Değer kavramı ile ilgili tanımlar yapılırken, literatürde bu kavram davranışsal eylemlerden sonsuz düşüncelere kadar her şeyi kapsayacak şekilde ifade edilmektedir. Bu bakımdan düşünüldüğünde, kavramın kapsamı oldukça geniştir. Geniş bir alanı kapsayan değerler için farklı sınıflamaların yapılması normaldir (Keskin, 2008, s.8). Spranger, değerleri altı değer grubu altında sınıflandırmıştır. Değer gruplarının açıklamaları aşağıda verilmiştir (Spanger’ den Akt. Akbaş, 2004, s.56).

1. Bilimsel değerler: Gerçeğe, bilgiye, muhakemeye ve eleştirel düşünceye önem verir. Bilimsel değerleri olan insan deneysel, eleştirci, akılcı ve entelektüeldir.

2. Ekonomik değerler: Yararlı ve pratik olana önem verir. Ekonomik değerlerin hayatta önemsinmesi gerektiğini belirtir.

3. Estetik değerler: Simetri, uyum ve forma önem verir. Birey hayatı olayların bir çeşitliliği olarak görür. Sanatın toplum için zorunluluk olduğunu düşünür.

4. Sosyal değerler: Başkalarını sevmeye, yardım ve bencil olmama esastır. En yüksek değer insan sevgisidir. Bu insan sevgisini insanlara sunar. Nazik ve sempattir, bencil değildir.

5. Politik değerler: Her şeyin üstünde kişisel güç, etki ve şöhret vardır. Esas olarak kuvvetle ilgilidir.

6. Dini değerler: Evreni bir bütün olarak kavrar ve kendisini onun bütünlüğüne bağlar. Dini uğrunda dünyevi hazları feda eder (Akbaş, 2004, s.56).

Milton Rokeach değerleri “amaç ve araç” değerler olmak üzere iki kategoriye ayırmıştır. Kategoriler Tablo 2.1.’de verilmiştir.

Tablo 2.1: Milton Rokeach'ın Değer Sınıflaması

Amaç Değerler	Araç Değerler
Rahat bir yaşam	Hırslı/ istekli
Heyecan verici bir yaşam	Ufku geniş olma
Başarma duygusu	Kabiliyetli
Barış içinde bir dünya	Neşeli
Güzellikler dünyası	Temiz
Eşitlik	Cesaretli
Aile güvenliği	Affedici
Özgürlük	Yardımsever
Mutluluk	Dürüst
İç huzuru	Hayal gücü geniş
Gerçek sevgi	Bağımsız olma
Ulusal güvenlik	Entelektüel
Zevk	Mantıklı
Kurtuluş	Sevgi dolu/ sevecen
Öz saygı	İtaatkar
Sosyal tanınma	Kibar
Gerçek dostluk	Sorumlu
Bilgelik/hikmet	Öz kontrol

Kaynak: S. Yiğittir (2012). İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Değer Yönelimlerinin Rokeach ve Schwartz Değer Sınıflandırmasına Göre Değerlendirilmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19, s.3.

Rokeach'ın hazırladığı değerler listesine farklı bir yöntemle ve kuramsal bir bakış açısıyla yaklaşan Schawartz ve Bilsky, insan değerlerinin bazı temel boyutlar yardımıyla inceleyebileceğini görmüşlerdir. Sonraki yıllarda bazı değişikliklerle Rokeach'ın listesini temel alarak Schawartz 10 temel değer grubu belirlemiş, oluşturduğu değer listesinde 56 değer maddesine yer vermiştir (Kuşdil & Kağıtçıbaşı, 2000, s.60).

Schwartz'ın 10 temel değer grubu açıklamaları ve içerdikleri alt değerlerle birlikte Tablo 2.2'de ifade edilmiştir.

Tablo 2.2: Schwartz'ın Değer Sınıflandırması

Değer Tipleri	Tanım ve Amaç	İçerdikleri Alt Öğeler
Güç	Toplumsal konum ve prestij, insanlar ve kaynaklar üzerinde denetim veya kontrol gücü	Sosyal güç sahibi olmak, otorite sahibi olmak, zengin olmak, toplumdaki görünümü koruyabilmek (İnsanlar tarafından benimsenmek)
Başarı	Toplumsal standartları temel alan kişilerin başarı yönetimi	Başarılı olmak, yetkin olmak, hırslı olmak, sözü geçen biri olmak, zeki olmak
Hazcılık	Bireysel zevke, hazza yönelim	Zevk, hayattan tat almak
Uyarılım	Heyecan, hayata meydan okuma ve yenilik arayışı	Cesur olmak, değişken bir hayat yaşamak, heyecanlı bir yaşantı sahibi olmak
Özyönelim	Bağımsız düşünce ve eylem tercihi, keşif ve inceleme	Yaratıcı olmak, merak duyabilmek, özgür olmak, kendi amaçlarını seçebilmek, bağımsız olmak, kendine saygısı olmak
Evrenselcilik	Anlayışlı, takdir edici ve hoşgörülü olma, insanların ve tabiatın iyiliğini gözetme	Açık fikirli, erdemli olmak, toplumsal adalet, eşitlik, barış isteği, güzel bir dünya, doğayla bütünlük içinde olmak, çevreyi korumak (iç uyum).
İyilikseverlik	Kişinin yakın olduğu kişilerin iyiliğini gözetme ve geliştirme	Yardımsever olmak, dürüst olmak, bağışlayıcı olmak, sadık olmak, sorumluluk sahibi olmak, (Gerçek arkadaşlık, olgun sevgi, manevi bir hayat, anlamlı bir hayat)
Geleneksellik	Dinin ya da geleneksel kültürün bir takım adet ve fikirlerini kabul etme, bağlanma ve saygı gösterme	Alçak gönüllü olmak, dindar olmak, hayatın bana verdiklerini kabullenmek, geleneklere saygılı olmak, ılımlı olmak, dünyevi işlerden el-ayak çekmek
Uyma	Başkalarına zarar verebilecek ve toplumsal beklentilere aykırı olabilecek dürtü ve eylemlerin sınıflandırılması	Kibarlık, itaatkâr olmak, anne babaya ve yaşlılara değer vermek, kendini denetleyebilmek.
Güvenlik	Toplumun, ilişkilerin ve bireyin kendisinin güvenliği, huzur ve istikrarı	Ulusal güvenlik, toplumsal düzenin sürmesini istemek, temiz olmak, aile güvenliği, iyiliğe karşılık vermek, bağlılık duygusu, sağlıklı olmak, Mahremiyet

Kaynak: N. Küçük, (2016). Schwartz'ın "Değer Yönelimleri Ölçeği" ile Türkiye'deki Öğrenciler Üzerine Yapılmış Olan Bazı Araştırma Bulgularının Değerlendirilmesi. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (57), s.282.

2.2. Değerler Eğitimi Kavramı ve Tanımlar

Değerler eğitiminin amacı kişinin kendini tamamlaması, anlaması ve tanınmasıyla iyi bir hayat sürmesine yardımcı olmaktır (Kılınç & Akyol, 2009, s.5). Bu amaç doğrultusunda toplumların sürekliliklerini koruyabilmeleri için başat insani değerlere sahip kişilerin yetiştirilmesi sağlanmalıdır. Birincil olarak ailede başlayan değerler eğitimi, okul öncesinden itibaren sistematik ve planlı bir şekilde eğitimle şekillenen bir yapıya dönüşür (Aktepe & Yalçınkaya, 2016, s.140). Bu nedenle değer eğitiminin ilk olarak ailede, sonrasında ise sistemli olarak okullarda devam ettiği söylenebilir (Sallabaş, 2012, s. 60).

Değerler eğitimi bireylere çeşitli yollarla kazandırılır. Bu süreçte öne çıkan iki metot gerçekten önemlidir. Birinci metot taklit yoluyla kabul edilen aşamadır. Gelişmekte olan kuşak, çocukluk anından itibaren anne babalarını rol model olarak büyürler. Freud bu sürece “özdeşleşme” der. Freud’ a göre bu süreç cinsiyete bağlı olarak başlar, erkekler babalarını, kızlar annelerini model olarak yetişirler. Devam eden zamanlarda bu özdeşleşme bilim adamlarını, milli kahramanları ve sanatçıları kabullenerek, benimseyerek devam eder. Taklitsel süreç evrensel olan alana da açılır (Tozlu & Topsakal, 2013, s.180). İkinci metot değerlerin düzendeki yeridir. Toplumdaki sosyal düzen ve siyasi düzen hangi değer üzerine inşa edilmiş ve hangi değerleri kabullenip yüceltmişse bireylere öğretilenler onlardır. İdealize olan değerleri onlar oluşturur.

Sosyal ve siyasi çevreler ise bu değerleri yaşatma ve bu değerlerle var olma gayesindedirler. İnsanın bu çevreler içerisindeki tutarlılığı, yaşanılan ve yaşatılan değerleri belirleyici olmaktadır (Tozlu & Topsakal, 2013, s.181). Toplumsal yapı değiştiğinde değerler de değişir. Değerler, kalıtsal değildir, sosyalleşme sürecinde öğrenme sonucu oluşur. Ekonomik ve sosyal dengeler değiştikçe ve geliştikçe değerlerin önceliği de değişmektedir. Bununla birlikte ailevi ve dini değerler siyasal ve sosyal alandaki değerlere göre daha zor değişir (Akbaş, 2008, s.341).

2.2.1. Değer Eğitimi Yaklaşımları

Değerler eğitimiyle ilgili kazanımlara ulaşma ve istendik özellikte davranış değişikliği oluşturmada iş gören çeşitli unsurlar vardır. Birbiriyle alakalı olan ve değerler eğitimine tesir eden temel esaslar şunlardır: Öğrenci, öğretim programı, öğretmen, öğrenme-öğretme ortamı, çevre, öğretim araç-gereçleri ve yöneticidir (Akyürek, 2004, s.52). Bu unsurlardan en etkili öğreticidir. Değer öğretimi planlayan öğretmen, aynı zamanda değerlendiren ve uygulayan kişidir. Öğretmenin bilgi ve becerisi değer öğretiminin başarısını ve öğrencilerin değerlerle alakalı ahlaki gelişimini ve kazanımlarını direkt olarak etkilemektedir. Okulda gerçekleştirilen değerler eğitiminde, bunu uygulayan öğretmen önemlidir. Değerler eğitimindeki standartlar öğreticilerin fikirlerine ve uygulamalarına bağlıdır (Açıkgöz, 2003). Buna göre değerler eğitimi alanındaki yaklaşımları uygulayıcıların;

1. Değerlerin kaynağı üzerine görüşleri
2. Değer kazanma süreçlerini açıklamaları,
3. İnsanın doğasını ve insan-toplum/çevre ilişkilerini tanımlamaları,
4. Değerler eğitiminde belirledikleri esas ve üst düzey amaçları,
5. Kullandıkları yöntemler, açısından birbirlerinden farklılıklar göstermekte ve bu farklılıklara bağlı olarak da kategorilere ayrılmaktadırlar (Meydan, 2014, s.96).

Değer eğitimi yaklaşımlarının uygulanması aşamasında öğretmenin duygu ve düşünceleri, kişiliği, karakteri, dünyaya bakış açısı, kişisel deneyimleri ve o değere yüklediği anlam son derece etkili olmaktadır (Aktepe & Gündüz, 2021, s.219). Öğrencilerin değerleri öğrenebilmesi ve ahlaki gelişimlerine katkı sağlaması amacıyla değer öğreticileri değer eğitimi yaklaşımları ortaya koymuşlardır. Literatüre bakıldığında değer öğretimiyle ilgili farklı yaklaşımlar olduğu görülmektedir. Bu yaklaşımlar arasında öne çıkanlar şunlardır:

- Değer Telkin Yaklaşımı
- Değer Açıklama Yaklaşımı
- Değer Analiz Yaklaşımı
- Ahlaki Muhakeme Yaklaşımı

Bu yaklaşımlar aşağıda sunulmuştur.

2.2.1.1. Değer Telkin Yaklaşımı

Bu yaklaşım, neyin iyi neyin kötü olduğunu, değerlerin doğrudan eğitimini temel alan yaklaşımdır. Değer telkin yaklaşımının amacı, öğrencilerin istenen değerleri kazanması için mevcut diğer değerleri değiştirmek gerekliliğidir. Değerlerin içselleştirilmesi sağlanarak, değerlerin aşılması gerçekleştirilir (Yel & Aladağ, 2009, s.127). Önceden tespit edilen değerler toplumun ortak değeri olup yetişkinler tarafından da kabul görüp tartışmaya kapalı bir şekilde öğrenciye sunulur. Öğrencinin eleştirel ve sorgulayıcı yaklaşımına izin verilmez, değer anlamını örneklerle kavrayıp onaylaması istenir (Meydan, 2014, s.99). Değer telkin yaklaşımının aşamaları aşağıdaki gibidir:

- Amacın belirlenmesi,
- Ölçütün belirlenmesi,
- Uygulanacak yöntemi seçme,
- Seçilen yöntemin uygulanması,
- Seçilen yöntemin değerlendirilmesi ve gerektiğinde de tekrar etme şeklindedir (Doğanay, 2011, s.267).

Telkin yaklaşımının okullarda uygulama sürecinde esin verici öyküler okuma, öğretmenlerin anlattığı ahlaki olayları dinleme, topluma hizmet projelerinde bulunma ve törenlere katılmalar vardır. Yemin ederek okula ve kurumlara bağlılık da başka bir öğretim yoludur (Akbaş, 2008, s.348).

2.2.1.2. Değer Açıklama Yaklaşımı

Değer açıklama yaklaşımı, öğrencilerin kabullendikleri ve özümstedikleri değerlerin ayırdına varmalarına ve o değere karşı besledikleri duyarlılıklarını artırmayı amaçlar. Öğretmenler bu yaklaşımları uygularken öğrencilerin kendilerini ifade etmelerine yardımcı olarak, onların fikirlerine değer verirler (Gündüz, 2018, s.175). En az yetişkinler kadar öğrenciler de problemlerle karşılaşır ve kararlar alırlar. Bireyler karar verirken değerlerini, tutumlarını ve inançlarını işe koşarlar. Bu nedenle kişinin değerlerini ifade edebilmesi problemler karşısında çözüm üretmesini ve karar almasını kolaylaştıracaktır (Akbaş, 2008, s.348). Değer açıklama yaklaşımı seçme, takdir etme, davranma olmak üzere üç başlık üzerine temellendirmiştir. Temellendirilen işlemler de aşağıdaki yedi kriterin gerçekleşmesi sonucunda meydana çıkar (Aktepe & Tahiroğlu, 2016, s.367):

A. Seçme:

1. Çocukları özgürce değerler seçimi için cesaretlendirmek.
2. Değerler belirginleştirilirken veya alternatif seçenekler oluşturulurken yardımcı olmak.
3. Belirginleştirilen alternatifleri değerlendirmeye yardımcı olmak.

B. Takdir etme:

1. Yapmış olduğu seçimle ilgili mutlu ve tatmin olma süreci.
2. Seçmiş olduklarının başkaları tarafından onaylanması için fırsat verilmesi.

C. Davranma:

1. Seçim doğrultusunda bir eylemde bulunmak.
2. Yaşamlarındaki bu davranışı sonradan tekrarlamaları için yardımcı olmak.

2.2.1.3. Değer Analiz Yaklaşımı

Değer analizi yaklaşımı, öğrenciye dışarıda veya sınıf içerisinde nasıl davranması gerektiği hakkında nasihat ve öğütler vermeye karşı çıkarak, oluşan problemlerin bilimsel bilgiye dayanarak analiz edilmesini ve araştırılmasını ön görür (Meydan, 2014, s.99). Değer analizi yaklaşımındaki amaç zorlama olmadan öğrencilerin kendilerini ve başkalarını ikna aşamasını yaşamasıdır. Bu şekilde değer edinme süreci daha kalıcı bir hale getirilmiş olur. Öğrenciler sorular sorarak, akılcı düşünceler yaparak, başkalarıyla etkili bir şekilde tartışarak belli bir yargıya ulaşmaktadırlar (Orman, 2020, s.19). Welton ve Mallan'a göre (1999), değer analizi yaklaşımı süreci 8 aşamadır (Akt., Doğanay, 2009, s.242-243):

1. Değer sorununu belirleme,
2. Karşılaşılan değer sorununu açıklığa kavuşturma,
3. Sorun hakkında bilgi ve kanıtlar toplama,
4. Bilgi ve kanıtların uygunluğunu denetleme ve doğruluğunu değerlendirme,
5. Olası çözüm yollarını belirleme,
6. Çözüm yollarının her birinin olası sonuçlarını belirleme ve değerlendirme,
7. Seçenekler arasından birini seçme,
8. Seçilen öneri doğrultusunda davranışta bulunma

Sonuç olarak bu yaklaşım, öğrencilerin seçtikleri değerleri öğrenmeye çalışmalarıdır. Bu yaklaşım öğrencilerin değerleri edinirken kendilerine sunulan değerleri öğrenmekten öteye geçmeleridir (Ekin, 2019, s.15).

2.2.1.4. Ahlaki Muhakeme Yaklaşımı

Kişinin tecrübelerinden ve özel yaşantılarından yola çıkarak değerler modelini kurmasını ve kendisini tanımasını hedefleyen ahlaki muhakeme yaklaşımı 1960'lı yıllardan sonra geliştirilmeye başlamıştır. Ahlaki eylemlerin

edinilmesinde hümanist eğitim ve psikolojiyi temel alan bu yaklaşım, değerlerin belli bir bölümünün öğütlenmesini onaylamaz, değeri özümsemenin kişinin kendini gerçekleştirme süreci olduğunu kabul eder (Meydan, 2014, s.100).

Kohlberg farklı yaş gruplarındaki öğrencilerin aynı öyküler için farklı değerlendirmelerde bulunduğunu saptamıştır. Buradan yaptığı çıkarımla öğrencilerin gelişim düzeylerini üç düzey ve altı aşamada toplamıştır (Akbaş, 2008, s.350).

I. Gelenek Öncesi Düzey: Bu düzeyde değerler, dışa bağımlı ve kişinin kendi ihtiyaçları ön plandadır.

1. **Dönem:** Ceza ve İtaat (4-6 yaş). Kişi cezadan kaçındığı için kurallara uyar.
2. **Dönem:** Çıkara dayalı alış-veriş (6-9 yaş). Ödüle ulaşmak için kurallara uyar.

II. Geleneksel Düzey: Başka kişilerin ve grupların ihtiyaçlarını dikkate alır. Geleneksel değerler benimsenir.

3. **Dönem:** Kişiler Arası Uyum (10-15 yaş). İyi çocuk evresinde olup başkalarının onayını almak için kurallara uyar.
4. **Dönem:** Kanun ve Düzen (15-18 yaş). Otoriteye, sosyal kurallara ve kanunlara suçluluk ve dışlanma kaygısından dolayı uyar.

III. Gelenek Sonrası Düzey: İnsan haklarının gözetildiği evrensel değerler benimsenir.

5. **Dönem:** Sosyal Anlaşma (18-20 yaş). Davranışlarına insanlığın ortak mutluluğu için gerekli olan değerler yön verir.
6. **Dönem:** Evrensel Ahlaki İlkeler (20 yaş ve üzeri). Davranışlarına insan hakları, eşitlik, demokrasi, özgürlük gibi evrensel ilkeler yön verir (Akbaş, 2008, s.350).

Adı geçen bu altı dönem incelendiğinde, öğretmenin bu dönemleri dikkate alarak sınıf ortamında paylaştığı ikilem içeren kurma öyküler öğrencilere tartışma ortamı oluşturarak, düşüncelerine yardımcı olacak ve farklı bakış açıları

geliştirmelerini sağlayacaktır. Bu şekilde öğrenciler değerleri karşıt yönleriyle görecek ve kendilerine kişisel bir değer sistemi kurmaya çalışacaklardır (Gündüz, 2018, s.180). Ahlaki muhakeme yaklaşımında temel amaç öğrencilerin ahlaki ilkeler gerçekleştirerek davranışlarına rehberlik etmektir. Öğrenci bir problemi çözerken önemli olanın çözüme ulaşma yolu olduğunu bilmelidir. Değerlendirme yaparken tercih ettiği değerler kişinin ahlaki gelişimi ile ilgili bilgi verir (Akbaş, 2008, s. 351). Ahlaki muhakeme yaklaşımı aşağıda belirtilen aşamalardan oluşmaktadır (Savage & Armstrong, 1996'dan akt. Ekşi & Katılmış, 2016, s.86).

1. Ahlaki ikilem içeren olayın ya da durumun anlatılması
2. Öğrencilerden ikilemle alakalı kısa cevapların alınması
3. Küçük gruplarda cevapların nedenlerinin tartışılması
4. Tüm gruplarda ortaya çıkan görüşlerin nedenlerinin tartışılması
5. Sınıftaki tüm öğrencilerin kendi düşüncelerini destekleyen nedenleri açıklaması ve tartışmanın sonlanması (Ekşi & Katılmış, 2016, s.86).

Değer eğitimi yaklaşımları duyuşsal, bilişsel ve psikomotor öğrenmeleri içermektedir. Yaklaşımların her biri farklı özellikler göstermektedir. Öğrencilerin bu nitelikleri ayırt edebilmeleri ve davranış kazanmaları için değer öğretiminde çeşitliliğe gidilmesi gerekmektedir. Bu nedenle öğretmenlerin değer öğretimini nielikli ve verimli bir biçimde gerçekleştirebilmeleri için metotlar konusunda bilgi ve beceriye sahip olmaları gerekmektedir. Çünkü öğrencilerden kazanmalarını beklediğimiz değerlerin eğitiminde, öğrenme yaşantılarında uygulanan metotların önemli bir etkisi vardır. Bu yüzden öğretmenler yöntem seçerken, öğrencilerin etkin öğrenme yaşantıları geçirmelerine katkı sağlayacak nitelikte olmalarını gözetmelidir (Akyürek, 2004, s. 100).

2.2.2. Değer Eğitiminde Kullanılan Yöntemler

Bir problemi çözmek, bir işlemi sonuçlandırmak, bir konuyu öğretmek veya öğrenmek gibi hedeflere ulaşmak için kullanılan yollara yöntem denir. Bu yöntemler de şu şekildedir:

Düz Anlatım Yöntemi: Öğretmen merkezli olan kalabalık gruplara kısa sürede çok bilgi vermek gerektiğinde kullanılması avantajlı olan bir yöntemdir. Öğretmenlerin aktif olduğu öğrencilerin pasif durumda olduğu öğrencilere soru

sorma ve düşüncelerini ifade etmede imkân sağlamayan en etkisiz yöntemdir (Küçükahmet, 1998, s.55). İstenilen bilgiyi aktarmada seçilen en kolay yoldur düz anlatım yöntemi.

Soru- Cevap Yöntemi: Öğretmenin öğrencilerine öğretimin hedeflerine uygun olarak hazırlayıp, yönelttiği sorulara alınan cevapların değerlendirilmesine dayanır. Hazırlanan sorularla öğrencilerin neler bildiğine ve konuyu ne kadar öğrendiklerine dair bilgi sahibi olunmasına olanak sağlar. Sorularla öğrencileri düşünmeye yönlendirir ve onlarda yeni ve farklı düşüncelerin oluşmasını sağlar. Bu yöntemle öğrencilerin araştırmaya yönelmeleri, öğrenme- öğretme sürecinde etkili olmalarını, derse güdülenmeleri ve ilgilerinin arttırması sağlanır (Yaşar & Gültekin, 2009, s.91).

İşbirliğine Dayalı Öğrenme Yöntemi: Öğrencilerin, sınıf içerisinde küçük karma gruplar oluşturarak, ortak bir hedef istikametinde, akademik bir konuda birbirlerinin öğrenmelerine yardımcı oldukları, genelde grup başarısının farklı yollarla ödüllendirildiği bir öğrenme yaklaşımıdır (Çaycı vd., 2007, s.620).

Tartışma Yöntemi: Öğretmen ve öğrencilerin rolü kazandırılacak hedeflerin niteliği bakımından bireysel öğretim yöntemlerinden oldukça farklılık gösterir. Bu yaklaşım öğretmen merkezli olmayıp öğretme ve öğrenme sürecinin etkinliğine ve grup üyeleri arasında kurulan iletişim sürecinin yapısına bağlıdır. Grup üyeleri arasında başarılı bir iletişimin kurulması ise, tartışmanın iyi planlanmasını, planın dikkat ve özenle uygulanmasını ve sonucun değerlendirilmesini gerektirir (Bilen, 2006, s.103).

Sokratik Yöntem: Daha öncesinde üzerinde az veya çok bilgi sahibi olduğumuz maddi (somut) konularda etkili olan bir metottur. Kişinin daha evvelinden öğrendiği konulardan ilerleyerek yeni öğrenmeler elde edilebilir. Bu yöntemle öğrenme aşamaları bilgi ve kavrama düzeyinde kalmaz; uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme basamaklarındaki davranışların kazandırılması da sağlanmış olur. Çünkü insan, ön öğrenmelerini hatırlayarak, bu bilgiler arasındaki bağlantıları kavrayarak, eski bilgilerin analiz ve sentezini yaptıktan sonra yeni bilgiler kazanır (Zeybek, 2019, s.56).

Beyin Fırtınası: Bir konu hakkında çözüm üretmek, düş yoluyla fikir ve düşünce üretmek ve karar vermek için tercih edilen bir yöntemdir. Bir sorunu çözmeleri için görevlendirilen bir takımın üyeleri imkân dahilinde çokça fikir önerirler. Öne sürülen çözümler takımın üyelerini nitelikli ve yeni çözümler ortaya çıkarmaya yönlendirir. Öne sürülen fikirlerin detaylı bir biçimde açıklanması veya savunulması gerekmez. Yalnızca fikirlerin mümkün oldukça hızlı anlatılması, yazıya aktarılması ve sakince değerlendirilmesi beklenir (Demirel, 2004, s.81).

Rol Oynama: Evvelden düşünülmüş bir durum, bir fikir ya da bir sorunun daha sonra yazılı bir ifadeye dönüştürülerek ve rollere bölünerek takım önünde canlandırılması biçimindeki bir yöntemdir (Aksin, 2018, s.256).

2.2.3. Değer Eğitiminde Öğretmenin Rolü

Değer eğitiminin uygulanması ve öğretilmesinde başlıca etkileri olan öğretmenlerin düşüncelerinin incelenmesi ve bu doğrultuda gerekli düzenlemelerin yapılması önemlidir. Öğretmenler öğrencilerin hak ettikleri sevgi ve saygıyı eşit olarak göstermelidir. Öğrencilerin özelliklerini ve yeteneklerini tanıyıp onların biricikliğine saygı duymalı ve onlarla ilgilenmelidir. Öğrencilerin davranışları hakkında geri bildirim vermeli ve onlara olumlu birer örnek olmalıdır (Doğanay, 2009, s. 249). Herkesin birbirine saygı duyduğu ve önemseydiği bir sınıf ortamı yaratmalıdır. Öğrencilerle birlikte kurallar oluşturup, kurallara uygun davranmamanın sonuçlarını belirlemelidir. Ahlaki disiplin sağlamayı öğretmelidir. Demokratik bir sınıf ortamı oluşturma için sınıf toplantıları yapmalıdır. Öğretmen değerleri eğitim programının bir parçası haline getirerek öğrencilerin karakter gelişimine katkı sağlamalıdır. İş birliğine dayalı öğrenmeyi kullanarak yansıtıcı düşünmeyi sağlamalı, grup üyelerine roller vermeli ve işbirliğini bir görevle birleştirerek farklı öğrenme teknikleri kullanmalıdır (Doğanay, 2009, s. 249).

Okullarda başarılı bir karakter eğitimi için öğretmenler aşağıda verilen ilkelere dikkat etmelidirler (Ryan, 1999, s.153-190).

1. Öğretmen iyi karakteriyle model olmalı, karakterini kendi kendine yapılandırmalı, erdemin mükemmel bir örneği olamaya çalışmalıdır.

2. Öğretmenler öğrencilerin ahlaki yaşam ve karakterini geliştirmeye çalışmalı ve mesleki sorumluluk ve kıdem oluşturmalıdır.
3. Öğretmen hayatın gerektirdiği konular hakkında öğrencilerle ahlaki konuşmalarla meşgul olmalı, hayatta neyin doğru neyin yanlış olduğu konusunda öğrencilerle konuşmalıdır.
4. Ahlaki konuların dağılımında öğretmen, kendi pozisyonu hakkındaki düşüncelerini rahatça ve açıkça ifade edebilmelidir.
5. Öğretmen öğrencilerin diğerlerinin deneyimleri konusunda empati kurmasına ve kendi dünyasından çıkarak başkasının dünyasına girebilmesi için öğrenciye yardım etmelidir.
6. Öğretmen sınıfta olumlu ahlaki atmosfer oluşturmali, sınıf çevresini yüksek ahlaki standartlar ve herkese saygıyı karakterize etmelidir.
7. Öğretmen okulda ve toplumda aktiviteler sağlamalı, bu deneyimler öğrencilere ahlaki deneyim ve uygulama şansı ve kamu yararına çalışmayı sağlamalıdır.
8. Öğretmen, öğrencilerinin ilk ahlak eğitimcileri olan velilerle güçlü ilişkiler kurmalı ve okul aile işbirliğini güçlendirmelidir. Okullar öğrencilerin bireysel ve toplumsal erdemlerinin gelişimini hızlandırmaya mecburdur.
9. Karakter eğitimi tek bir ders değil okul yaşamının tümünde bulunmalıdır. Okul sorumluluk, çok çalışma, onur ve dürüstlük için bir erdemler toplumu ve modeli, öğretimi, ümidi, kutlaması ve devamlı uygulama olmalı, sınıftan oyun alanına, kantinden atölyeye, iyi bir karakter biçimlendirme merkezi olmalıdır.
10. İnsan topluluğu sanat, edebiyat, tarih ve biyografilerle varolmuştur. Öğretmen ve öğrenci akademik eğitim programları ötesinde edebi metinleri kullanmalıdır.

2.3. Sosyal Bilgiler Dersinde Değer Eğitiminin Yeri ve Önemi

Sosyal Bilgiler disiplinler arası bir alandır. Kendimizi ve diğerlerini anlamamıza yardımcı olur, bireyleri ve yaşamlarını konu edinir (Doğanay, 2002, s.16). Temel gayesi iyi bir yurttaş yetiştirmek olan Sosyal bilgiler dersi, bu doğrultuda değerler eğitimine ayrıca önem vermektedir. Çünkü iyi bir vatandaş yetiştirmenin en önemli yolu milli değerleri benimsemiş onlarla özdeşleşmiş ve

evrensel değerlerle desteklenmiş yurttaşların yetiştirilmesini gerektirir (Kan, 2010, s.142).

Öğretim programlarındaki tüm dersler vatandaşlık değerlerini desteklemektedir. Sosyal Bilgiler dersinin değerler temelli olması etkin vatandaşlar yetiştirilmesi konusunda sosyal bilgiler dersinin önemli bir role sahip olmasını sağlar (Yaşar & Çengelci, 2012, s.2). Etkin vatandaş yetiştirme amacı sosyal bilgiler ders programının ahlak ve karakter eğitime yoğunlaşmasını gerekli kılar bu nedenle değerler ve değerler eğitimi Sosyal Bilgiler Programı içerisinde yer alır (Gündüz, 2018, s.170).

2.3.1. Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Değerler

Sosyal Bilgiler öğretiminin önemli amaçlarından biri tutum ve değerlerle vatandaşlığa sıkı bir şekilde bağlı bireyler yetiştirmektir (Öztürk, 2009, s.10). Bu nedenle sosyal bilgiler eğitimi için birey ve toplum için öneme sahip olan değerler alanında kılavuzluk etmeyi amaçlamaktadır (Aktepe & Yalçınkaya, 2016, s.141). Kendi varlığını geliştirmek için toplumun bir üyesi olmak zorunda olan birey değerleri edinmeden toplumun etkin bir üyesi olamaz. Bireyin etkin olabilmesi için değerleri özümseyerek topluma yararlı ve uyumlu hale gelmesinde sosyal bilgiler dersi etkilidir (Akbaş, 2008, s.341). Bu nedenle sosyal bilgiler öğretim programları bireylere kök değerlerin kazandırılmasına yönelik bir biçimde yapılandırılmıştır (MEB, 2018).

Sosyal Bilgiler öğretim programlarında yer alan kök değerler “adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik” değerleridir. Bu değerlere ek olarak “aile birliğine önem verme, dayanışma, duyarlılık, estetik, özgürlük, tasarruf, eşitlik, duyarlılık, bilimsellik barış, bağımsızlık” değerleri de Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda yer almaktadır (MEB, 2018, s.9). Bu değerler, öğrenme öğretme sürecinde hem kendi başlarına hem ilişkili olduğu alt değerlerle ve hem de öteki kök değerlerle birlikte ele alınarak hayat bulacaktır (MEB, 2018, s.4). Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda yer alan değerler ve değerle ilişkili tutum ve davranışlar Tablo 3.1’de verilmiştir.

Tablo 2.3: Değerler ve Değerle İlişkili Tutum ve Davranışlar

DEĞERLER	Değerlerle İlişkili Tutum ve Davranışlar
Adalet	Adil olma, eşit davranma, paylaşma
Dostluk	Diğerkamlık, güven duyma, sadık olma, vefalı olma, yardımlaşma
Dürüstlük	Açık ve anlaşılır olma, doğru sözlü olma, etik davranma, güvenilir olma, sözünde durma
Özdenetim	Davranışlarını kontrol etme, davranışlarının sorumluluğunu alabilme, öz güven sahibi olma
Sabır	Azimli olma, tahammül etme
Saygı	Alçakgönüllü olma, başkalarına kendine davranılmasını istediği şekilde davranma, diğer insanların kişiliklerine değer verme
Sevgi	Aile birliğine önem verme, fedakârlık yapma
Sorumluluk	Kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma
Vatanseverlik	Çalışkan olma, dayanışma, kurallara ve kanunlara uyma, tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma, toplumu önemseme
Yardımseverlik	Cömert olma, fedakâr olma, iş birliği yapma, merhametli olma, misafirperver olma, paylaşma

Kaynak: Y. Coşkun, Diker (2016). Öğretim programları arka planı raporu: Eğitim izleme raporu. Nisan 01, 2022 tarihinde https://www.academia.edu/35407750/E%C4%9Fitim%C4%B0zleme_Raporu_2016_17 adresinden alındı (s.15).

Sosyal Bilgiler dersinde değerlerin öğretimine yönelik birçok amaçtan söz edilebilir. Bu amaçlar genel olarak bireysel ve toplumsal amaçlar olarak iki grupta incelenebilir. Bireysel amaç olarak değer öğretimi, değerleri öğrenciye hazır olarak sunmak yerine öğrencilerin bu değerleri tanımalarını, anlamalarını sağlayarak şahsi değerleri durumuna getirmelerini sağlamaktır. Değer öğretiminin sosyal amacı ise, sıhhatli bir toplum yaşamı oluşturmaya, bireyler arası olumlu ilişkiler geliştirilmesine ve toplumun huzur içinde yaşamasına katkı sağlamaktır (Akyürek, 2004). Değer öğretiminin bireysel ve toplumsal işlevi üzerinden belirlenmesi değer öğretimi uygulamalarını da doğrudan ilgilendirmektedir.

2.3.2. Sosyal Bilgiler Programdaki Değerlerin Kazanımlarla İlişkisi

Her toplumdaki ideal düşünme ve davranma yollarına, değerler tarafından işaret edilir. Sosyal olarak kabul edilebilir davranışın adeta şemasını çizer. Böylece kişiler de hareket ve düşüncelerini en iyi hangi yolda gösterebileceklerini kavrayabilirler (Gündüz, 2018, s.169). 2005 programında yer alan kazanımlar 1998 programındaki hedef davranışların değiştirilmesiyle oluşturulmuştur. Her üniteye öğrencilere verilmek istenen kavram, beceri ve değerler kazanımları oluşturmaktadır. Kazanımların birleşmesiyle üniteler oluşur. Ders kitaplarının kazanımların temel alınarak hazırlandığı kabul edilirse, esasında Sosyal Bilgiler programının, uygulama aşamasında ve öğrencilere aktarılmasında kazanımlar temel bir etken olarak kabul edilmektedir (Tonga, 2013, s.45). Sosyal Bilgiler

dersi tüm ülkede aynı program çerçevesinde uygulanmakta olduğu için, öncelikli olarak öğretim programı hakkında temalar arası bir bütünlük ve konularda ilişkiler ağı kurulmalıdır. Bu nedenle mevcut öğretim programında ilgili açıklama ve detayların verilip verilmediği, uygulayıcılar ve uygulama açısından oldukça önemlidir. Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında kazanım ve değer arasında ilişki, temalar arasındaki bağlantı ve özellikle kazanımların değerleri ne kadar yansıttığının incelenmesi gerekmektedir (Tonga & Uslu, 2015, s.94).

2.3.3. Sosyal Bilgiler Eğitiminde Değerler Yöntemi Kullanımı

Sosyal Bilgiler bir ders olarak özünde değerler eğitimi dersidir. Çünkü tarihsel bir bağlama sahip olması, çeşitli yaşam öykülerini anlatması ve farklı kültürleri öğretmesi yönüyle iyi değerlerin öğretilmesi yönünden önemlidir. Değerler eğitimi açısından Sosyal Bilgiler dersinin oldukça disiplinli olması da zenginlik sayılabilir (Kan, 2010, s.140). Önemli şahısların yaşantılarından ve sözlerinden örnekler vererek Sosyal Bilgiler dersinde konu doğrultusunda öğrencilere değerler kazandırılır. Öğretici önemli şahsiyetlerden faydalanabilir ya da öğrencileri bu şahsiyetler hakkında araştırma yapmaya yönlendirebilir. Öğretmen bu konu ile ilgili olarak Sosyal Bilgiler ders kitabını ve diğer kaynakları kullanabilir. Sosyal Bilgiler dersinde önemli olan değerler eğitiminin ve özellikle sorumluluk bilincinin kazandırılmasıdır (Yaşar & Çengelci, 2012, s.18). Sosyal Bilgiler dersi programının esasını meydana getiren ve somut olmayan değer gibi kavramlar, drama sayesinde somutlaştırılabilir. Hedeflenen değerlerin somutlaştırılabilmesi için Sosyal Bilgiler dersi içeriğinde bulunan tarihi şahsiyetlerin sahip olduğu değerler üzerinden yaratıcı dramalar yapılarak uygun değerler öğrencilere kazandırılabilir. Bu noktada drama, kullanılan etkili yöntemlerden biridir (Akhan vd., 2020, s.4).

2.3.4. Sosyal Bilgiler Lisans Programında Değerler Eğitimi

Sosyal bilgiler dersi değer eğitimi açısından önemli bir derstir. Sosyal Bilgiler öğretmenliği lisans programı incelendiğinde değerler eğitimi adı altında ayrı bir dersin olmadığı görülmüştür. Öğretmenin başarısı öncelikli olarak kendini yetiştirmesiyle doğru orantılı olduğu için öğretmen adaylarının kendilerini bu alanda geliştirmeleri adına Sosyal bilgiler lisans ders programlarına değerler eğitimi adı altında bu ders eklenmelidir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bilgi

ve becerisini artırmak amacıyla uzman kişiler tarafından değerler eğitime yönelik seminer, konferans ve geziler düzenlenmelidir (Şahin & Katılmış, 2016. s.14).

Değer eğitiminde diğer bir önemli nokta ise değer eğitimi veren öğretmenlerin bu değerlere sahip olması gerekir. Öğretmenin kişiliği, öğretmen yetiştirme politikası, toplumun öğretmene bakış açısı, öğretmenin yetiştiği çevre gibi unsurlar bir öğretmenin öğrencilere değer öğretirken kullanacağı öğretim yaklaşımını etkileyen unsurlar olarak düşünülebilir (Gündüz, 2018, s.174). Bunun için Sosyal Bilgiler eğitimi alan öğretmen adaylarının uygulama dönemlerinde değer odaklı öğretim çalışmaları yapılmalıdır (Balcı, 2008, s.202).

2.4. Drama

Drama; içinde eylem barındıran bir ya da daha fazla insanın birbirleriyle, tabiatla veya başka objelerle etkileşime geçerek yaşadıkları içsel ve dışsal devinimler ve onların hallerini geniş ölçüde kapsayan etkinlikler olarak ifade edilir (Adıgüzel, 2018). Öğretmenler, drama yöntemi sayesinde öğrencilerin değerleri yaparak yaşayarak öğrenmelerine ve öğrenirken eğlenmelerine imkân sağlamaktadırlar. Öğrenciler dâhil oldukları ve hoşlandıkları etkinliklerde daha çok deneyim kazanır ve değerleri daha iyi hissedip içselleştirebilirler. Bu şekilde öğrencilerde istendik davranışlar daha kolay açığa çıkabilmektedir. Dramanın en önemli katkılarından biri öğrenci öğretmen etkileşimini artırarak öğrencileri gözlemlene ve tanıma imkânı verir. Bu şekilde öğrenciler, değer eğitimini öğrencilerin niteliklerine uygun olarak düzenleyebilir (Doğanay, 2011, s. 174). Drama yöntemini kullanan öğretmenler etkinliğin sonucundan ziyade sürecine odaklanmalıdır (San, 1990, s.573). Dramada sonuçtan çok, süreç önemlidir. Drama sonunda öğretmen tartışma başlatabilmeli ve devamında dramanın verdiği mesaj, ana fikri ve ilişkiler tartışılabilir. Sürece dahil olan öğrenciler yaşadıklarını ve hissettiklerini paylaşmalıdır (Morgül, 2006, s.12).

2.4.1. Drama Aşamaları

Drama uygulaması gerçekleştirirken belirli aşamaların takip edilmesi gerekmektedir. Literatür incelendiğinde drama etkinliklerinin ve drama aşamalarının çeşitlilik gösterdiği görülmektedir (Adıgüzel, 2018; Morgül, 2006;

Üstündağ, 2003). Adıgüzel (2018) drama aşamalarını Hazırlık-Isınma Aşaması, Canlandırma Aşaması, Değerlendirme-Tartışma Aşaması şeklinde üç başlık altında toplamıştır (Adıgüzel, 2018, s.108).

2.4.1.1. Hazırlık-Isınma Aşaması

Kişinin kendisiyle iletişim sağladığı bedenini ritmik olarak hareket ettirebildiği kasların ve organların buna eşlik ettiği bedenini keşfetme aşamasıdır. Bu aşamada bireyin bedeni ve duyguları harekete geçer dokunma, işitme, görme ve koklama duyuları özel olarak çalıştırılır (Morgül, 2006, s.21). Daha çok lider tarafından belirlenen içe dönük çalışmaların yapıldığı uyum sağlama, güven kazanma gibi grup dinamiğinin oluşturulduğu bir aşamadır. Bu aşamanın temel gayesi grup dinamiği oluşturarak bir sonraki aşamaya hazırlığın yapılmasıdır (Adıgüzel, 2006, s.25).

Dramanın ısınma aşamasında bir müzik ve tempo eşliğinde koşma, zıplama, itme, çekme ve yürüme gibi bedensel hareketler ya da hayvan yürüyüşleri taklit edilebilir, kişinin rahatlama amaçlayan bu hareketler aynı zamanda vücuttaki kasların yumuşamasını sağlar. Nefes açma ve ses çalışmaları ısınmaya yardımcı olur. Bu şekilde birey sonraki aşamalarda daha rahat hareket eder ve başarılı olur. Rahatlama çalışmaları bireyin psikolojik ve zihinsel rahatlama amaçları (Yönel, 2004, s.24).

- Akoğuz ve Akoğuz'a (2016, s.15) göre ısınma çalışmaları aşağıdaki nedenlerle önemlidir:
- Vücudun sonradan gelecek oyun ve diğer çalışmalara hazır olmasını sağlar.
- Kasları hazır hâle getirdiği için ani hareketlerde sakatlanmaları engeller.
- Zihni daha sonra gerçekleşecek olan etkinliklerin içeriğine hazırlar.
- Grup üyelerinin birbirlerini tanımalarını ve özelliklerini görmelerini sağlar.
- Daha sonra gerçekleşecek etkinliklere katılımı kolaylaştırır.
- Grup üyelerinin birbirleriyle iletişime geçme sürecini hızlandırır ve kolaylaştırır.

- Kişilerin çekingenliklerini atıp kendilerini güvende hissetmelerini sağlar.
- Grup üyeleri arasında yarışma ve işbirliği sınırlarının fark edilmesini sağlar.
- Grup üyelerinin, ortamın fiziksel özelliklerini (girinti, çıkıntılar vs.) anlayıp etkinlik sırasında olabilecek kazalardan korunmalarını sağlar.
- Kişilerin dikkatlerini yoğunlaştırmalarını sağlar ve drama çalışmasının başlangıcını belirler (Akoğuz & Akoğuz (2016, s.15).

2.4.1.2. Canlandırma Aşaması

Canlandırma dramının en önemli aşamasıdır. Lider tarafından oyunun açıklanması ve öğrencilere izah edilmesiyle başlar. Roller seçildikten sonra dağıtılır, lider gruptan ne istendiğini açıklar. Gerekli hatırlatmaları yapar ve öğrenciler canlandırmalarını sunarlar (Nuhoğlu & Çakmakçı, 2007, s.31). Bu aşama canlandırılacak konu etrafında bir başlangıç noktası seçilerek rol oynama, doğaçlama ve diğer tekniklerin kullanıldığı bölümdür (Adıgüzel, 2006, s.26).

Drama grupla oynanan büyük motor hareketlerle uygulanan rol canlandırmaya dayanan bir oyun çeşididir (Önder, 2006, s.48).Grupların kendi oyunlarını tüm grubun önünde sunduğu dramayı zenginleştiren en önemli aşamadır. Bu aşamada grup doğaçlamasına dayalı oyunlar açığa çıkar. Başka gruplar oyunu sunan grupları izlerken kendi eksikliklerini anlar ve bu eksiklikleri gidermek için “ne yapılabilir”i düşünürler (Morgül, 2006, s.22).

2.4.1.3. Değerlendirme-Tartışma Aşaması

Değerlendirme aşaması duygu ve düşüncelerin paylaşımının yapıldığı, elde edilen sonuçların değerlendirildiği kısımdır. Başka bir ifadeyle sürecin önemi, niceliği, niteliği ve özü bu aşamada açığa çıkar (Adıgüzel, 2006, s.26). Değerlendirme süresi, grubu oluşturan kişilerin yaş ortalaması, sayısı gibi türlü etkenlere bağlı olarak değişebilir. Değerlendirme aşamasından sonra lider tarafından nitelikleri belirlenmek suretiyle, kolaj çalışması, kompozisyon yazımı ve resim çizmek gibi türlü etkinlikler yaptırılabilir (Nuhoğlu & Çakmakçı, 2007, s.32). Bu değerlendirme türü katılımcıların yaşadıklarına dair geri dönütlerini dolaylı olarak lidere iletmelerini kolaylaştırır (Adıgüzel, 2006, s.26).

Değerlendirme aşamasının ikinci boyutunda öğrencilerin sentez yapması, ders çıkarması ve elde ettiği sonuçları ifade etmesi beklenir (Morgül, 2006, s.22).

2.4.1.4. Drama Türleri

Drama türleri genel olarak eğitici drama, sosyodrama, psikodrama ve yaratıcı drama olmak üzere dört kategoride ele alınmaktadır.

Eğitici Drama: Pedagojik bir niteliği olan bu drama türü, eğitim sürecinde çok çeşitli şekillerle ve farklı amaçları elde etmek için uygulanabilir. Bu amaçların başında çocuğun geleneksel yöntem olan sözcüklerle değil, tersine yaşamın içinde yaparak yaşayarak öğrenmesi gelir. Bu şekilde kişi, öğrenmede aktif rol alarak, öğrenci merkezli bir anlayışla eğitilmiş olur, bu sayede araştırmaya meraklı, yaşamı çok yönlü algılayabilen, ifade becerisi gelişmiş, yaratıcı düşünebilen bir kişilik kazanır (Nuhoğlu & Çakmakçı, 2007, s.19).

Eğitici drama da eğitim alanı araç olarak kullanılmalı, ünite ve kazanımlar esas alınmalıdır. Seçilen kazanım ve beceriler ölçülebilir ve gözlenebilir davranışlar olmalıdır. Kazanımı gerçekleştirmek için en uygun drama örneği seçilmelidir (Önder, 2006, s.47).

Sosyodrama: Drama lideri önderliğinde bir araya gelmiş ve ortak problemleri paylaşmış bireylerin tespit ettikleri sorun etrafında duygularını, düşüncelerini ve umutlarını meydana çıkarıp, farklı çözüm yolları geliştirmeye imkân sunan bir metottur. Grup çatışmalarını ve gerilimi azaltmayı, diyalogu kolaylaştırmayı hedefleyen bir drama türüdür (Becerikli, 2006, s.115).

Psikodrama: Tiyatrodan esinlenilerek geliştirilen ve sıkça tercih edilen gruba dayalı bir psikolojik tedavi yöntemidir. Bu yönüyle eğitimde kullanılan dramadan ayrılır. Kişilik gelişimine katkıda bulunmak ve psikolojik rahatsızlıkları tedavi etmek gibi farklı alanlarda kullanılabilir (Nuhoğlu & Çakmakçı, 2007, s.20).

Davranışa dayalı bir model olarak, spontanlık ve yaratıcılık üzerine kurulmuştur. Bu nedenle ergenlerde ve çocuklarda uygulanması oldukça doğru bir modeldir. Grup terapisinin başarısı bakımından farklı yaklaşımlar ve önerilen

tekniklerin seçilme şekli ve bütünleştirilmesi önemlidir (Gökler & Danışman, 2011, s.10).

Yaratıcı Drama: Rol oynama, doğaçlama gibi tekniklerden yararlanılan, grubun yaşantılarından faydalanılarak yapılan canlandırmalardır (Adıgüzel, 2006, s.32).

“Yaratıcılık” kavramı, özgün ürünler ortaya koymak anlamı taşır. Yazılı bir metin olmayışı yaratıcılığı tetikleyen en önemli faktördür. Bu yüzden yapılan her rol, buluş niteliği taşımakta ve öğrenciye ait olmaktadır (Nuhoglu & Çakmakçı, 2007, s.21).

2.5. Değerler Eğitimi ve Drama

Kişiler dramada geçmiş yaşantılarında edindikleri kavramların anlamlarıyla, bu kavramları anladıkları seviyede aktif olarak karşı karşıya gelirler. Bu nedenle, drama etkinlikleri kişilere yeni deneyimler ve yeni bakış açıları sağlar. Drama etkinliklerinin sonunda kişinin kendini gerçekleştirme mümkün olabilir (Üstündağ, 1994, s.9). Kişiler, drama faaliyetlerinde içerisinde rol oynama ve doğaçlama gibi teknikleri kullanarak sürece aktif bir şekilde dahil olarak, düşünce ve duygularını kolaylıkla ifade ederek, deneyerek ve gözlem yaparak bilgiye kendileri ulaşırlar. Böylelikle değerler kalıcı ve izli öğrenmeye dönüştür (Oğuz vd., 2021, s.68). Drama metodu, topluma ait gelenek ve ahlâkî kuralların öğretilmesinde kolay, etkili, kalıcı ve doğal öğrenme şeklidir. Bu yüzden, topluma ait ahlâkî değerlerin benimsetilmesinde dramanın bir metot olarak kullanılması, eğitim açısından önem verilmesi gereken bir konudur (Topbaşı, 2006, s.124).

2.5.1. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Değerler Eğitimi ve Drama

Sosyal Bilgiler dersi, vatanımızın ve milletimizin geleceği açısından büyük bir önem arz eden değerlere ulaşılması noktasında son derece önemli bir derstir. Bu değerleri özümsemiş bireyler yetiştirildiği zaman, bu dersin evrensel amacı olan sorumlu birey, etkin vatandaş yetiştirme hedefine ulaşılır. Bu sebeple değer öğretiminde büyük önem arz eden Sosyal Bilgiler dersi üzerinde dikkatle durulması gerekir (Yetim, 2015, s.20).

Çocukluk çağında duyarlılık eğitimi almamış, yani karar verme yetisi engellenmiş, kendisi adına başkaları tarafından karar verilen bireylerde, kişilik gelişimi ve yurttaş olma bilinci geç kalır. Böyle insanlardan oluşan toplumlarda, birileri onların adına karar verir ve demokrasi gerçekleşemez (Morgül, 2006, s.13). Sosyal Bilgiler eğitiminin kişilere demokratik değer, inanç geliştirme ve tutum kazandırma, var olan değerlerin ayırdına varma ve bu değerlerin diğer bireylerle ve çevreleriyle olan etkileşimlerine nasıl tesir ettiğinin farkına varmalarına yardımcı olma görevi vardır (Doğanay, 2009, s.230).

Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının içeriğine baktığımızda temelde dört öğeden oluştuğu görülmektedir. Bunlar; beceriler, değerler, kavramlar ve genel amaçlardır. Bu öğelerden değerler son zamanlarda üzerinde çok durulan ve araştırmalar yapılan önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır (Gündüz, 2018, s.166). Değerler eğitiminin Sosyal Bilgiler dersi kapsamında, öğretmenlerin öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerini arttırmaya yönelik problem çözme, tartışma, yaratıcı drama gibi öğretim tekniklerinden yararlanmalarının ve öğrencilerin kendi değer sistemlerini oluşturmalarının önemi vurgulanmaktadır (Aran & Demirel, 2013, s.165). Dramanın, düşüncelerin ve duyguların ifadesi olmasından dolayı, bireyin ön hazırlığını oluşturan yaşamı, toplumun normları, değerleri, kültürü ve bu kültürün yazılı ve sözlü edebi metinlerini dikkate alan etkinlikler, bireyin dış dünyaya uyumunu kolaylaştıracaktır (Nuhoğlu & Çakmakçı, 2007, s.10).

3. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde araştırma problemiyle ilişkili olan ilgili literatürde yer alan çalışmalardan özetler yer almaktadır. Değerler eğitiminde drama yöntemi ile yapılan araştırmalar ve Sosyal Bilgiler öğretiminde drama yöntemi ile ilgili araştırmalar olarak iki ayrı başlık halinde verilmiştir.

3.1. Değerler Eğitiminde Drama Yöntemi ile Yapılan Araştırmalar

Çamlı (2021) yaptığı çalışmasında değerler eğitiminde eğitsel oyun ve dramanın kullanımı ve uygulaması ile ilgili örnekleriyle literatüre katkı sunmuştur.

Oğuz, Aykaç ve Çol (2021) değerler eğitimi uygulamalarının değerlendirilmesi aşamasında sınıf öğretmenlerinin drama etkinlikleriyle gerçekleştirdikleri bir çalışmayı ortaya koymuşlardır. Çalışma değerlerin öğretilmesinde ve içselleştirilmesinde alana önemli katkı sağlamıştır.

Macit (2020) 6.sınıf öğrencilerinin “sorumluluk ve adil olma” değerlerinin matematik öğretiminde yaratıcı drama tekniğiyle geliştirilmesini hedeflediği bir çalışma yapmıştır. Bu çalışmada Çetin-Balcı (2009) "Adil Olma Ölçeği" ve Doğan (2014) "Sorumluluk Ölçeği" kullanılmıştır. Çalışma sorumluluk sahibi ve adil olma değerleriyle cebirsel ifadeler akademik başarısını olumlu yönde etkilediğini göstermiştir. Ayrıca bu çalışmada “cebirsel ifadeler akademik başarı testi” geliştirilmiştir.

Memduhoğlu ve Yüce (2020) okul öncesi öğretmenlerinin drama metodunun önemine dair fikirlerini belirlemek ve değerlerin kazandırılmasında drama metodunu kullanma seviyelerini ortaya çıkaran bir çalışma ortaya koymuşlardır. Bu çalışma sonucunda soyut kavramların somutlaştırılmasında okul öncesi dönem çocukları için drama yönteminin faydalı olduğu görülmüştür.

Akgün (2018) okul öncesi dönemde verilen değerler eğitiminin kazandırılmasında yaratıcı dramanın etkisini ortaya koymak amacıyla bir çalışma yapmıştır.

Barcın (2018) yaratıcı dramanın sabır, sorumluluk ve saygı gibi değerlerin kazandırılmasında ilkökul dördüncü sınıf öğrencilerinin üzerindeki etkisini belirleyen bir çalışma ele almıştır. Çalışma sonucunda değerler eğitiminin yaratıcı dramayla kazandırılması ile ilgili olumlu tutum geliştirildiği sonucuna varılmıştır.

Kaya ve Antepli (2018) yaratıcı drama yoluyla değerler eğitimi pratiklerinin etkili olup olmadığını belirlemek amacıyla okul öncesi çocuklarının dürüstlük, sevgi, güven, sorumluluk, eşitlik, saygı gibi değerlerinin kazandırılmasında yaratıcı dramanın etkili olup olmadığı üzerine bir çalışma ortaya koymuşlardır.

Çelik ve Buluç (2018) öğrencilerin hoşgörü duygu ve düşüncelere saygı bilimsel değerlere ilişkin tutumlarının disiplinler arası yaklaşımla öğretiminde yaratıcı drama metodunun kullanılmasını inceleyen bir çalışma ortaya koymuşlardır.

Ada (2016) yaptığı çalışmada yaratıcı drama tekniğinin okul öncesi dönemde değerler eğitimi üzerindeki etkisini ele almıştır. Yapılan çalışmada cinsiyet ve yaş değişkeni açısından anlamlı bir fark olmadığı öntest ve sontest kalıcılık puanları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür.

Zengin (2014) ilköğretim çağı dördüncü sınıf öğrencilerinin Sosyal bilgiler dersi programındaki değerlere, yaratıcı dramanın etkisini inceleyen bir çalışma yapmıştır.

3.2. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Drama Yöntemi İlgili Araştırmalar

Zengin (2021) drama tekniğinin ilköğretim dördüncü sınıf öğrencilerinin Sosyal bilgiler dersi ile ilgili tutum, motivasyon, başarısına ve sürece dair etkisini öğrenci görüşleri açısından incelemiştir.

Şentürk (2020) yaptığı çalışmada, ilkokul dördüncü sınıf Sosyal bilgiler dersindeki ‘Kültür ve Miras’ ünitesinin öğretimi sürecinde yaratıcı drama tekniğinin öğrencilerin derse karşı tutumlarını ve akademik başarılarını artırma durumlarını ortaya koymuştur.

Özarpalı (2020) altıncı sınıf Sosyal Bilgiler dersindeki kullanılan yaratıcı drama tekniğinin çevresel duyarlılık ve eleştirel düşünme becerisinin öğrenciler üzerindeki etkisini inceleyen bir araştırma yapmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre yaratıcı drama tekniğiyle öğrencilerin Sosyal bilgiler dersinde hem daha çok eğlendikleri hem de daha aktif bir şekilde öğrenmeler gerçekleştirdikleri görülmüştür.

Yılmaz ve Ceylan (2020) drama yönteminin ilköğretim ortaokul öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersindeki empatik beceri, sosyal beceri ve akademik başarı seviyelerine etkisinin olup olmadığını araştıran bir çalışma yapmışlardır. Ulu (2019) müzede yaratıcı drama tekniğinin kullanımı ve Sosyal bilgiler öğretiminde yaratıcı drama yönteminin kullanımı arasındaki ilişkiyi araştıran bir çalışma yapmışlardır.

Çetinkaya (2019) Sosyal Bilgiler dersinin yaratıcı drama tekniği ile işlenmesiyle ilgili nitel araştırma tekniklerinden biri olan eylem araştırmasıyla ilgili dersin öğretmeni ve 17 öğrenciden oluşan 5. Sınıf öğrencilerini kapsayan bir çalışma yapmıştır. DüNDAR (2018), Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler öğretmenliği ana bilim dalında öğrenim gören öğretmen adayları üzerinde eğitimsel drama uygulama yeterlilikleri ve yaratıcı drama dersine yönelik tutumlarını inceleyen bir çalışma yapmayı amaçlamıştır. Zengin ve Yalçinkaya (2016) ilköğretim dördüncü sınıf öğrencilerinin Sosyal bilgiler dersi programındaki değerlerin aktarılmasında yaratıcı dramanın teknik olarak kullanılmasının etkisini ölçmeye yönelik bir çalışma yürütmüştür.

Oğuz ve Beldağ (2015), Sosyal Bilgiler öğretmenliği ana bilim dalında eğitim alan öğretmen adaylarının Sosyal Bilgiler dersindeki yaratıcı dramanın kullanımına ilişkin görüşlerini incelemişlerdir. Bu çalışmanın sonucunda yaratıcı dramanın dersin ilk döneminden itibaren programda yer almasının yaratıcı dramanın etkili kullanılması açısından daha önemli olduğunu vurgulamışlardır. Yılmaz (2013) Sosyal Bilgiler dersinde drama tekniğinin bir öğretim yöntemi olarak kullanılmasının öğretmen adaylarının görüşleri açısından inceleyen bir çalışma yapmıştır. Bu çalışma drama yönteminin Sosyal Bilgiler dersinde uygulanmasının öğrencilerin üç öğrenme alanı olan bilişsel, duyuşsal ve psikomotor becerilerin gelişimini destekler yönde olduğunu ortaya koymuştur.

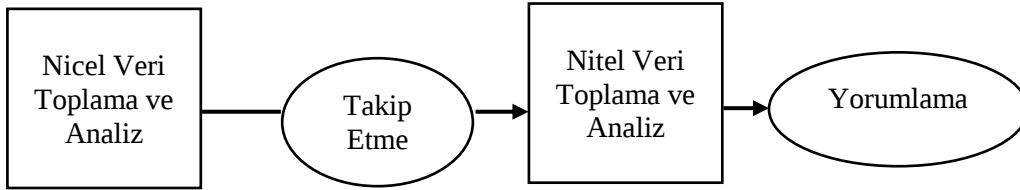
4. YÖNTEM

Araştırmanın bu kısmında çalışmada kullanılan model, katılımcı bilgileri ve örneklem, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve analizine ilişkin bilgiler sunulmuştur.

4.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin birlikte uygulandığı karma yöntem (Mixed Method) kullanılarak modellenmiştir. Karma yöntem araştırmacının, araştırma problemlerini anlamak için hem nicel veriler (kapalı uçlu) hem de nitel veriler (açık uçlu) topladığı iki veri setini birbiriyle bütünleştirdiği ve daha sonra bu iki veri setini bütünleştirmenin avantajlarını kullanarak sonuçlar çıkardığı, sağlık, sosyal ve davranış bilimleri alanında kullanılan bir araştırma yaklaşımı olarak ifade edilmektedir (Creswell, 2017, s.2). Araştırmada öncelikle nicel veriler ve arkasından da nitel veriler elde edildiği için Karma Yöntem içerisindeki Açıklayıcı Sıralı Desen kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan desene ilişkin görsel Şekil 4.1’de verilmiştir.

Şekil 4.1: Araştırmada Kullanılan Desen

Not: Şekil yazar tarafından Creswell ve Clark (2015)’den uyarlanarak elde edilmiştir.

Creswell ve Clark’a (2015, s. 79) göre açıklayıcı sıralı desen araştırma sorusuna öncelikle nicel verilerin toplanması ve analizi ile cevap bulmaya çalışmaktadır. İlk aşamanın tamamlanmasının ardından nitel verilerin toplanması ve çözümlenmesi aşaması gelmektedir. Nitel araştırmadan elde edilen bulgular ile nicel araştırmadan elde edilen bulgular yorumlanır ve nitel bulguların nicel bulguları nasıl desteklediği ortaya konulur. Creswell’e göre (2017, s. 39) bu desen gücünü araştırmanın birbiri üzerine inşa edilen, kolaylıkla anlaşılabilir ve birbirinden ayırt edilebilen iki aşamasından almaktadır. Bu çalışmada da öncelikle deneysel çalışma gerçekleştirilmesi ve ardından da nitel verileri elde etmek için

görüşmelerin yapılması planlandığı için açıklayıcı sıralı desen (açıklayıcı ardışık desen) tercih edilmiştir. Araştırmada ilk olarak nicel veriler toplanıp çözümlenmiş; ikinci aşamasında ise, nicel araştırma sürecinde elde edilen verileri desteklemek için nitel veriler toplanıp çözümlenmiştir (Cresswell, 2003). Araştırmanın nicel yönteminde tek gruplu deneysel desen kullanılmıştır. Bu desende deneysel işlemin etkisi tek bir grup üzerinde yapılan çalışmayla test ediliyor olup deneklerin bağımlı değişkene ilişkin ölçümleri uygulama öncesinde ön test, sonrasında son test olarak aynı denekler ve aynı ölçme araçları kullanılarak elde edilir (Büyüköztürk, vd., 2013). Araştırmanın nitel yönteminde ise nicel verileri açıklayıcı olması açısından temel nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

4.2. Katılımcılar (Çalışma Grubu)

Bu çalışma 2019-2020 eğitim öğretim yılı bahar döneminde Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ana bilim dalında eğitim alan öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmanın nicel ve nitel verileri toplanırken amaçlı örneklem tekniği içerisinde yer alan ölçüt örneklem kullanılmıştır. Ölçüt örneklem tekniğiyle, belirli bir kritere ya da kriterlere sahip kişilerden oluşan gruptan veriler elde edilmektedir (Büyüköztürk vd., 2013, s. 91).

Ölçüt örneklemedeki temel anlayış, önceden belirlenmiş bir dizi kriteri karşılayan kişileri çalışmanın içerisine dahil etmektir. Çalışmada sözü edilen ölçütler çalışmanın türü ve içeriğine göre araştırmacılar tarafından oluşturulmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2013, s. 140). Kolay ulaşılabilirliği açısından, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ana bilim dalına kayıtlı olmak ve son sınıf öğrencisi olmak şartları belirlenmiştir. Araştırmada örneklem oluşturulurken öncelikle çalışmanın amacından ve içeriğinden söz edilmiş ve çalışmaya katılmaya istekli olan öğretmen adayları ile araştırma yürütülmüştür.

Toplamda 24 öğretmen adayı araştırmaya katılmıştır. Araştırmada katılımcıların adları gizli tutularak katılımcılara kod (Katılımcı 1, Katılımcı 2, ...) şeklinde adlarının ilk harfleri verilmiştir.

Araştırma süreci şu şekildedir. Araştırmanın ilk aşamasını değerler öğretimine yönelik drama uygulamaları tasarlanmıştır. Bu kapsamda sevgi, saygı, doğruluk, dürüstlük, sorumluluk değerlerini kapsayan 4 farklı ders planlanmıştır. Daha sonra her bir değere ilişkin, kendisine en uygun drama yöntemi ve teknikleriyle eşleştirilerek uygulama etkinliklerine dönüştürülmüştür. Bu kapsamda dersler sevgi değeri, saygı değeri, doğruluk-dürüstlük değeri, sorumluluk değerini kazandırmaya yönelik uygulamalar olarak planlanmıştır. Ayrıca uzman kişilerden uygulama planları için görüş ve öneriler alınmıştır. Görüşü alınan uzmanlar sosyal bilgiler eğitimindeki öğretim elemanları, sosyal bilgiler öğretmenleri ve drama eğitimi almış eğitimcilerden oluşmaktadır. Hazırlanan örnek etkinlik planları eklerde sunulmuştur (Ek 5-6-7-8). Çalışma grubuna uygulamalardan önce ön test olarak Bireysel Değerler Envanteri uygulanmıştır. Uygulama süreci 4 hafta süresince haftalık dört saatlik dersler halinde toplam 16 saat sürmüştür. Uygulamaların bitiminde çalışma grubuna son test olarak yine Bireysel Değerler Envanteri uygulanmıştır.

4.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın amacı, veri toplama araçları ve gerekçeleri Tablo 4.1’de verilmiştir.

Tablo 4.1: Araştırmanın Amacı, Veri Toplama Araçları ve Gerekçeleri

Araştırma Sorusu	Amaç	Veri Toplama Aracı	Gerekçesi
Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına drama yöntemiyle işlenen derslerin bireysel değerleri kazandırmada etkisi nedir?	Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına drama yöntemiyle bireysel değerler kazandırmak amaçlanmaktadır.	Bireysel değerler envanteri ön test-son test sonuçları Öğrenci çalışmaları Yarı yapılandırılmış görüşmeler.	Öğretmen adaylarındaki gelişim ve değişimi görmek amacıyla bireysel değerler envanteri ön test son test sonuçları kullanılmıştır. Öğretmen adaylarının bireysel değerlere yönelik düzeyleri öğrenci çalışma raporlarındaki yazılı yorumlara bağlı olarak değerlendirilir. Öğrenci çalışmaları uygulama sürecindeki yansımalarına destektir. Yarı yapılandırılmış görüşmelerle öğretmen adaylarının bireysel değerler öğretimine yönelik görüşleri alınmıştır. Tüm bu yöntemlerin bir arada kullanılması veri çeşitlenmesine ve araştırmanın geçerliliğine katkı sağlar.

Tablo 4.1: (devamı)

Araştırma Sorusu	Amaç	Veri Toplama Aracı	Gerekçesi
Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının Bireysel Değer Envanterinden aldıkları ön test son test puanlarında arasında anlamlı bir fark var mıdır?	Uygulama öncesi ve sonrası sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bireysel değerlerinde değişim değerlendirilecektir.	Bireysel değerler envanteri	Öğretmen adaylarının bireysel değerlere yönelik ön test son test düzeyleri belirlenmiştir.
Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının drama uygulamaları boyunca bireysel değerler ile ilgili değerlendirmeleri nasıldır?	Uygulamalar boyunca öğretmen adaylarındaki gelişim ve değişimi görmek için öğrenci çalışmaları değerlendirilmesi önemlidir.	Öğrenci çalışmaları	Uygulamalardan sonra ders sürecindeki öğrenci çalışmaları değerlendirilmiştir.
Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bireysel değerlerin öğretimine ilişkin görüşleri nelerdir?	Uygulamalarda karşılaşılan zorlukları tespit etmek amacıyla uygulama sonunda öğretmen adaylarıyla yapılan görüşmeler önemlidir.	Yarı yapılandırılmış görüşmeler,	Uygulamalardan sonra toplam 9 öğrenciyle yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılarak, uygulamalara ilişkin görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Not: Bu tablo yazar tarafından araştırmanın amacı, veri toplama araçları ve gerekçelerini tablolaştırmak amacıyla oluşturulmuştur.

4.3.1. Nicel Veri Toplama Araçları

Araştırmada katılımcılara bireysel değerlerini belirlemeye yönelik Roy, (2003) tarafından geliştirilmiş olan “Personal Values Inventory” (Kişisel Değerler Envanteri) ölçeği, Asan, Ekşi, Doğan ve Ekşi (2008) tarafından envanterin dilsel eşdeğerlik geçerlik ve güvenirlik çalışmasıyla son halini alan Bireysel Değerler Envanteri kullanılmıştır. Ölçme aracının bu araştırmada kullanılması için araştırmanın başında ölçek sahiplerinden gerekli izinler alınmıştır.

Bireysel Değerler Envanteri: Roy (2003) tarafından geliştirilen bu envanter Asan, Ekşi, Doğan ve Ekşi, (2008) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. 47 maddeden oluşan envanterde, “(1) Beni hiç tanımlamaz”, “(5) Beni her zaman tanımlar” arasında ifade edilen, 5’li dereceleme ölçeği kullanılmıştır. Ölçek için Asan, Ekşi, Doğan ve Ekşi (2008) tarafından yapılan faktör analizi sonucunda beş

boyutlu bir yapı ortaya çıkmıştır. Oluşan beş faktörün açıklanan toplam varyans miktarı %41,24'tür. Disiplin ve sorumluluk boyutu 16 maddeden, güven ve bağışlama boyutu 12 maddeden, dürüstlük ve paylaşım boyutu 9 maddeden, saygı ve doğruluk boyutu 6 maddeden, paylaşım ve saygı boyutu 4 maddeden ve ölçek beş alt boyuttan oluşmaktadır.

Her bir alt boyutun güvenirlik değerinin hesaplanmasında kullanılan Cronbach's alpha katsayısının değeri .60 ile .71 arasında değişmektedir. Araştırmada faktörler bazında Cronbach alpha iç tutarlılık güvenirlik katsayıları da hesaplanmıştır. Analiz sonucunda Cronbach's alpha değerleri sırasıyla disiplin ve sorumluluk için .82, güven ve bağışlama için .87, dürüstlük ve paylaşım için .81, paylaşım ve saygı boyutları için .87 ve saygı ve doğruluk boyutu için ise .91 olarak bulunmuştur. Sonuç olarak, Bireysel Değerler Envanteri geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu kabul edilmiştir.

4.3.2. Nitel Veri Toplama Araçları

Nitel veriler öğrenci çalışmaları ve yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanmıştır.

Öğrenci çalışmaları: Öğrenci çalışmalarıyla uygulamalar boyunca öğrenci değerlendirmelerinden elde edilen yazılı dokümanlar analiz edilmiştir. Uygulamalar boyunca öğretmen adaylarındaki gelişim ve değişimi görmek için öğrenci çalışmaları değerlendirilmesi önemlidir. Öğrenci çalışmaları öğrencilerin uygulamalar boyunca yazdığı yazılar, oluşturduğu hikâyeler, çizdiği resimler gibi öğrenci ürünlerine yönelik çalışmaları kapsamaktadır.

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu: Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının değerler eğitimiyle ilgili görüşlerini almak amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Bu formda yer alan sorular Ek 2'de verilmiştir.

4.4. Verilerin Analizi

Araştırmanın nicel verileri SPSS 20 istatistik programı ile analiz edilmiştir. Araştırma kapsamında verilerin analizinde hangi tekniklerin kullanılacağına karar vermek amacıyla öncelikle normallik testi yapılmıştır. Verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile çarpıklık, basıklık değerleri ile

Shapiro-Wilk testi sonuçlarına bakılmıştır. Çarpıklık ve basıklık katsayılarının ± 2 sınırları içinde olması normal dağılımın varlığına kanıt olarak değerlendirilmektedir (Çokluk, Şekercioğlu & Büyüköztürk, 2016).

Tablo 4.2’de ölçme aracına ait normallik değerlerinin sonuçları yer almaktadır.

Tablo 4.2: Bireysel Değerler Envanterine Ait Normallik Analizleri

Boyutlar	Uygulama	Basıklık	Çarpıklık	Shapiro Wilk	Karar
Faktör 1	Ön test	-,163	-,056	0,313	Normal
	Son test	-,156	-,982	0,323	Normal
Faktör 2	Ön test	,449	-,154	0,090	Normal
	Son test	,878	,026	0,026	Normal
Faktör 3	Ön test	,084	-1,167	0,042	Normal
	Son test	-,339	-,590	0,466	Normal
Faktör 4	Ön test	-,411	,564	0,177	Normal
	Son test	,238	-,216	0,022	Normal
Faktör 5	Ön test	-,119	-1,298	0,008	Normal
	Son test	-,658	-,576	0,003	Normal
Toplam Ölçek	Ön test	,745	-,103	0,059	Normal
	Son test	,149	-,958	0,341	Normal

Not: Tablo yazar tarafından araştırmadaki bireysel değerler envanterine ait normallik analiz sonuçlarından elde edilmiştir.

Normal dağılım analizi sonucunda Tablo 4.2’de görüldüğü gibi bireysel değerler envanterinin tüm alt boyutları için elde edilen çarpıklık ve basıklık değerleri -2 ile +2 arasında görülmektedir. Buna göre araştırma verilerinin normal dağılım gösterdiğini söylenebilir (George & Mallery 2010). Bireysel Değerler Envanterinden alınan puanlar normal dağılım gösterdiği için ön test–son test puanlarının karşılaştırılması için bağımlı gruplar t-testi kullanılmıştır.

Çalışmanın nitel verileri ise sosyal bilgiler öğretmen adayları ile yapılan görüşmelerin yazılı ortama aktarılması ve uygulamalar sonunda öğrenci değerlendirmelerinden elde edilen yazılı dokümanlar ile toplanmıştır. Elde edilen nitel veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. Bu anlamda yazılı metinlerden önce kodlar oluşturulmuş sonra kodlar temalar altında toplanmıştır. *İçerik analizinde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır*” (Yıldırım & Şimşek, 2011). Araştırmada elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenmiş ve yorumlanmıştır. Bulguların sunumunda öğretmen adaylarının görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılmıştır. Katılımcıların isimleri gizli tutularak, her bir katılımcıya Katılımcı 1, Katılımcı 2 vb. kısaltma kullanarak kodlar verilmiştir.

5. BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın alt amaçları doğrultusunda öğretmen adaylarının öncelikle Bireysel Değerler Envanterinden ve alt boyutlarından aldıkları ön test ve son test puanları verilmiştir. Ardından nicel bulguları desteklemek amacı ile uygulamalar sürecindeki değerlendirmelerin ve uygulamalar sonrası görüşmelerin analizleri sunulmuştur.

5.1. Nicel Bulgular

Araştırmanın bu kısmında nicel ölçme araçlarından elde edilen verilerin analizi sonrası ortaya çıkan bulgular verilmiştir.

5.1.1. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Bireysel Değerler Envanterinden Aldıkları Ön Test Son Test Toplam Puanlarının Karşılaştırmasına İlişkin Bulgular

Tablo 5.1’de katılımcıların bireysel değerler envanterinde elde edilen ön test ve son test puanlarına ait bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 5.1: Bireysel Değerler Envanterinde Elde Edilen Ön Test–Son Test Puanlarına Ait Bağımlı Gruplar t-Testi Sonuçları

Uygulama	N	Ortalama	Standart sapma	t	sd	p
Ön test	24	3,71	0,23	-2,474	23	0,021
Son test	24	3,89	0,30			

Tablo 5.1 incelendiğinde katılımcıların ön test ve son test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($t(23)=-2,474$, $p<.05$, $p=0.021$). Son test puan ortalamaları ($\bar{X}= 3,89$), ön test puan ortalamalarından ($\bar{X}= 3,71$) daha yüksektir. Deneysel işlem sonucunda katılımcıların değerlere yönelik düşüncelerinde olumlu bir gelişme olduğu ifade edilebilir.

5.1.2. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Bireysel Değerler Envanteri Alt Boyutlarından Elde Ettikleri Ön Test ve Son Test Düzeylerinin Karşılaştırmasına İlişkin Bulgular

Tablo 5.2.’de sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bireysel değerler envanteri alt boyutlarının ön test ve son test puanlarına ilişkin bağımlı gruplar t-testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 5.2: Bireysel Değerler Envanteri Alt Boyutlarının Ön Test Son Test Puanlarına Göre Bağımlı Gruplar t-Testi Sonuçları

Alt Boyut	Uygulama	N	$\bar{X}$	SS	t	sd	p
Disiplin ve Sorumluluk	Ön test	24	4,03	0,39	-1,972	23	0,06
	Son test	24	4,26	0,43			
Güven ve Bağışlama	Ön test	24	3,23	0,23	-1,016	23	0,32
	Son test	24	3,32	0,41			
Dürüstlük ve paylaşım	Ön test	24	3,87	0,34	-1,331	23	0,19
	Son test	24	4,01	0,40			
Saygı ve doğruluk	Ön test	24	3,22	0,05	-1,000	23	0,32
	Son test	24	3,30	0,07			
Paylaşım ve Saygı	Ön test	24	4,21	0,42	-2,929	23	0,00
	Son test	24	4,56	0,42			

Tablo 5.2 incelendiğinde “Paylaşım ve Saygı” ($t(23) = -2,929$, $p < .05$) ön test ve son test puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark görülürken, “Disiplin ve sorumluluk” ($t(23) = -1,972$, $p < .05$), “Güven ve Bağışlama” ($t(23) = -1,016$, $p > .05$), “Dürüstlük ve paylaşım” ($t(23) = -1,331$, $p > .05$), “Saygı ve doğruluk” ($t(23) = -1,000$; $p > .05$) ön test ve son test puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark görülmemektedir. Ancak tüm alt boyutlar için son test puan ortalamaları ön test puan ortalamalarından daha yüksektir. Buna göre uygulamalar sonucunda “Paylaşım ve Saygı” alt boyutunda ön test ve son test puanları arasındaki anlamlı farklılık öğretmen adaylarının bu değerleri daha çok benimsediğini göstermektedir. Bunun yanında “Disiplin ve Sorumluluk, Güven ve Bağışlama, Dürüstlük ve Paylaşım, Saygı ve Doğruluk, ortalamalarının uygulama öncesine göre yükseldiği ifade edilebilir.

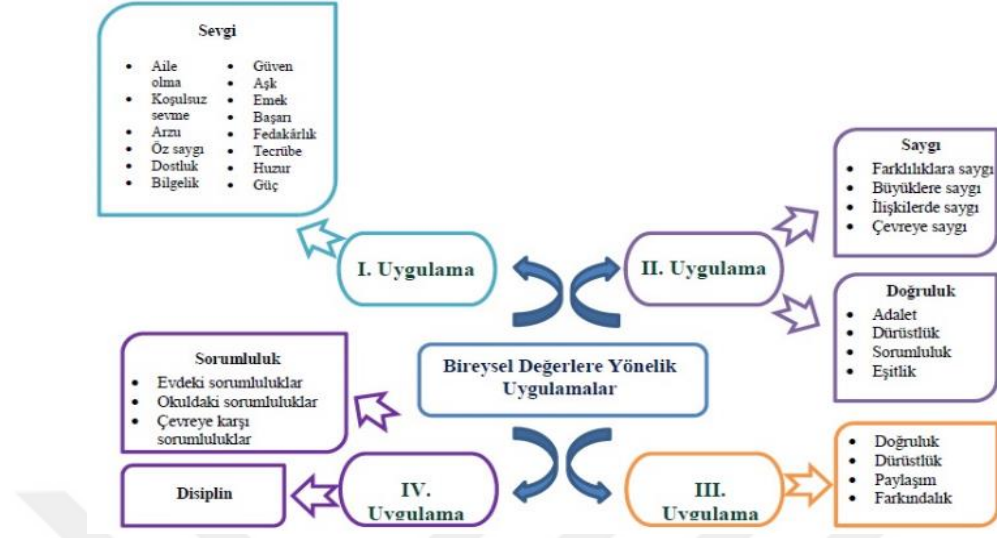
5.2. Nitel Bulgular

Araştırmanın bu kısmında nicel ölçme araçlarından elde edilen verilerin analizi sonrası ortaya çıkan bulgular verilmiştir.

5.2.1. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Uygulamalar Süresince Bireysel Değerler ile İlgili Değerlendirmelerine İlişkin Bulgular

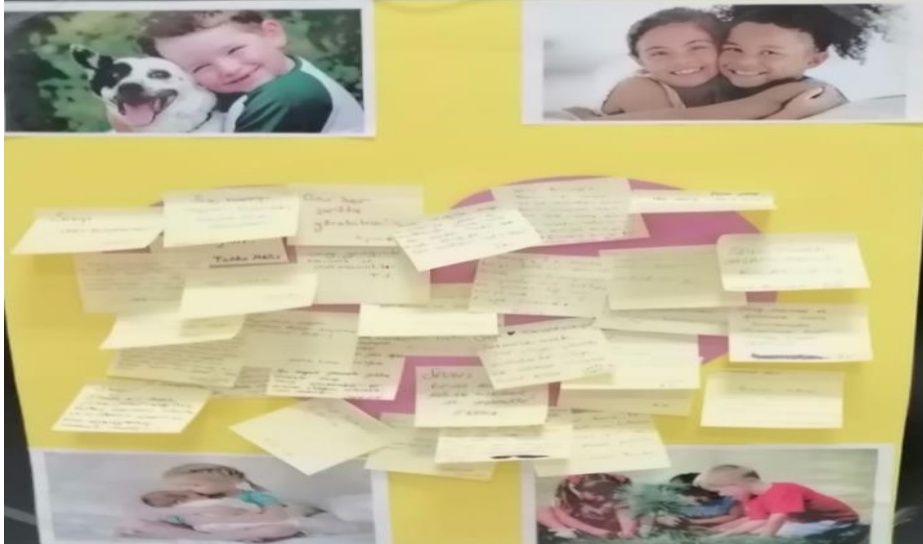
Araştırmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının uygulamalar süresince bireysel değerler ile ilgili kod haritası oluşturulmuştur. Bu harita Şekil 5.1’de verilmiştir.

Şekil 5.1: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Uygulamalar Sonunda Bireysel Değerlere İlişkin Kod Haritası

Birinci uygulama sonrasında katılımcılara “Sence sevgi neyi ifade ediyor?” sorusu yöneltilerek bu düşüncelerin hepsini postitlere yazmaları istenmiştir. Katılımcıların sevgi değeri ile postitlerden oluşan poster Resim 5.1’de gösterilmiştir.

Resim 5.1: Görsel S1-Katılımcıların Hazırladıkları Postitlerden Oluşan Poster

Katılımcılar sevgiyi “*aile olma, mutluluk, koşulsuz sevmeye, öz saygı, dostluk, bilgelik*” olarak değerlendirmişlerdir. Katılımcı 16 “*Sevgi benim için öncelikle aileden başlar. Sevgi eşittir ailedir diyebilirim*” şeklindeki ifadesiyle sevgi ve aileyi birbirine eşit görmektedir. Sevgiyi koşulsuzluk olarak tanımlayanlar vardır.

Katılımcı 18'in "*Paylaştıkça çoğalan çoğaldıkça büyüyen koşulsuzluğun adıdır sevgi*" ifadesi ve Katılımcı 3'ün "*Hayatta değer verdiğim, bıkmadan tolere ettiğim, her koşulda vazgeçmeden affedebildiğim ve her anımda yanımda olmasını istediğim her şeydir*" ifadeleri koşulsuz sevgiye örnek olarak gösterilebilir. Sevgiyi bilgelik/hikmet olarak ifade eden Katılımcı 14'ün "*Her varlığı canlı ve cansız sevebilmek, önce insanın kendisini sevebilmesiyle başlar. "Önce ben" demek bencillik değildir. Çünkü ben olmazsam bu dünya benim için var olmaz. Kendimi değiştirdiğimde, bu istediğim yönde ve ölçüde olmalı tüm dünya değişecektir. Doğru yönden bakmayı bilmelidir insan*" şeklindeki ifadesi örnek olarak gösterilebilir.

Katılımcılar sevgi değerini "*Sevgili olma, aşk, güç, merhamet, fedakârlık, emek, başarı, tecrübe ve yaşama isteği*" olarak tanımlamışlardır. Sevgi değerini sevgili olma ve aşk olarak tanımlayan ifadeler oldukça fazladır. Sevgiyi aşk olarak tanımlayan Katılımcı 10'a göre "*Birinin kalbini kalbinde hissetmek, onu yaşamaktır*" şeklinde ifade etmiştir. Benzer şekilde Katılımcı 16'nın "*Sevgi, bir insana karşı kabinin derinliklerinde unutamayacağın, varlığında hem yokluğun da gözlerin hep onu arayacak olan bir duygu sezmesidir*" şeklinde ifadesi de örnek gösterilebilir. Sevgiyi güç, başarı gibi değerlerle ifade eden katılımcılar vardır. Örneğin Katılımcı 17 "*Sevgi maddi bir şey değil maddeye değer katan güçtür*" ifadesiyle sevgiyi bir güç olarak tanımlamıştır. Öte yandan Katılımcı 21 "*Sevgi, başarıların temel taşıdır*" ifadesiyle başarının temeli olarak değerlendirmiştir. Sevgiyi emek, merhamet ve fedakârlık olarak değerlendiren katılımcılar da vardır. Katılımcı 25' in "*Sevgi, karşılıksızdır, fedakârlık, emek ister*" ve Katılımcı 15'in "*Sevgi merhamettir*" şeklindeki ifadeleri örnek olarak gösterilebilir. Bununla beraber sevgiyi emek, çaba ve tecrübe olarak değerlendiren katılımcılar vardır. Örneğin Katılımcı 13' nin "*Sevgi, başlı başına bir emektir, çabadır ve beklemektir. Sevgi, maneviyata giden ve o manevi dünyada pişmektir*" ifadesinde sevgi verilen çaba sonucu ulaşılan deneyimler olarak değerlendirilebilir. Katılımcı 17'nin sevgiyi yaşama isteği olarak değerlendirdiği "*Sevgi bir güneş gibidir hayatın kaynağıdır. Bizleri yaşatan ayakta tutan bir güçtür. Sevgisiz bir insanın hayatının ne kadar boş anlamsız olduğunu bilmek zor değildir. Kendini, yakınlarını, çevreni doğayı tüm insanları ve ülkemizi sevmek hayatımız anlam kazanır.*" ifadesi çarpıcıdır.

II. Uygulama sonunda katılımcılara boş çocuk kartları dağıtılarak, bu karttaki çocuğun saygının ne demek olduğunu bilmediği söylenmiştir. Katılımcılardan bu çocuğa “nasıl saygılı olunabilir”, “neleri yaparak saygılı davranışlar sergileyebileceği” ile ilgili bilgileri yazmaları istenmiştir. Katılımcıların doldurdıkları çocuk kartıyla ilgili görsel Resim 6.2.’de verilmiştir.

Resim 5.2: Görsel S2-Katılımcıların Doldurdıkları Çocuk Kartlarıyla İlgili Görsel

Katılımcıların çocuk kartlarına yazdıkları cevaplar analiz edildiğinde saygı değerine yönelik “farklılıklara saygı, hayvanlara saygı, büyüklere saygı, ilişkilerinde saygı, adalet, doğruluk dürüstlük” kavramlarıyla ilişkilendirdikleri görülmüştür. Katılımcı 15 “Gökkuşağının renkleri tek bir renk olsa gökkuşağı olmazdı. Bak, sen de rengârenksin, öyleyse farklılıklar güzeldir. Farklılıklar saygıyı gerektirir.” şeklinde ifade ederek farklılıklara saygılı olmayı ön plana çıkarmıştır. Katılımcı 3’ün “Kendinden farklı arkadaşlarının farklılıklarına her zaman saygı duy!” ifadesi farklılıklara saygıyı öneren bir ifade olarak örnek gösterilebilir. Katılımcıların saygının yalnızca insanlara değil hayvanlara da saygı duyulması gerektiğini belirtmişlerdir. Örneğin Katılımcı 8 ve Katılımcı 13’ün “Çevredeki canlılara ve hayvanlara saygılı olmak gerekir” ifadeleri örnek gösterilebilir. Bunun yanında çevreye saygı duymanın gerektiğini belirten ifadeler de vardır Katılımcı 14 “Çevreni temiz tutmaya özen göstermelisin” ifadesinde ve Katılımcı 21’in “Doğaya ve çevreye saygı olmak kendine saygılı olmaktır” ifadeleri çevreye saygıya örnek gösterilebilir. Katılımcı 5’in “Hayatın boyunca kendine nasıl davranılmasını istiyorsan sende herkese öyle davran” ifadesi insan ilişkilerinde belirlediği saygı ölçütüne örnek gösterilebilir. Büyüklere karşı duyulan saygıya örnek olarak katılımcılardan alınan şu ifadeler Katılımcı 24 “Küçüklerini sev, büyüklerini say”, Katılımcı 1 “Küçüklerini de büyüklerini de

bilir. Ona göre davranır” ve Katılımcı 2 “Büyüklerime saygı göstermeliyim” ifadeleri büyüklerine karşı duydukları saygıya örnek gösterilebilir.

III. Uygulama sonunda katılımcılara doğruluk ve dürüstlük kuklası verilerek doğruluk ve dürüstlikle ilgili kuklalara ne söylemek isterdiniz, sorusu yöneltmiştir. Katılımcılar verilen kuklalara ilgili Görsel Resim 5.3.’te verilmiştir.

Resim 5.3: Görsel D1-Katılımcılara Verilen Kuklalarla İlgili Görsel

Katılımcıların sorulara verdikleri cevapların analizi sonunda “*doğruluk, dürüstlük, paylaşım, farkındalık*” değerleriyle ilişki kurdukları görülmüştür. Katılımcılardan gelen cevaplar aşağıda verilmiştir. Katılımcıların doğruluk değerine yönelik ifadeleri aşağıda verilmiştir:

Babam beni aradığında ona dışarda olduğumu, arkadaşlarımla gezdiğimi söylüyorum. Aslında evde ders çalışıyorum ona doğruyu söylemiyorum çünkü KPSS’ye çalıştığımı düşünüp kazanacağımı sanıp ümit bağlamasın. Kazanamazsam üzülmesin diye doğruyu söylemiyorum. (Katılımcı 22)

Katılımcıların dürüstlük değerine yönelik ifadeleri aşağıda verilmiştir:

Arkadaşlarım beni telefonla arıyor ama onlara uyuduğum için telefonu açmadığımı söylüyorum. Aslında uyumuyorum konuşmak istemediğim için telefonlarını açmıyorum. (Katılımcı 9)

Katılımcıların farkındalık değerine yönelik ifadeleri aşağıda verilmiştir:

Şarkı söylemeyi çok seviyorum. Arkadaşlarım ben söyledikten sonra sesin çok güzel diyorlar. Ben mütevazılık yapıp ya öylemi diyorum. Aslında ben de sesimin çok güzel olduğunu biliyorum. Ama karşımdakilere söylemiyorum. (Katılımcı 4)

Katılımcıların paylaşım değerine yönelik ifadeleri aşağıda verilmiştir:

Turnuvamız olacaktı arkadaşları kazanırsak size baklava alacağım diye ikna ettim. Maçta elimizden geleni yaptık ama kazanamadık. Baklava da almadım, arkadaşlarım zaten almayacaktın diyorlardı ama aslında kazansaydık baklava alacaktım (Katılımcı 8)

Uygulamanın bir sonraki aşamasında katılımcılara gerekli malzemeler dağıtılarak bir tane doğruluk ve dürüstlük kuklası yapmaları ve bu kuklaları yaparken onu nasıl doğru ve dürüst olabileceğini anlatan bir canlandırma yapmaları istenmiştir. Katılımcıların yaptıkları kuklalar Resim 5.4’te verilmiştir.

Resim 5.4: Görsel D2-Katılımcıların Yaptıkları Kuklalarla İlgili Görsel

Katılımcıların yaptıkları kuklaları kullanarak sınıf içi canlandırmalarında “doğruluk, dürüstlük, paylaşım, farkındalık” değerleriyle ilişki kurdukları görülmüştür.

Katılımcıların doğruluk değerine yönelik canlandırmaları sonundaki ifadeleri aşağıda verilmiştir:

Üçüncü grup (K.16, K.20, K.22, K.23, K.26): Ali adında iş görüşmesine giden bir gencin başından geçen bir durum canlandırıldı. İş görüşmesi sırasında İngilizce bildiğini söyleyip iç sesinden bilmediğini geçirdiği sürekli yalanlar söyleyerek durumu kurtarmaya çalışan Ali'nin yalanlarının ortaya çıkmasıyla kaldığı zor durum canlandırıldı. Bu olaydan sonra bir daha yalan söylememeye ve böyle bir durumda kalmayacağı hakkında kendine söz vererek canlandırılma sonlandırıldı.

Katılımcıların dürüstlük değerine yönelik canlandırmaları sonundaki ifadeleri aşağıda verilmiştir:

İkinci grup (K.2, K.3, K.4, K.6, K.8): İki kız ve iki erkek kardeş olan Rüya'nın başından geçen olay canlandırıldı. Anneleri Rüya ve kardeşlerine yemek yaparken kardeşlerinden ayrı tek başına oyun oynayan Rüya evdeki vazoyu yanlışlıkla kırıyor. Annesinin yanına giderek vazoyu kardeşi Melih'in kıldığını söylüyor. Kardeşleri annelerine Rüya'nın yalan söylediğini Melih'in onlarla birlikte oyun oynadığını vazoyu kırmadığını söylüyor. Rüya ağlama başlıyor, annesi ve kardeşi Melih'den iftira attığı için özür diliyor. Annesinin ona kızacağını düşündüğü için yalan söylediğini söylüyor. Kardeşleri ve annesi ne hata yaparsan yap ama yalan söyleme her zaman dürüst ol diyerek kardeşleri Rüya'yı uyararak canlandırma sonlandırıldı.

Beşinci grup (K.7, K.12, K.18, K.19, K.30): Arkadaşları tarafından her zaman doğru ve dürüst olduğu için seilmeyen, arkadaşlarının yaptıkları kötülüklere sessiz kalmayıp yanlış yaptıklarını ve böyle davranmamaları gerektiğini söyleyen Oya'nın başından geçen bir olay canlandırıldı. Sınıfta her gün kitap okuyan Oya, teneffüse çıkmadı ve o günde sınıfta kitap okurken başka bir sınıftan birinin gelip arkadaşı Selin'in çantasından bir şey alındığını gördü. Ama Selin'in arkadaşı olabileceğini düşündüğü için bir şey demedi. Zil çaldı ve derse girildi. Selin'in ön sırasında oturan İpek kalem kutusundan bu

kalemin aynısını çıkardı. Kalemi çantasında olmayan Selin, İpek'in kalemini göstererek bu benim kalemim sen benim kalemimi çaldın diye sınıfta bağırdı. Oya dışında ki herkes hırsız İpek hırsız İpek diye bağırdı. İpek ne yaptıysa da kendini ifade edemedi konuşmasına bile izin vermediler. Oya arkadaşlarına sessiz olmalarını söyleyerek, yaptıklarının yanlış olduğunu görmediğiniz bir şey için iftira atmamalarını söyledi. Kalemi çantadan teneffüste başka sınıftan birinin aldığını söyledi. Gidip baktılar gerçekten de kalem o kişinin kalem kutusunda çıktı. İpek Oya'ya çok teşekkür etti onu bu iftiradan kurtardığı için. Oya da doğru olanı yaptım. Sana yapılan yanlış ve iftira karşısında susamazdım. Sende böyle olmalısın zor durumda kalmamalısın her zaman doğru ve dürüst insanlar olmalıyız dedi. Selin de İpek'ten özür diledi iftira attığı için. Hep birlikte ağlayarak birbirlerine sarıldılar ve canlandırma sonlandırıldı.

Altıncı grup (K.1, K.13, K.17, K.27): Japonya güzellik yarışmasına katılan ve bu yarışmayı aslında torpille kazandığı ortaya çıkan Yasemishiko'nun başından geçen bir olay canlandırıldı. Jürinin yarışmayı kazanması için ondan para aldığı ortaya çıktı. Zor durumda kalan kızın bunu neden yaptığını ve yaptığının yanlış olduğunun farkına varmasıyla canlandırma sonlandırdı.

Katılımcıların farkındalık değerine yönelik canlandırmaları sonundaki ifadeleri aşağıda verilmiştir:

Birinci grup (K.9, K.15, K.21, K.28, K.29): Marjinal olduğu için arkadaşları tarafından dışlanan Mavi'nin başından geçen bir olay canlandırıldı. Arkadaşları zor duruma düştüklerinde onlara yardım ederek onu dış görüşle değil kişiliğiyle tanımalarını, yargılamamaları gerektiğini belirtti. Onlarında bu durumdan ders çıkararak yanlış yaptıklarını anlayıp ondan özür dileyip farklı görünmenin kötü değil insanların düşüncelerinin kötü olduğunu ifade ederek canlandırmalarını sonlandırıdılar.

Dördüncü grup (K.5, K.10, K.11, K.14, K.24, K.25):

Arkadaşlarının çirkin diyerek küçümsediği, yanlarında olmasını istemedikleri Ayşe adlı bir kızın başından geçen olay canlandırıldı. Ayşe öğretmenin yanına giderek bu durumdan dolayı çok üzüldüğünü arkadaşlarının onu dışladığını onu sevmediklerini söyledi. Öğretmenleri sınıfa gelerek onlara bir hikâye anlattı. Hikâyede önemli olanın dış güzellik değil iç güzellik olduğu yorumu yapıldı. Öğretmen Ayşe'nin ne kadar akıllı ve güzel olduğunu söyledi. Sınıftakilerin yanlış yaptıklarını anlamalarını sağladı. Arkadaşları Ayşe'ye çok iyi davranmaya başladılar. Birlikte oyun oynayarak canlandırma sonlandırdı.

IV. Uygulama sonunda gerekli malzemeler verilerek katılımcılardan bugüne kadar yaptıkları veya bundan sonra yapmayı planladıkları herkese ve her şeye karşı sorumluluklarının neler olabileceğine yönelik bir resim çizimleri istenmiştir. Katılımcıların çizdikleri resimleri “sorumluluk ve disiplin” değerleriyle ilişkilendirdikleri görülmüştür. Katılımcıların sorumluluk değeriyle ilişkin çizdikleri resimlerde aile, okul, yurt, arkadaş, çevre, doğa, vatan kavramlarıyla betimledikleri görülmüştür. Üçüncü ve dördüncü grubun çizdiği resimlerde okulu ön planda çizdikleri, aile, yurt ve arkadaş gibi kavramları betimledikleri görülmüştür. (Resim 5.5, 5.6)

Resim 5.5: (K.9, K.11, K.19, K.24, K.25, K.26) Üçüncü Grubun Çizimi

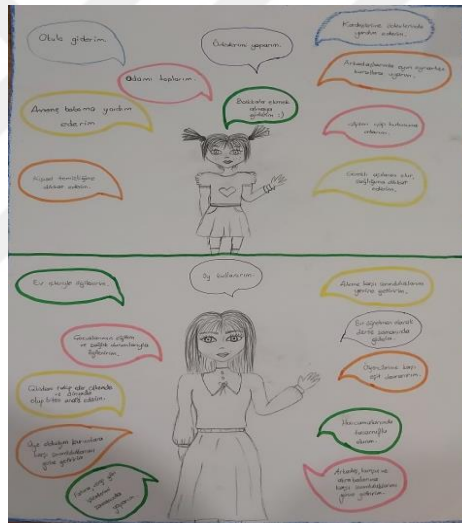

Resim 5.6: (K.7, K.8, K.15, K.33) Dördüncü Grubun Çizimi

İkinci ve beşinci grubun çizdiği resimlerde işteki, okuldaki sorumluluklarımız ve görevlerimizi ön planda çizdikleri, meslek, kariyer, iş, disiplin gibi kavramları betimledikleri görülmüştür (Resim 5.7, 5.8)

Resim 5.7: (K.4, K.10, K.14, K.21, K.30, K.34) Beşinci Grubun Çizimi

Resim 5.8: (K.3, K.5, K.6, K.12, K.18, K.31) İkinci Grubun Çizimi

Birinci grubun çizdiği resimde ise vatana olan sorumluluklarımız ve görevlerimizi ön planda çizdikleri, vatan, bayrak, asker, aile, çocuk, birey gibi kavramları betimledikleri görülmüştür (Resim 5.9).

Resim 5.9: (K. 2, K.16, K.17, K.22) Birinci Grubun Çizimi

5.2.2. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Bireysel Değerlerin Öğretimi ile İlgili Görüşlerine İlişkin Bulgular

Araştırma sonunda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bireysel değerlerin öğretimi ile ilgili görüşlerine ilişkin bulgular bireysel değerleri kazandırabilme, sınıf ortamı oluşturabilme, bireysel değerleri kazandırmaya yönelik etkinlikler geliştirebilme, bireysel değerlere yönelik yetkinlik kazandırmak için öneriler olmak üzere dört ana tema altında toplanmıştır.

5.2.2.1. Bireysel Değerleri Öğrencilere Kazandırabilme

Sosyal bilgiler öğretmen adayları bireysel değerlerin öğretiminde bu değerlerin kazandırmanın önemli olduğunu belirtmişlerdir. Bireysel değerleri öğrencilere kazandırabilmeye yönelik katılımcıların görüşleri Tablo 5.3.'te verilmiştir.

Tablo 5.3: Bireysel Değerleri Öğrencilere Kazandırabilme Temasına Yönelik Katılımcıların Görüşleri

Kategori	Kodlar	Katılımcılar
Üniversite eğitiminde edinilen bilgi ve beceriler	Fakülteedeki eğitimim boyunca gerekli bilgi ve beceriler öğrendim	K.1, K.4, K.6, K.8, K.12
	Öğretmenlik uygulama dersinde bu konu ile ilgili gözlemlerim oldu	K.4, K.12
Yöntem ve teknik bilme	Uygulamalı yöntemler kullanabilirim	K.4, K.19
	Drama/rol oynama / canlandırma yöntemleri ile kazandırabilirim	K.4, K.12, K.24
	Drama dersinde öğrendiğim yöntem ve teknikleri kullanırım/uygularım	K.4, K.10, K.19
Model olma-Örnek olma	Öncelikle bireysel değerlere sahip olmak gerekir	K.3, K.10, K.24
	Rol model olma	K.3, K.10, K.19
Aileden öğrenilenler aracılığıyla	Ailemden öğrendiğim bilgiler ve beceriler önemlidir	K.4, K.5, K.8, K.24

Tablo 5.3'te görüldüğü gibi sosyal bilgiler öğretmen adayları bireysel değerleri öğrencilere kazandırabilmede üniversite eğitiminde edinilen bilgi ve becerilerin, yöntem ve teknik bilmenin, rol model olmanın ve aileden edinilen değerlerin etkili olduğunu ifade etmişlerdir.

5.2.2.2. Bireysel Değerlerin Öğretiminde Sınıf Ortamı

Sosyal bilgiler öğretmen adayları bireysel değerlerin öğretiminde uygun sınıf ortamı oluşturma'nın önemli olduğunu belirtmişlerdir. Bireysel değerler kazandırabilmek için uygun sınıf ortamı oluşturabilmeye yönelik öğretmen adaylarının görüşleri Tablo 5.4.'te verilmiştir.

Tablo 5.4: Bireysel Değerleri Kazandırabilmek için uygun Sınıf Ortamı Oluşturma Temasına Yönelik Katılımcıların Görüşleri

Kategori	Kodlar	Katılımcılar
Bireysel farklılıklar	Öğrenciler birbirinden farklı değerlere sahip olabilir onlara farklılıklarına uygun ortamlar sunabilirim	K.2, K.5, K.12
	Yaşam biçimlerine göre, bireysel değerlerine uygun ortam oluştururum	K.3
Demokratik ortam	Saygı ve sevginin olduğu bir ortam sunarım	K.2, K.24
	Herkesin rahat olacağı bir sınıf ortamı oluştururum	K.3
	Sınıfta ahlak ve hürmet önemlidir	K.24
	Demokratik bir sınıf ortamı oluştururum	K.5, K.8
	Öğrencilere özgür düşünecekleri ortamlar hazırlarım	K.5, K.19
	Farklı düşüncelere saygı, adil, bireysel farklılıklara uygun ortamlar	K.4, K.8, K.24

Tablo 5.4'te görüldüğü gibi sosyal bilgiler öğretmen adayları bireysel değerleri öğrencilere kazandırabilmek için uygun sınıf ortamının bireysel farklılıklara önem verilen ve demokratik ortamlar olması gerektiğini belirtmişlerdir.

5.2.2.3. Öğrencilere Bireysel Değerleri Kazandırmayı Sağlayacak Etkinlikler Geliştirme ve Uygulayabilme

Sosyal bilgiler öğretmen adayları öğrencilere bireysel değerleri kazandırmayı sağlayacak etkinlikler geliştirme ve uygulayabilmenin önemli olduğunu belirtmişlerdir. Öğrencilere bireysel değerler kazandırmayı sağlayacak etkinlikler geliştirme ve uygulayabilmeye yönelik öğretmen adaylarının görüşleri Tablo 5.5’te verilmiştir.

Tablo 5.5: Öğrencilere bireysel Değerler Kazandırmayı Sağlayacak Etkinlikler Geliştirme ve Uygulayabilme Temasına Yönelik Katılımcıların Görüşleri

Kategori	Kodlar	Katılımcılar
Aldığı eğitim	Bu tür uygulamaları birçok ders için yaptım	K.3, K.6
	Fakültedeki derslerde etkinlikler geliştirdik bu konu ile ilgili de geliştirebilirim	K.2, K.5, K.6,
	Aldığım eğitim bunun için yeterli	K.12
	Eğitimimim boyunca gerekli bilgi ve becerileri kazandım	K.1
	Bu derste aktif bir süreçte etkili ders nasıl olur gözlemledim	K.8
	Değer eğitimiyle ilgili etkinler geliştirecek bilgi ve beceriler kazandım	K.12
	Derste ki uygulamalar bu konuda bilgi ve becerimi geliştirdi	K.12
	Derste ki uygulamalar ile etkinlik oyun hazırlama fırsatım oldu	K.3
Kendini geliştirme isteği	Bu konuda kendini geliştirmek önemli	K.4
	Bu konuda gelişime açık olmalı	K.4
	Etkinlikler ile ilgili araştırma yapıp fikir üretebilirim	K.19
	Bu konuda istekliyim kendimi geliştirebilirim	K.24
	Yeni bir şeyler araştırmak benim için heyecan verici	K.5

Tablo 5.5’te görüldüğü gibi öğrencilere bireysel değerleri kazandırmayı sağlayacak etkinlikler geliştirme ve uygulayabilmede aldıkları eğitim, dersler ve tecrübelerin ve kendilerini geliştireme isteğinin etkili olduğunu belirtmişlerdir.

5.2.2.4. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Değerler Eğitimi Yetkinliğini Arttırmak İçin Önerileri

Sosyal bilgiler öğretmen adayları değer eğitimin yetkinliğini arttırmak için önerilerde bulunmuşlardır. Önemli olduğunu belirtmişlerdir. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının değerler eğitimi yetkinliğini arttırmak için önerilere yönelik görüşleri Tablo 5.6’da verilmiştir.

Tablo 5.6: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Değerler Eğitimi Yetkinliğini Arttırmak İçin Öneriler Temasına Yönelik Katılımcıların Görüşleri

Kategori	Kodlar	Katılımcılar
Araştırmalar/ Konferans/ Seminer	Değer eğitimiyle ilgili yeni araştırmalar yapılabilir	K.4, K.6, K.12
	Değer eğitimi ile ilgili konferans ve seminer verilebilir	K.6, K.8
Uygulamalı dersler/ Uygulamalı etkinlikler	Drama dersindeki uygulamalar gibi rol oynama, canlandırma, drama etkinlikleri gibi yaparak yaşayarak öğreneme sağlanabilir	K.2, K.6, K.12, K.19
	Uygulamaya yönelik dersler eklenebilir	K.3, K.8, K.10, K.19
	Teorik bilgi yerine uygulamalı etkinlikler olabilir	K.4
	Öğretmenlik uygulaması dersi etkili hale getirilebilir	K.4
	Yaratıcı etkinlikler olabilir	K.5
	Sınıfta tartışma ortamı yaratılabilir	K.5
	Örnek olay üzerinden dersler işlenebilir	K.5
	Drama dersi etkinlikleri gibi uygulamalı etkinlikler olmalı	K.8
	Drama dersi gibi uygulamalı derslerin dersi saati arttırılabilir	K.19
	Teorik ders ve sunumlar yetersiz	K.19
Farkındalık	Değerler eğitimine yönelik farkındalık arttırmaya yönelik dersler olabilir	K.1, K.4, K.6, K.12

Tablo 5.6’da görüldüğü gibi sosyal bilgiler öğretmen adaylarının değerler eğitimi yetkinliğini arttırmak için araştırmalar yapılması gerektiği, konferans ve seminerler verilmesi, uygulamalı derslerin arttırılması, değer eğitimine yönelik farkındalık geliştirilmesi gerektiğine yönelik önerilerde bulunmuşlardır.

6. TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu kısmında verilerin analizinden elde edilen bulgularla literatürde yer alan diğer çalışmaların bulguları karşılaştırılmış ve tartışılarak bulgulara dayalı çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

6.1. Tartışma

6.1.1. Araştırmanın İlk Alt Problemine İlişkin Tartışma

Araştırmanın ilk alt problemini “Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının Bireysel Değer Envanterinden aldıkları ön test son test puanlarında arasında anlamlı bir fark var mıdır?” ifadesi oluşturmaktadır.

Yapılan deneysel çalışmanın sonucunda drama etkinliklerinin Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının değerlere ilişkin farkındalıklarında anlamlı farklılık meydana getirdiğini ortaya koymaktadır. Diğer bir ifadeyle drama etkinlikleri, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının değerleri öğrenme ve içselleştirme konusunda etkili olmuştur. Literatüre bakıldığında drama etkinliklerinin eğitim-öğretim faaliyetlerinde oldukça geniş bir alanda kullanıldığı ve öğrencilerin çok çeşitli bilişsel, sosyal ve duyuşsal özelliklerini geliştirdiği görülmektedir. Drama etkinlikleri, öğrencilerin aktif ve sürekli biçimde öğrenme sürecinin içinde yer almalarını sağlaması ve öğrencilerin yaparak-yaşayarak öğrenmelerine olanak vermesi açısından pek çok öğretim tekniğine göre avantaj sağlamaktadır. Yaratıcı drama yaratıcı düşünmeyi desteklemektedir (Yeşilyurt, 2020, s. 3874) ve böylece katılımcıların düşünme potansiyelleri, ortaya yeni ürünler ve çıktılar koyabilme becerileri de önemli ölçüde iyileşmektedir. Bu becerilerin gelişmesi diğer alanları da olumlu etilemektedir. Örneğin Dereli'nin (2018) bulguları yaratıcı drama uygulamalarının öğretmen adaylarının iletişim becerilerini güçlendirdiğini ve sosyal problem çözme becerilerine katkı sağladığını ortaya koymaktadır. Bayrak ve Akkaynak'ın (2020) ortaya koyduğu bulgular, öğrencilerin yaratıcı drama etkinlikleri sayesinde duygu düzenleme becerilerinde ve problem çözmede avantaj elde ettiklerini göstermektedir. Altuntaş ve Altınova (2015), yükseköğretim öğrencileriyle gerçekleştirdikleri çalışmada yaratıcı dramanın sosyal sorunların çözümünde önemli bir araç olduğunu belirtmektedir.

Araştırmanın bulgularını destekler nitelikte literatürde farklı çalışmalara rastlamak mümkündür. Söz gelimi; Oğuz-Namdar, Aykaç ve Çol (2021), sınıf öğretmeni adaylarına yönelik yaptıkları yaratıcı drama ile değer öğretimi çalışmalarında yaratıcı drama etkinliklerinin öğretmen adaylarının kişisel gelişimlerine katkı sunduğu ve değerleri içselleştirdiği bulgusuna ulaşmışlardır. Yaratıcı drama etkinliklerinin teorik olmaktan çok uygulamalı olması, katılım gerektirmesi, rol ve sorumlukların öğrenciler arasında dağıtılması ve her katılımcının üzerine düşen görevi içselleştirerek gerçekleştirmesi çeşitli kazanımların daha güçlü şekilde elde edilmesine yardımcı olduğu ileri sürülebilir. Yaratıcı dramanın öğretmen adaylarının bir sahne olarak sınıf ortamında sergilemesi muhtemel davranışları güçlendirdiği ve bunun da öğretmenlik mesleğine katkı sunduğu da söylenebilir. Uygulama öncesinde bazı değerlere ilişkin ifade becerisinde ya da farkındalığındaki zayıflıkların uygulama sonrası güçlenmesi drama etkinliklerinin değerlerin öğretimine ilişkin pratikteki katkısını göstermektedir. Yaratıcı drama etkinliklerinde iyi tasarlanmış uygulamalar, uygun materyal seçimi, uygun fiziksel mekân ve iyi tasarlanmış bir içerik oldukça önemli katkı sağlamaktadır.

Drama etkinlikleri, Sosyal Bilgiler dersinde diğer kazanımların verilmesinde de oldukça etkili bir yöntem olarak kullanılmaktadır. Oğuz ve Beldağ (2015), yükseköğretim öğrencileri ile yaptığı deneysel çalışmada sosyal bilgiler dersinde yaratıcı drama kullanmanın özgüven, sorgulama, hayal gücü geliştirme, sosyalleşme, grup sorumluluğu, empati, psikomotor beceriler gibi pek çok beceri temelli kazanımları sağladığını dile getirmektedir. Bununla birlikte Akdemir'in (2020) bulgularından hareketle yaratıcı dramanın öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarına olumlu etki oluşturduğu ve öğretmen adaylarının mesleki benliklerini yükselttiği de dile getirilmektedir. Farklı anlatımla yaratıcı drama etkinlikleri değerlerin öğretiminin yanı sıra öğretmen adayları için diğer pek çok kazanımı da sağlayan bir potansiyel taşımaktadır. Jafari ve Demirel'in (2019) bulguları öğretmenlerin değerleri öğretirken pek çok öğretim tekniğinden yararlandıklarını ancak kalıcı öğrenme sağladığını düşündükleri yöntemler ve teknikler içerisinde en çok drama, oyun merkezli etkinlikler, hikâye anlatımı gibi katılımı yüksek olanları tercih ettiklerini göstermektedir. Drama, oyun ve canlandırma gibi somut katılım gerektiren ve belirli bir efor harcayan uygulamalar içeriğin pek çok uyarıcı

ile birlikte ve aynı anda pek çok duyuşsal özelliğın etkin kullanımı sayesinde verilmek istenilen kazanımlar daha kalıcı verilebilmektedir. Değerler gibi soyut kavramların ne ifade ettiğı ve nasıl yaşanması gerektiğı drama gibi etkinliklerle özellikle küçük yaş gruplarındaki bireyler için daha kalıcı ve içselleştirilen bir öğrenme sağlayabilmektedir. Kaptan ve Namdar'ın (2021) sınıf öğretmenleri ile ilgili yaptıkları çalışmada da yaratıcı drama uygulaması sonrası değerlere ilişkin daha fazla metafor üretebilecek şekilde yaratıcılık düzeylerinde gelişme olduğı bulgular arasında yer almaktadır.

Yaratıcı drama ile öğretmen adaylarının beden dili kullanımları, topluluk önünde kendini ifade edebilmeleri ya da topluluk önünde bir performans sergileme becerileri, spontan hareket edebilme becerileri, duygu yönetimi, kendine güven düzeyi, işbirliğı ve dayanışma becerileri artmaktadır. Bu tür becerilerle mesleki donanımı güçlü bir öğretmenin gerek akademik konuların öğretilmesinde gerekse diğer kazanımların verilmesinde daha yetkin olacağı düşünülmektedir (Çayır ve Gökbulut, 2015). Özyürek (2020), sosyal bilgiler öğretmen adaylarıyla gerçekleştirdiğı çalışmasında öğretmen adaylarının derslerde drama kullanımının mutluluk, özgüven, haz alma gibi olumlu duygu durumlarını artırdığını dile getirmektedir. Dolayısıyla Sosyal Bilgiler dersinde yaratıcı drama etkinliklerini değerlerin öğretiminde kullanırken çocukların daha eğlenerek öğrenmeleri, dersten mutlu olmaları, özgüvenlerinin artması, iletişim becerilerinin güçlenmesi, işbirliğı ve takım dayanışması sergileyebilmeleri de mümkün görünmektedir. Öğrencinin aktif katıldığı, içeriğini oluşturduğu ya da yapılandığı, sorumluluk üstlendiğı dersler ve sonucunda ortaya çıkan kazanımlar geleneksel metotlara göre çok daha kalıcı yarar sağlamaktadır.

Pala ve Göğebakan-Yıldız'ın (2019) araştırma bulguları öğretmen adaylarının özellikle etik değerlerin öğretilmesinde aktif öğrenme, yaratıcı drama, örnek olay incelemesi ve grup tartışmalarının daha fazla tercih edildiğini göstermektedir. Yaratıcı dramanın imkanları değerlerin öğretilmesinde küçük yaş gruplarının katılımcı olmalarını ve eğlenerek öğrenmelerini sağlayabilmektedir. Dolayısıyla sınıfta çekingen, içine kapanık, derslere katılım konusunda geri planda duran öğrencilerin de aktif hale gelmesine olanak sunabilmektedir.

6.1.2. Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Tartışma

Araştırmanın ikinci alt problemini “Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının Bireysel Değer Envanterinin alt boyutlarından aldıkları ön test son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?” ifadesi oluşturmaktadır. Araştırmanın bulguları “Paylaşım ve Saygı” alt boyutunda Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının anlamlı farklılık yaşadığını, diğer alt boyutlarda anlamlı farklılık olmasa bile son test puanlarının daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Drama etkinliklerinin işbirliği, paylaşım, karşılıklı saygı ve empati gibi değerleri içermesi bu alt boyutta anlamlı farklılığın ortaya çıkmasını sağlamış olabilir. Bunun yanında etkinliklerde her ne kadar anlamlı farklılık çıkmasa da disiplin, sorumluluk üstlenme, paylaşım, takım arkadaşına güven gibi bazı olumlu değer ve hasletlerin de uygulama sonucunda yüksek çıkması oldukça önemli bir bulgudur. Literatüre göz atıldığında benzer yönde bulgulara rastlamak mümkündür.

Yücekaya’nın (2021), yükseköğretim öğrencilerine drama ile değer öğretimi araştırmalarında saygı ve beraberlik değerinin anlamlı şekilde daha kalıcı öğrenildiği ortaya konulmuştur. Bakan (2018) da benzer şekilde uygulamalı olarak yaptığı araştırmasında okul öncesi yaş gruplarında en çok saygı, paylaşım, dürüstlük ve arkadaşlık değerlerinin öne çıkartıldığını dile getirmektedir. Bir arada yaşamının gerektirdiği en önemli değerler içinde paylaşım ve saygının olması yapılan etkinliklerde en çok bu değerlerin öne çıkartılmasında etkili olabilir. Türkoğlu’nun (2019) yaptığı kapsamlı çalışmada da özellikle erken çocukluk döneminden itibaren öğretilmesi gereken temel değerler içerisinde saygı, sevgi, yardımseverlik ve empati ilk sırada yer almaktadır. Parlar ve Cansoy’un (2016) çalışmalarında da öğretmen adaylarının bireysel değerleri içerisinde en çok paylaşım ve saygı değeri ilk sırada ortaya çıkmış, daha sonra ise sırasıyla dürüstlük ve paylaşım, disiplin ve sorumluluk, saygı ve doğruluk, güven bağışlama gelmektedir.

Toplumsal hayatın ve bir arada, örgütlü yaşamının modern zamanların bir gereği olduğu göz önünde tutulduğunda hem bir kurumun çatısı altındaki insan ilişkilerinde hem de dışarıdaki sosyal hayatta en çok saygı, sevgi ve empatiye ihtiyaç duyulması kaçınılmazdır. Bu değerlerin yaşatıldığı bir ortamda daha az toplumsal sorun olması ve daha az suç sayılan davranışların ortaya çıkması

beklenmektedir. Uzun'un (2015) bulgularına göre değerler toplumsal uyum düzeyini artırmakta, bireylerin topluma karşı kendilerini daha çok sorumlu hissetmelerine yardımcı olmaktadır. Kıyak, Seki ve Dilmaç (2021), değerlerin özellikle ergenlerde suça bulaşmayı azalttığını, suç sayılacak davranışlarla başa çıkmada önemli bir faktör olduğunu ortaya koymaktadır.

Araştırma bulguları öğretmen adaylarının disiplin ve sorumluluk değerlerinde yapılan uygulama sonucunda bir güçlenme olduğunu ortaya koymaktadır. Özdisiplinin yanı sıra bir öğretmenin aynı zamanda kendine, başkalarına, öğrencilerine ve topluma karşı sorumluluk bilincinde olması daha nitelikli bir toplumun inşasında olmazsa olmaz bir durumdur. Çalışma disiplini, öğrenme ve öğretme disiplini, üretme disiplini bir öğretmenin mesleki değerleri içerisinde olmak durumundadır.

Tomul ve Çelik'e (2014) göre bireysel değerler aynı zamanda bir özdisiplin duygusu geliştirmek için vardır. Araştırma bulgularından farklı olarak Namlı'nın (2017) çalışma bulguları öğretmenlerin gözünden kazandırılması gereken değerler hiyerarşisi içinde özdisiplini daha alt sıralarda konumlandırmaktadır. Namlı'nın (2017) bulguları, öncelikli olarak kazandırılması gereken değerler içinde dürüstlük, saygı ve sorumluluk gibi daha çok başkalarıyla olan ilişkileri ilgilendiren değerleri sıralamaktadır.

Güven ve bağışlama değerlerinin puanlarında da etkinlik sonrasında anlamlı olmasa bile bir artış olduğu bulgular içerisinde yer almaktadır. Güven ve bağışlama karşılıklı ilişkilerde uzlaşma içinde olmayı ve karşıdaki kişiyle iyi bir iletişim içerisinde olmayı gerektirmektedir. Ancak ilginç biçimde, Parlar ve Cansoy'un (2016) bulgularında öğretmen adaylarının güven ve bağışlama değeri ortalamalarının en son sırada puanlandığı yer almaktadır. Güven ve bağışlama öğretmenlerin sınıfta iyi bir öğrenme iklimi oluşturması açısından da gerekli değerlerdir. Öğretmen-öğrenci ilişkisinde ve öğrencilerin kendi aralarındaki ilişkilerinde birbirine güvenmeyi ve yeri geldiğinde bağışlayabilmeyi öğrenmeleri sosyal birlikteliklerin güçlenmesine de destek olmaktadır. Bununla birlikte saygı ve doğruluk değerinin de puanlarında meydana gelen artış dikkate değerdir. Öğretmen adaylarının hem bireysel yaşantılarında hem de meslek hayatlarında bu değerleri önelemeleri ve hayatlarına yansıtmaları oldukça önemlidir.

6.1.3. Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine İlişkin Tartışma

Araştırmanın üçüncü alt problemini “Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının drama uygulamaları boyunca bireysel değerler ile ilgili değerlendirmeleri nasıldır?” ifadesi oluşturmaktadır. Araştırma bulguları sevgi değerine öğretmen adaylarının bakışlarında başka kavramların da devreye girdiğini göstermektedir. Öğretmen adayları sevgi denildiğinde büyük ölçüde bir aileye mensup olma, karşılıksız duygu besleme, dostluk ve saygı gibi başka değer ve durumları birlikte anmaktadır. İnsanın en temel ihtiyaçlarından birisi olan sevgiyi erken çocukluk döneminden itibaren sosyalleşerek ailede kazanan ve gören kişilerin mutlu ve istendik bir aile ortamında büyümesi sevgi ile aileyi eşdeğer görmelerini sağlıyor olabilir. Aileden başlayarak bir arada yaşamının en temel unsurlarını Sağlam ve Özdemir’in (2017) bulguları doğrultusunda sevgi ve saygının yanısıra sadakat, sorumluluk ve hoşgörü gibi değerler de oluşturduğu ileri sürülebilir. Değerlerin öğretilmesinde ailenin oldukça önemli görev ve sorumluluğunun olduğu düşünüldüğünde (Eroğul, 2012) araştırmadan elde edilen bu bulgunun, toplumsal gerçekliği yansıttığı söylenebilir.

Sevgi değeri aynı zamanda öğretmen adaylarının kendi yakın çevrelerindeki kişilere yönelik beslediği yoğun duyguları ifade etmekte ve diğer canlıları da bu duygunun bir parçası yaptıkları görülmektedir. Sevgiyi, içinde bulundukları yaşın bir gereği olarak karşı cinse yönelik hislerin etrafında betimleyen katılımcıların sayısı bir hayli fazladır. Sevgi anlayışında kültürel, çevresel ve fizyolojik şartların etkisi oldukça kaçınılmazdır. Kişi her yaş döneminde farklı bir sevgi algısı, anlayışı ve ihtiyacı içinde olabilmektedir. Özen ve Gülaçtı’ya (2010) göre sevginin temel belirleyicileri yakınlık, kişisel özellikler (içtenlik, cana yakınlık, çekicilik vb.), aşinalık, benzerlik vb. olabilmektedir. Sevgiye ilişkin farklı kuramsal tartışmalar da söz konusudur. Örneğin, Walster’in Romantik Aşk Kuramı’na göre insanlar duygularını yorumlarken fiziksel ve sosyal çevre koşullarından faydalanmaktadır. Rubin’e göre ise sevgi öncelikle aldırma-önem verme ile başlar ve bağlanma ile devam etmektedir (Özen & Gülaçtı, 2010, s. 143). Öğretmen adaylarının sevgiye ilişkin tanımlarında yine yoğun olarak yakın arkadaşlık ve dostluk gibi kavramların da nitel bulgular içerisinde yer almaktadır. Gençlik döneminde güvenilebilecek ve dostluk kurulabilecek kişilere duyulan ihtiyaç beraberinde bu kişilere karşı bir sevgi ve saygıyı getirmektedir.

Öğretmen adayları saygı değerine ilişkin görüşleri belirtirken en çok “farklılıklara saygı, diğer canlılara saygı, büyüklere saygı” gibi ifadeleri öne çıkarmıştır. Toplumun farklı kesimlerden oluşması, çeşitli özellikleri ile birbirinden ayrılan insanların bir arada olması saygıyı kaçınılmaz kılmaktadır. Farklılıklara tahammül ve saygı gösterme, insanları olduğu gibi kabul edebilme ve farklılıklarla birlikte yaşamayı bir erdem ve zenginlik olarak görebilmek barışçıl bir toplum oluşturma şartları arasındadır. Bu durum aynı zamanda daha demokratik ve çağdaş bir toplum olmanın da gereğidir. Topcubaşı ve Polat’ın (2017) araştırma bulguları farklılıklara saygı eğitimi alan ve bunu hayatında uygulayan öğrencilerin farklılıklara saygı davranışında olumlu etkisi olduğunu ortaya koymaktadır. Kırmızı ve Tarhan’ın (2020) sosyal bilgiler öğretmenleri üzerine yapmış olduğu çalışmanın bulguları da farklılıklara saygının demokrasinin olmazsa olmazı şeklinde tanımlandığını göstermektedir. Baştürk’ün (2019) çalışmasında da öğretmen adaylarının dünya görüşlerine göre farklılıklara saygı düzeylerinin değişebildiğini görmek mümkündür. Farklılıklara saygının olmadığı yerde çatışma, marjinalleşme ve dışlama davranışı daha sık gözlemlenebilmektedir (Berkman & Kumaş, 2021).

Araştırma bulguları, öğretmen adaylarının doğruluk ve dürüstlük değerlerini paylaşım ve farkındalık ile genelde birlikte ele aldıklarını göstermektedir. Bununla birlikte sorumluluk ve disiplin denilince de genellikle aile, yurt ve arkadaş gibi kavramlarla betimleme yaptıkları görülmektedir. Doğruluk ve dürüstlük çoğunlukla iç içe geçmiş iki kavram ve değerdir. Öğretmen adaylarının ve öğretmenlerin birbirlerine, meslektaşlarına, öğrencilerine, ailelerine ve topluma karşı dürüst olmaları daha istendik bir toplumun ortaya çıkartılmasında gereklidir. Doğruluk, dürüstlük ve sorumluluk gibi değerler ahlaki değerler kategorisinde yer almaktadır (Lickona, 1992; akt. Çelik, 2016, s.35). Dolayısıyla da öğretmenlerin ahlaki eylemler ve yaşantılar içinde olması gerektiğinden bu değerleri öncelemeleri oldukça önemli kabul edilmelidir. Thompson’un (2018) bulguları saygı değerinin hâkim olduğu bir sınıf ortamında iyi bir öğrenme çevresinin de meydana geldiğini ve bunun da öğretim kalitesini artırdığını göstermektedir. Banks ve Smyth’in (2021) araştırmasında da benzer şekilde saygı temelli bir öğretmen-öğrenci ilişkisinin öğrencilerin bağlılıklarını artırdığına ve iyi oluş düzeylerini yükselttiğine ilişkin deliller yer almaktadır.

6.1.4. Araştırmanın Dördüncü Alt Problemine İlişkin Tartışma

Araştırmanın dördüncü alt problemini “Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bireysel değerlerin öğretimine ilişkin görüşleri nelerdir?” ifadesi oluşturmaktadır. Araştırma bulguları öğretmen adaylarının bireysel değerleri öğrencileri kazandırmabilme konusunda üniversite eğitiminde edindikleri bilgi ve becerileri ve çeşitli yetkinlikleri kullanma, öğretimle ilgili farklı yöntem ve teknikleri bilip kullanma, öğrencilere rol-model olma ve yetişme çağında sosyal çevreden edindiklerini kullanma gibi kategorilerin ortaya çıkmıştır. Üniversite eğitimi sürecinde edinilen teorik ve uygulamalı bilgilerin sınıf ortamına taşınması, yeri ve zamanı geldiğinde kullanılması, eksik görülen alanlarda yeni bilgilerin öğrenilmesi ve bunun derslere transfer edilmesi oldukça önemlidir. Yaratıcı drama da önemli bir öğretim metodu olarak değerlerin öğretilmesinde öğretmen adayları tarafından tercih edilmektedir. Bayraktar’a (2015), Karimov ve Arslan’a (2022), göre çeşitli kazanımları ve becerileri vermede farklı yöntem ve tekniklerden yararlanmak öğrencilerin öğrenme motivasyonunu da canlı tutmaktadır.

Değerlerin öğretiminde rol-model olmak ve öğretmenin istenilen değerleri sınıf kültürünün ve mesleki hayatının temel bir parçası haline getirmek bir öğretmenin bu konuda yapabileceği en iyi uygulamalardan birisi olacaktır. Özellikle küçük yaş gruplarındaki çocukların gördüklerini örnek alması ve modellemesi nedeniyle öğretmenlere bu konuda büyük sorumluluk düşmektedir. Bir değeri yaşayarak yani model olarak öğretmek en kalıcı öğrenmelerden birisini sağlamaktadır. Araştırma bulgularına paralel olarak Tonga’nın (2017) araştırmasında da değeri yaşamayan öğretmenin o değeri yeteri kadar öğretemeyeceğinin altı çizilmektedir. Model alınan kişinin hayata bakış açısından, kişiliğinden ve diğer özelliklerinden etkilenildiği (Çimen, 2019) dikkate alındığında bu konunun öğretmenler açısından önemi öne çıkmaktadır.

Öğretmenler, öğrettiklerini yaşıyor ise daha tutarlı bir izlenim oluşturmaktadır (Atmaca, 2021). Değer öğretimi uzun ve sabır gerektiren bir konudur. Öğrencilerin, anne-babadan sonra en çok özdeşim kurduğu kişilerin öğretmenler olduğu hesaba katıldığında bu konudaki sorumluluğun ve hassasiyetin önemi de dikkati çekmektedir. Çünkü öğretmenler değerlerin hem öğreticisi hem de uygulayıcısı olmak durumundadır. Okullarda öğrenciler,

öğretmenleri sürekli gözlemlemekte ve model almaktadır. Gözlenen davranışların değer içerikli olması ve öğretmenlerin anlattıkları ile yaşadıklarının bir olması değerlerin tutarlı olarak kazandırılması konusunda önemli bir ayrıntıyı oluşturmaktadır. Kişiliği, karakteri ve mizacı ile öğrenciler tarafından model alınan öğretmenler lider öğretmene dönüşmektedir (Orhan, 2020). Ayrıca bu nitelikteki öğretmenlerin anlattıkları da sevilerek dinlenmekte ve kalıcı öğrenmeye yardımcı olan motivasyon da ortaya koyabilmektedir.

Bireysel değerlerin öğretiminde öğrencilerin bireysel farklılıklarını gözeten uygulamalara yer veren demokratik bir ortam oluşturmak, özgür düşüncüyü destekleyen bir atmosfer meydana getirmek ve en önemlisi bu yönde bir kültür inşa etmek için çaba göstermek araştırma bulguları içinde yer almaktadır. Öğrenme, uygun bir ekosistem içinde gerçekleşir. Eğitim-öğretim faaliyetlerinde öğrenme iklimini destekleyen fiziksel mekân tasarımları ve kullanılan materyallerin niteliği verilmek istenilen eğitsel amaçlar için önemlidir (Uludağ ve Odacı, 2002). Öğrenme ortamı ve sınıf iklimi eğitim çıktıları açısından önemli iki faktördür (Sezer, 2018). Bununla birlikte öğretmenlerin öğrenciyle ilişkisinde saygı, dürüstlük ve erdem temelli bir ilişki kurması böyle bir kültürün güçlenmesinde önemli kabul edilmelidir.

Araştırma bulguları öğretmen adaylarının bireysel değerleri kazandırmayı sağlamada aldıkları eğitimin yanısıra kendini geliştirmeye devam etme isteklerinin de önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Yükseköğretimde belirli bir sürede alından teorik ve uygulamalı eğitimler öğretmen adaylarına belirli bir birikim ve güç katsa da farklı sosyokültel çevrelerde farklı beklenti ve ihtiyaçları olan kişilere yapılacak öğretmenlik mesleğinin sürekli kendini güncelleştirmeyi gerektirdiği de hatırd tutulmalıdır. Bilginin hızlı değiştiği günümüz dünyasında yükseköğretim kademesinde alınan eğitimin meslekte belirli bir süre sonra beklenti ve ihtiyaçları karşılayacak niteliğe sahip olması elbette pek mümkün değildir. Bundan dolayı bu noktada meslek için eğitim ve gelişimin bir mesleki prensip haline getirilmesi gerekmektedir. Kocaeren (2022), öğretmen liderliği ile öğretmen mesleki öğrenmesi arasındaki güçlü bağa dikkat çekmektedir. Ayrıca etkili bir öğretmenin öne çıkan özellikleri arasında sürekli öğrenmeyi kendine ilke edinmenin ön sıralarda yer aldığı görülmektedir (Karakelle, 2005).

Araştırma bulguları, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının değerler eğitimine ilişkin öğretmen yetkinliklerinin artırılması konusunda çeşitli hizmet içi eğitimleri, seminer ve konferansları, uygulamalı dersleri, dramanın gücüne ilişkin farkındalık oluşturacak çalışmaların olması gerektiğini belirtmiştir. Değerlerin gün geçtikçe eğitimde daha fazla yer tutması ve toplumda önem kazanması okullardaki değerler eğitimine ilişkin çeşitli etkinliklerin de daha güçlü olmasını gerektirmektedir. Bundan dolayı özellikle kalıcı öğrenme sağlayacak, toplumsal hayatta uygulanabilecek, farkındalığı artıracak etkinliklerin daha fazla yer bulması gerekmektedir.

6.2. Öneriler

Bu başlık altında araştırma bulgularından hareketle uygulamacılar ve araştırmacılar için çeşitli öneriler sunulmuştur.

6.2.1. Uygulamacılar İçin Öneriler

- Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarına değerlerin daha güçlü şekilde öğretilmesini sağlayacak drama yöntem ve tekniklerin çeşitlerine yükseköğretim sürecinde yer verilmesi katkı sağlayabilir.
- Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının değerlerin öğretilmesine ilişkin farkındalıklarını ve yetkinliklerini artırmak adına özellikle içeriği uygun derslerde daha fazla rol ve sorumluluk üstlenmeleri sağlanabilir.
- Değerlerin öğretilmesi konusunda yaptıkları çalışmalarla örnek olan öğretmenlerle öğretmen adayları bir araya getirilerek etkileşim kurmaları sağlanabilir.
- Değerlerin öğretilmesi konusunda nasıl bir ekosistem kurulacağının ve öğrenme iklimi oluşturulacağının becerisi öğretmen adaylarına kazandırılabilir.
- Demokratik yaşam kültürü ve farkındalığının yanısıra farklılıklara saygı kültürü yükseköğretim kurumlarında başat değer olarak yaşatılabilir.
- Öğretmen adaylarına uygulama okullarında değerlerin öğretilmesine ilişkin staj kapsamında daha fazla alan açılabilir.

6.2.2. Araştırmacılar İçin neriler

- Farklı araştırmalarda farklı branşlardaki ğretmen adaylarının değerlere ilişkin bilgi, ğretim becerisi, tutum ve farkındalık düzeylerini karşılaştıran çalışmalara yer verilebilir.
- Farklı araştırmalarda farklı ğretim yöntem ve tekniklerinin değerlerin öğretimindeki etkililik düzeyleri araştırılabilir.
- Son sınıftaki ğretmen adaylarının uygulama okullarındaki stajları esnasında değerleri öğretebilme becerisine ilişkin çalışmalar tasarlanabilir.
- Değerlerin etkili biçimde nasıl öğretildiğine ilişkin metaanaliz çalışmalarına yer verilebilir.
- Okullarda değerlerin öğretilmesinde sosyal bilgiler ğretmenlerinin eksik-gl yanlarını ortaya çıkartmayı amaçlayan araştırmalar tasarlanabilir.

SONUÇ

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının çeşitli bireysel değerlere ilişkin farkındalık düzeylerinde yapılan drama etkinlikleri sonucunda anlamlı artışlar gözlenmiştir. Dramanın imkân ve kolaylıkları değerlerin öğretilmesinde öğretmen adaylarına oldukça önemli fırsat sunmaktadır. Dramanın aktif katılım ve paylaşım gerektiren yönü, bu süreçte her öğretmen adayını aktif hale getirmiş ve kazandırılmak istenen yetkinliklerin daha kolay verilmesi sağlanmıştır. Bununla birlikte öğretmen adaylarının dürüstlük, sevgi, paylaşımı saygı, doğruluk, sorumluluk gibi değerleri önceledikleri ve bu değerlere ilişkin farkındalıklarının da uygulama sonunda güçlendiği görülmüştür. Değerlerin öğretiminde uygun yöntem ve teknikleri bilmek ve kullanmak, rol-model olmak, kendini sürekli geliştirmek önemli ve olumlu sonuçlar vermektedir. Sonuç olarak drama etkinliklerinin öğretmen adaylarının değerleri öğrenmesinde ve meslek hayatlarında öğretmesinde önemli bir öğretim yöntemi olarak kullanılabilir nitelikte olduğu söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, K.Ü. (2003). *Etkili Öğrenme ve Öğretme*. İzmir: Eğitim Dünyası Yayınları.
- Ada, E. (2016). *Erken Çocukluk Döneminde Yaratıcı Drama Yönteminin Değerler Eğitimine Olan Etkisinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kastamonu: Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Adıgüzel, Ö. (2006). Yaşantılara Dayalı Öğrenme, Yaratıcı Drama ve Süreçsel Drama İlişkileri. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 1(1), 31-38.
- Adıgüzel, Ö. (2018). *Eğitimde Yaratıcı Drama (5. Baskı)*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Adıgüzel, H.Ö. (2006). Yaratıcı Drama Kavramı Bileşenleri ve Araştırmaları. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 1(1), 17-29.
- Akbaş, O. (2008). Sosyal Bilgilerde Değerler Öğretimi. İçinde Bayram, T. & Adem, Ö. (Ed.), *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi* (ss. 335-360). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Akbaş, O. (2008). Değerler Eğitimi Akımlarına Genel Bir Bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 9-27.
- Akdemir, H. (2020). Yaratıcı Drama Yönteminin Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum ve Mesleki Benlik Saygı Düzeylerine Etkisi. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 15(1), 113-130.
- Akfırat, F. Ö. (2006). Sosyal Yeterlilik, Sosyal Beceri ve Yaratıcı Drama. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 1(1), 39-58.
- Akgün, K. (2018). *Okul Öncesi Eğitimde Kullanılan Yaratıcı Drama Tekniklerinin Çocukların Değerler Edinimine Etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kastamonu: Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akhan, N. & Mert, H & Acar, H. (2020). Yaratıcı Drama Yöntemi ile Değerler Eğitimine Bir Örnek: Türk Tarihinden Yükselen Evrensel Mesajlar. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 15, 1-24.
- Akbayrak, K. (2020). Dürüstlük ve Drama: Dürüst Olmak ya da Olmamak. (Ed. Ayşegül Oğuz Namdar), *İlkokulda Drama Eğitimi Uygulamaları* (ss. 174-176). Ankara: Pegem Akademi.
- Akoğuz, A. & Akoğuz, M. (2016). *Okul Öncesi ve İlkokul İçin Uygulamalı Drama Etkinlikleri Yaratıcı Drama Etkinlikleri (4. Baskı)*. İstanbul: Final Kültür Sanat Yayınları.

- Akran, S.K. & Yıldız, V. (2020). Sosyal Etkinlikler Modülüyle Öğrencilere Kazandırılan Değerler: Öğrenci Görüşleri. *International Journal of Humanities and Education*, 14, 569-593.
- Aksin, A. (2018). Sosyal Bilgilerde Öğretiminde Strateji, Yöntem ve Teknikler. İçinde Çalışkan, H. & Kılcan B. (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretimi* (ss. 165-190). İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Aktepe, V. (2016). *Değerler Eğitimi Yaklaşımları ve Etkinlik Örnekleri*. 14. Uluslararası Katılımlı Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu. Bartın, Türkiye.
- Aktepe, V. & Gündüz, M. (2019). Karakter ve Değer Eğitimi. İçinde Aktepe, V & Gündüz (Ed.), *Değer Eğitiminde Rol Model Olarak Öğretmen* (ss. 297-325). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Aktepe, V. & Gündüz, M. (2021). Sosyal Bilgilerde Değerler Eğitimi. İçinde Aktepe, V & Gündüz, M. & Fidan, N. & Yalçınkaya E. (Ed.), *Kuramdan Uygulamaya Sosyal Bilgiler Öğretimi* (ss.210-231). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Aktepe, V. & Yalçınkaya, E. (2016). Hayat bilgisi Dersinde Değerler Eğitimi ve Uygulama Örnekleri. İçinde Güven, S. & Kaymakçı S. (Ed.), *Hayat Bilgisi Öğretimi* (ss. 133-177). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Akyürek, S. (2004). *Din Öğretiminde Kavram Öğretimi: Doğruluk, Kavramı Örneği*, İstanbul: DEM Yayınları.
- Altun, A.D. (2020). Yardımseverlik ve Drama. (Ed. Ayşegül Oğuz Namdar), *İlkokulda Drama Eğitimi Uygulamaları* (ss. 350-381). Ankara: Pegem Akademi.
- Altuntaş, O. & Altınova, H. H. (2015). Yaratıcı Drama Yönteminin Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Sorun Çözme Becerilerine Etkisi. *Turkish Studies*, 10(4), 49-62.
- Ankay, R. (2018). *Öğrencilerin Kendilerini İfade Etme Becerilerini Geliştirmede Drama Yönteminin Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. KKTC: Yakın Doğu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aran, Ö. C. & Demirel, Ö. (2013). Dördüncü ve Beşinci Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(46), 151-168.
- Arıkan, E. N.Y. (2012). İlköğretim Okullarında Yaratıcı Drama Yönteminin Görsel Sanatlar Eğitiminde Kullanılmasının Erişi, Tutum ve Kalıcılığa Etkisi: Meram İlköğretim Okulu Örneği. *İdil Dergisi*, 5(1), 148-168.
- Arslan, Z. & Yaşar, F. (2014). Yükselen “Değer” Kavramı Üzerine Eleştirel Yaklaşım. Zavalı, S. (Ed.), *Değerler Eğitimi* (ss. 7-13) içinde. İstanbul: Ensar Neşriyat.

- Asan, T., Ekşi, F., Doğan, A. & Ekşi, H. (2008). Bireysel Değerler Envanteri'nin Dilsel Eşdeğerlik Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 27(27), 15-38.
- Atmaca, T. (2021). Karakter ve Değerler Eğitiminde Rol Model Olarak Öğretmen. Kamer, S. T. (Editör), *Toplum ve Kültür Bağlamında Karakter ve Değer Eğitimi* (ss. 221-235) içinde. Ankara: Pegem Akademi.
- Bakan, T. (2018). *Değerler Eğitim Programının Anasınıfına Devam eden Çocukların Değer Kazanımı Üzerine Etkisinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Baki, Y. (2019). Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Değer Aktarımı Açısından İncelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 17(37), 109-146.
- Balcı, N. (2008). *İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Değer Eğitiminin Etkililiği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Banks, J. & Smyth, E. (2021). We Respect Them, and They Respect Us”: The Value of Interpersonal Relationships in Enhancing Student Engagement. *Education Sciences*, 11(10), 634-645.
- Barcın, F. (2018). *İlkokul 4. Sınıf Değerler Eğitiminde Yaratıcı Drama Yönteminin Etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bayrak, A. & Akkaynak, M. (2020). Okul Öncesi Eğitimde Yaratıcı Drama Eğitiminin Duygu Düzenleme ve Sosyal Problem Çözme Becerilerine Etkisi. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 7(2), 1343-1381.
- Bayraktar, H.V. (2015). Sınıf Yönetiminde Öğrenci Motivasyon ve Motivasyonu Etkileyen Etmenler. *Turkish Studies*, 10(3), 1079-1100.
- Becerikli, S. Y. (2006). Örgütlerde Sosyodrama Kullanımı ve İş Doyumu Düzeyi Arasındaki İlişki: İlkokul Öğretmenleri Üzerinde Bir Araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 113-136.
- Berkman, K. & Kumaş, H. (2021). Yoksul Bireylerin Bakış Açısı ile Sosyal Dışlanma: Denizli İli Sevindik Mahallesi Örneği. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 21(50), 44-88
- Bilen, M. (2006). *Plandan Uygulamaya Öğretim (7. Baskı)*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F., (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri (14. Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi Yayınevi.
- Calp, Ş. (2020). Özgür Düşünme ve Özgüven: Yaratıcı Drama Yöntemiyle Kazandırılabilir mi? *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 28(2), 1026-1043.

- Creswell, J. W. (2017). *Karma Yöntem Araştırmalarına Giriş. (3. Baskı).* (M. Sözbilir, Çev.) Ankara: Pegem Akademi.
- Creswell, J.W. & Clark, V.L.P. (2015). *Karma Yöntem Araştırmaları* (Çeviri Editörü: Yüksel Dede-Selçuk Beşir Demir). Ankara: Anı Yayınevi.
- Cüceloğlu, D. (2012). *Değerler, Yaşam ve Eğitim Üstüne Birkaç Gözlem ve Öneri.* Değerler Eğitimi Konferans Bildirileri (ss. 339-344), İstanbul: İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü.
- Çamlı, M. R. (2021). *Okul Öncesi 4-6 Yaş Grubu Öğrencilerine Yönelik Değerler Eğitimi: Drama ve Eğitsel Oyun Uygulama Örnekleri.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çayır, N.A. & Gökbulut, Ö.Ö. (2015). Yaratıcı Drama Yöntemi ile Öğretmen Yeterliklerinden Kişisel Gelişim Üzerine Nitel Bir Çalışma. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 252-270.
- Çaycı, B., Demir, M. K., Başaran, M. & Demir, M. (2007). Sosyal Bilgiler Dersinde İşbirliğine Dayalı Öğrenme ile Kavram Öğretimi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(2), 619-630.
- Çelik, Ö. (2020). Dostluk ve Drama: Dostluk Değerinin Kazandırılmasına Yönelik Drama Uygulamaları. (Ed. Ayşegül Oğuz Namdar), *İlkokulda Drama Eğitimi Uygulamaları* (ss. 154-173). Ankara: Pegem Akademi.
- Çelik, Ö. (2016). *Disiplinler Arası Yaklaşımla Değere Öğretiminde Yaratıcı Drama Yönteminin Kullanılması.* Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çelik, Ö. & Buluç, B. (2018). Disiplinler Arası Yaklaşımla Değer Öğretiminde Yaratıcı Drama Yönteminin Kullanılması. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(1), 67-88.
- Çetinkaya, C. (2019). *Sosyal Bilgiler Dersinin Yaratıcı Drama Yöntemi ile İşlenmesi: Bir Eylem Araştırması.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çimen, L.K. (2019). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Rol Model Tercihleri. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(1), 88-110.
- Çokluk, Ö. Şekercioğlu, G. Büyüköztürk, Ş. (2016). Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik SPSS ve LISREL Uygulamaları. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Daly, T. (2008). School Culture and Values-Related Change: Towards a Critically Pragmatic Conceptualisation. *Irish Educational Studies*, 27(1), 5-27.

- Demir, T. (2020). Temuçe ile Yaratıcı Drama. Erişim adresi: <https://www.youtube.com/channel/UCh1tYT9fbcp5N2PIU04aH4Q> 01.04.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Demirel, Ö. (2004). *Öğretme Sanatı (7. Baskı)*. Ankara: Pegem A Yayınları.
- Dereli, E. (2018). Yaratıcı Drama Eğitimi ve Yaratıcı Drama Temelli Kişilerarası İlişkiler Eğitim Programının Öğretmen Adaylarının İletişim ve Sosyal Problem Çözme Becerilerine Etkisinin İncelenmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(3), 95-119.
- Dewey, J. (1976). Okulda Ahlak Eğitimi (Çeviren: A. Ferhan Oğuzkan). *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 9(1), 117-123.
- Diker Coşkun, Y. (2016). Öğretim Programları Arka Planı Raporu: Eğitim İzleme Raporu. 04 01, 2022 tarihinde https://www.academia.edu/35407750/E%C4%9Fitim_%C4%B0zleme_Raporu_2016_17 adresinden alındı.
- Doğanay, A. (2002). Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi. İçinde Öztürk C. ve Dilek D. (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretimi* (ss. 15-46). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Doğanay, A. (2011). Değerler Eğitimi. İçinde Öztürk, C. (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Demokratik Vatandaşlık Eğitimi* (ss. 225-256). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Dündar, H. (2018). *Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Eğitimsel Drama Uygulama Yeterlikleri İle Yaratıcı Drama Dersine Yönelik Tutumları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Niğde: Niğde Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ekşi, H. & Katılmış, A. (2016). *Uygulama Örnekleriyle Değerler Eğitimi (1. Baskı)*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Erdem, A. R. (2003). Üniversite Kültüründe Önemli Bir Unsur: Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(4), 55-72.
- Eroğul, N. (2012). Değerler Eğitiminde Aile ve Okul Etkileşiminin Önemi. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*, 150-151, 19-25.
- George, D., & Mallery, M. (2010). SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference, 17.0 update (10a ed.) Boston: Pearson.
- Gökler, B. & Danışman, I. G. (2011). Çocuk ve Ergenlerle Grup Psikoterapisi ve Psikodrama. *Dr. Abdülkadir Özbeğ Psikodrama Enstitüsü Dergisi*, 3, 7-28.
- Göldağ, B. (2015). *Ortaöğretim Kurumlarında Okul Kültürü Yoluyla Değerler Eğitimi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Gündüz, M. (2018). Sosyal Bilgilerde Değerler Eğitimi. İçinde Çalışkan, H. & Kılcan B. (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretimi* (ss. 165-190). İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Güngör, E. (1993). *Değerler Psikolojisi (1.Baskı)*. Amsterdam: Hollanda Türk Akademisyenler Birliği Vakfı Yayınları.
- Halstead, J. Mark & Taylor, J. Monica (2000). Learning and Teaching About Values: A Review Of Recent Research. *Cambridge Journal Of Education*, 30(2), 169-202.
- Izgar, G. (2020). Eğitsel Oyunların Öğrencilerin Değer Kazanımlarına Etkisi: Bir Durum Çalışması. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 18(40), 207-241.
- Jafari, K.K. & Demirel, M. (2019). Okul Öncesi Öğretmenlerin Değerler Eğitimi Hakkındaki Görüşleri. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 4(1), 13-35.
- Kaptan, S.E. & Namdar, A.O. (2021). Sınıf Öğretmenlerinin Yaratıcı Drama ve Değerlere İlişkin Metaforik Algıları. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (REFAD)*, 1(1), 1-15.
- Kardaş, M.N. & Cemal, S. (2017). Değerler Eğitimi ve Türkçe Öğretiminde Değer Eğitimi Üzerine Yapılan Araştırmalara İlişkin Kaynakça Denemesi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(16), 383-412.
- Karakelle, S. (2005). Öğretmenlerin Etkili Öğretmen Tanımlarının Etkili Öğretmenlik Boyutlarına Göre İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 30(135), 1-10.
- Karatay, H. (2011). Karakter Eğitiminde Edebi Eserlerin Kullanımı. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Terature and History of Turkish or Turkic Volume*, 6(1), 1439-1454.
- Karimov, S. & Arslan, M. (2022). Yabancı Dil Olarak Türkçe Temel Dil Becerilerinin Öğretiminde Öğrenci Motivasyonun Sağlanmasında Kullanılan Yöntemler. *Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri Dergisi*, 8(15), 250-265.
- Kaya, Y., Günay, R. & Aydın, H. (2016). Okul Öncesi Eğitimde Drama Yöntemi ile İşlenen Değerler Eğitimi Derslerinin Farkındalık Düzeyi Üzerindeki Etkisi. *Sakarya University Journal of Education*, 6(1), 23-37.
- Kaya, Y. & Antepli, S. (2018). Okul Öncesi Dönemde Yaratıcı Drama Yoluyla Değerler Eğitimi. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 13(2), 237-250.
- Keskin, Y. (2008). *Türkiye’de Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında Değerler Eğitimi: Tarihsel Gelişim, 1998 ve 2004 Programlarının Etkililiğinin Araştırılması*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Kılınç A. & Akyol Ş. (2009). *İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Sevgi Temasının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi*. The First International Congress Of Educational Research, 1-3 Mayıs Çanakkale, Türkiye.
- Kırmızı, F.S. & Tarhan, Ö. (2020). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Demokrasiye İlişkin Algılarının Metafor Aracılığıyla İncelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(3), 760-779.
- Kıyak, S., Seki, T. & Dilmaç, B. (2021). Ergenlerin Sahip Oldukları Değerler ile Suça Karşı Tutumları ve Başa Çıkma Stratejileri Arasındaki Yordayıcı İlişkiler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 20(1), 69-85
- Kuçuradi, İ. (2010). *İnsan ve Değerleri*. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.
- Kuşdil, M. E. & Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). Türk Öğretmenlerinin Değer Yönelimleri ve Schwartz Değer Kuramı, *Türk Psikolojisi Dergisi*, 15(45), 59-76.
- Küçük, N. (2016). Schwartz'ın "Değer Yönelimleri Ölçeği" İle Türkiye'deki Öğrenciler Üzerine Yapılmış Olan Bazı Araştırma Bulgularının Değerlendirilmesi. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, 57, 280-296.
- Küçükahmet, L. (1998). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. İstanbul: Alkım Yayınları.
- Macit Boztürk, B. (2020) 6. Sınıf Matematik Öğretim Programıyla Bütünleştirilmiş Değerler Eğitiminin Yaratıcı Drama Yöntemiyle Etkililiğinin İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Aydın: Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Memduhoğlu, H. B. & Yüce, T. (2020). Değerler Eğitiminde Drama Yönteminin Uygulanmasına İlişkin Nitel Bir Çözümleme. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 51, 116-130.
- Mengüşoğlu, T. (1983). *Felsefeye Giriş*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Meydan, H. (2014). Okulda Değerler Eğitiminin Yeri ve Değerler Eğitimi Yaklaşımları Üzerine Bir Değerlendirme. *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(1), 93-108.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), (2018). *Sosyal Bilgiler Dersi Programı*. 12 01, 2021 tarihinde mufredat.meb.gov.tr adresinden alındı.
- Morgül, M. (2006). *Eğitimde Yaratıcı Dramaya Merhaba (4. Baskı)*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Nuhoğlu, M. M. & Çakmakçı, C. C. (2007). *İlköğretimde Birinci Kademedeki Drama ve Etkinlikler (1. Baskı)*. Zonguldak: Kök Yayıncılık.

- Oğuz, A. & Beldağ, A. (2015). Sosyal Bilgiler Dersinde Yaratıcı Drama Yönteminin Kullanılmasına İlişkin Öğretmen Adaylarının Görüşleri. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10(15), 667-680.
- Oğuz Namdar, A., Aykaç, M. & Çol, S. (2021). Sınıf Öğretmenlerine Yönelik Drama Etkinlikleriyle Gerçekleştirilen Değerler Eğitimi Uygulamalarının Değerlendirilmesi. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 16(1), 65-86.
- Orhan, H. (2020). *Öğretmenlerin İş Motivasyonlarıyla Öğretmen Liderliği Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Önder, A. (2006). *İlköğretimde Eğitici Drama, Temel İlkeler, Uygulama Modelleri ve Örnekleri (1.Baskı)*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Özarpalı, Ö. (2020). *Sosyal Bilgiler Dersinde Yaratıcı Drama Yönteminin Öğrencilerin Eleştirel Düşünme Becerisine ve Çevresel Duyarlılığına Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Trabzon: Trabzon Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Özyürek, A. (2020). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının, Yaratıcı Drama Dersinin Etkililiğine Yönelik Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *Kapadokya Eğitim Dergisi*, 1(1), 35-51.
- Öztürk, C. (2009). Sosyal bilgiler: Toplumsal Yaşama Disiplinlerarası Bir Bakış. İçinde Öztürk, C. (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretimi Demokratik Vatandaşlık Eğitimi* (ss.1-31). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Pala, A. & Gögebakan-Yıldız, D. (2019). Öğretmen Adaylarının Etik Değerlere İlişkin Görüşleri: Manisa Celal Bayar Üniversitesi Örneği. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 8(4), 1005-1025.
- Parlar, H. & Cansoy, R. (2016). Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının Bir Yordayıcısı Olarak Bireysel Değerler. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 44, 125-141.
- Ryan, K. & Bohlin, K. E. (1999). *Building Character In Schools: Practical Ways To Bring Moral Instruction To Life (1. Baskı)*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Sağlam, H.İ. & Özdemir, D. (2017). Öğretmenlerin Görüşleri Işığında Aile Birliğini Korumada Değerlerin Rolüne Fenemolojik Bir Bakış. *Sakarya University Journal of Education*, 7(1), 78-90.
- Sallabaş, M. (2012). Ömer Seyfettin Hikayelerinin Türkçe Öğretiminde Değer Aktarımı Bakiminden İncelenmesi / Examination Of Ömer Seyfettin's Stories In Terms Of Value Transfer In Turkish Education. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(18), 59-68.
- San, İ. (1990). Eğitimde Yaratıcı Drama. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 23(2), 573-574.

- Schwartz, S. H. (1994). Are There Universal Aspects In The Structure And Contents Of Human Values? *Journal Of Social Issues*, 50(4), 19-45. 01 04, 2022 tarihinde <https://www.researchgate.net/publication/227762767> adresinden alındı.
- Sezer, Ş. (2018). Öğretmenlerin Sınıf Yönetimi Tutumlarının Öğrencilerin Gelişimi Üzerindeki Etkileri: Fenomenolojik Bir Çözümleme. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education)*, 33(2), 534-549.
- Sükut, E. (2020). Sabır ve Drama. (Ed. Ayşegül Oğuz Namdar), *İlkokulda Drama Eğitimi Uygulamaları* (ss. 214-231). Ankara: Pegem Akademi.
- Şahin, T. (2013). *Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Değerler Eğitimi Öz-Yeterliliklerinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Şahin, T. & Katılmış, A. (2016). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Değerler Eğitimi Öz-Yeterlilikleri. *Alan Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 1-16.
- Şentürk, A. (2020). *Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Yaratıcı Drama Yönteminin Öğrenci Başarısına ve Tutumuna Etkisinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Aydın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Taşdemir, M. (2009). *Eğitimde Örtük Program ve Değerler*. 1. Ulusal İyilik Sempozyumu Bildiri Kitabı. Fırat Üniversitesi. Elâzığ.
- Temuçe, İ. (2020). Yaratıcı drama ile değerler eğitimi. Erişim adresi: <https://www.youtube.com/channel/UCh1tYT9fbcp5N2PIU04aH4Q> 01.04.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Thomsson, C. S. (2018). The Construct of ‘Respect’ in Teacher-Student Relationships: Exploring Dimensions of Ethics of Care and Sustainable Development. *Journal of Leadership Education*, 17(3), 42-60.
- Tomul, E. & Çelik, K. (2014). Öğretmen Eğitsel Değerler Ölçeği: Geçerlilik ve Güvenirlilik Analizi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36, 215-227.
- Tonga, D. (2017). Rol Model Olarak Sosyal Bilgiler Öğretmeni. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 17-30.
- Topal, Y. (2019). Değerler Eğitimi ve On Kök Değer. *Mavi Atlas Dergisi*, 7(1), 245-254.
- Topbaşı, F. (2006). *Okul Öncesi Dönem 6 Yaş Grubu Çocukların Törel (Ahlâkî) Gelişiminde Dramanın Yeri ve Önemi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Topcubaşı, T. & Polat, S. (2017). Farklılıklara Saygı Eğitim Programının Öğrencilerin Farklılıklara Saygı Düzeyine Etkisi. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(2), 387-417
- Tonga, D. (2013). 8. Sınıf Öğrencilerinin Vatandaşlık Bilinci Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Tonga, D. & Uslu, S. (2015). Sosyal Bilgiler Dersinde Kazanım-Değer İlişkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16 (1), 91-110.
- Tozlu, N. & Topsakal, C. (2007). Avrupa Birliği'ne Uyum Çerçevesinde Değerler Eğitimi. İçinde Kaymakcan, R. & Kenan, S. & Hökelekli, H. & Arslan, Ş. ve Zengin, M. (Ed.) *Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu Bildirileri* (ss. 177-202). İstanbul: Dem Yayınları.
- Tulunay Ateş, Ö. (2017). Türkiye'de Değerler Eğitimi Uygulamalarının Öğrencilere Kazandırılması İstenen Olumlu Özellikler Üzerindeki Etkisi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 15(34), 41-60.
- Türk Dil Kurumu (TDK), (2022). Değer Kavramı. 06 03, 2022 tarihinde https://sozluk.gov.tr/_adresinden_alindi.
- Türk Dil Kurumu (TDK), (2022). Telkin Kavramı. 27 03, 2022 tarihinde https://sozluk.gov.tr/_adresinden_alindi.
- Türkoğlu, B. (2019). Opinions of Pre-School Teachers And Pre-Service Teachers on Values Education in The Pre-School Period: The Case of Konya Province. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 9(2), 381-412.
- Ulu, M. (2019). Müzede Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yaratıcı Dramanın Bir Yöntem Olarak Kullanımına İlişkin Uzman Görüşleri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ulubey, Ö. & Toraman, Ç. (2015). Yaratıcı Drama Yönteminin Akademik Başarıya Etkisi: Bir Meta- Analiz Çalışması. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(32), 195-220.
- Uludağ, Z. & Odacı, H. (2002). Eğitim Öğretim Faaliyetlerinde Fiziksel Mekan. *Milli Eğitim Dergisi*, 153-154, 18-36.
- Uzun, Z. (2015). Suç ve Değer İlişkisi: Suça Sürüklenmiş Çocuklar Üzerine Bir Araştırma. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Üstündağ, T. (1994). Günümüz Eğitiminde Dramanın Yeri. *Yaşadıkça Eğitim Dergisi*. Kasım/Aralık (37), 7-10.
- Üstündağ, T. (2003). *Yaratıcı Drama Öğretmenimin Günlüğü (5. Baskı)*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

- Yaşar, Ş. & Çengelci, T. (2012). Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimine İlişkin Bir Durum Çalışması. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(9), 1-23.
- Yaşar Ş.& Gültekin, M. (2009). Anlamlı Öğrenme İçin Etkili Öğretim Stratejileri. İçinde Öztürk, C. (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretimi Demokratik Vatandaşlık Eğitimi* (ss.1-31). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Yeşilyurt, E. (2020). Yaratıcılık ve Yaratıcı Düşünme: Tüm Boyut ve Paydaşlarıyla Kapsayıcı Bir Derleme Çalışması. *OPUS: Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(25), 3874-3915.
- Yel, S. & Aladağ, S. (2009). Sosyal Bilgilerde Değerlerin Öğretimi. İçinde Safran, M. (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretimi* (ss. 119-150). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Yıldırım, Y. (2019). *Okul Dışı Etkinlik Temelli Değerler Eğitimi Programının Öğrencilerin Etkin Vatandaşlık Değerlerine Etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (8. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, S. (2013). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Bir Yöntem Olarak Dramanın Kullanımına İlişkin Öğretmen Adaylarının Görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2), 123-145.
- Yılmaz, S. & Ceylan, T. (2020). Sosyal Bilgiler Derslerinde Drama Yöntemiyle Öğretimin Sosyal Beceri, Empatik Beceri ve Akademik Başarıya Etkisi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(30), 385-412.
- Yiğittir, S. (2012). İlköğretim 5.Sınıf Öğrencilerinin Değer Yönelimlerinin Rokeach ve Schwartz Değer Sınıflandırmasına Göre Değerlendirilmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19, 1-15.
- Yönel, A. (2004). *Okul Öncesi Eğitim Öğretmenlerinin Yaratıcı Dramaya Yönelik Tutumlarının İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yücekaya, M. A. (2021). *Beden Eğitimi ve Spor Dersi Değerlerinin Yaratıcı Drama Yöntemi ile Öğretimi: Çevrimiçi Uygulama*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Zengin, E. (2021). *Drama Etkinliklerinin İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersindeki Motivasyonuna, Akademik Başarısına, Tutumuna ve Bilgilerin Kalıcılığına Etkisinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Zengin, E. E. (2014). *Yöntem Olarak Yaratıcı Drama Kullanımının İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Programındaki Değerlere Etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Niğde: Niğde Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Zengin, E. E. & Yalçinkaya, E. (2016). Yöntem Olarak Yaratıcı Drama Kullanımının İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Programındaki Değerlere Etkisi. *Mediterranean Journal of Humanities*, 1(2), 221-236.
- Zeybek, G. (2019). Sokratik Sorgulama Yöntemi ile “Ohm Kanunu” Konusunun Öğretimi. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 53-63.
- Zümrütkal, S. & Arslantaş, H. A. (2021). Değer Eğitimi Perspektifinde Öğretmen Rolü. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergisi*, 1(50), 240-253.

EKLER

EK 1: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Değerler

DEĞERLER EĞİTİMİ ÖZ-YETERLİLİK ÖLÇEĞİ

Değerli öğretmen adayları, bu ölçek değerler eğitimi ile ilgili öz-yeterliliklerinizi tespit etmek üzere hazırlanmıştır. Ölçek maddelerine vereceğiniz samimi cevaplar, araştırma sonuçlarının güvenilirliği açısından önemlidir. Bunun için bütün maddeleri dikkatlice okumanızı ve soruların tamamını cevaplamanızı önemle rica ederiz. Ölçek maddelerine vereceğiniz cevapların kimseye paylaşılmayacağından ve bilimsel amaç dışında kullanılmayacağından emin olabilirsiniz. Ölçeği cevaplayarak yaptığımız bilimsel çalışmaya katkılarınız için teşekkür ederiz.

Sosyal Bilgiler Eğitimi
Yüksek Lisans Öğrencisi

Hande Nur DOĞAN

I.Bölüm: Kişisel Bilgiler
Bu bölümde sizden kişisel bilgileriniz istenmektedir. Lütfen size uygun olan seçeneği (X) işareti ile işaretleyiniz.
1) Cinsiyetiniz: () Kadın ()Erkek
2) Mezun olduğunuz lise türü: () Genel Lise ()Meslek Lisesi ()Anadolu Lisesi () Anadolu Öğretmen Lisesi ()Fen Lisesi () Diğer (Lütfen belirtiniz):.....
3) Babanızın mezun olduğu okul: () Okula gitmedi () Okuryazar ama okul bitirmemiş () İlkokul () Ortaokul () Lise ve dengi () Üniversite veya Yüksekokul () Lisansüstü (Doktora vb.)
4) Annenizin mezun olduğu okul: () Okula gitmedi () Okuryazar ama okul bitirmemiş () İlkokul () Ortaokul () Lise ve dengi () Üniversite veya Yüksekokul () Lisansüstü (Doktora vb.)
5) Değerler Eğitimi ile ilgili herhangi bir seminer/ toplantıya katıldınız mı? () Evet () Hayır
6) Sosyal Bilgiler dersi değerler eğitimi için en uygun derstir. () Evet ()Hayır
7) Üniversitede değerler eğitimi ile ilgili ders aldım/almaktayım. () Evet ()Hayır
8) Üniversiteye başlamadan önce yaşadığınız yerleşim birimi? () Köy () Kasaba () İlçe () İl () Diğer (Lütfen belirtiniz):.....

Değerli öğretmen adayları, aşağıdaki ifadeleri dikkatlice okuduktan sonra, ifadeye ne ölçüde katıldığınızı, sütuna ait olan ve ifadenin hizasında bulunan kutucuğu işaretleyerek belirtiniz. Her bir ifade için sadece bir işaretleme yapınız.					
MADDELER	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Sosyal Bilgiler eğitimi alırken değerler eğitimine yönelik yeterince bilgi kazandım.	()	()	()	()	()
2. Öğrencilerimi gelişim düzeylerine uygun bir değeri kazanmaları için motive edebilirim.	()	()	()	()	()
3. Kendimi, öğrencilerin “Adil Olma” değer düzeyini geliştirebilecek yeterlilikte görüyorum.	()	()	()	()	()
4. Bilişsel alan ile duyuşsal alan eğitimi arasındaki ilişki hakkında yeterli bilgiye sahip değilim.	()	()	()	()	()
5. Üniversite de aldığım eğitim sayesinde Sosyal Bilgiler programında yer alan değerleri öğrenciye kazandırabilirim.	()	()	()	()	()
6. Değerler eğitimi için gerekli bilgiyi sosyal çevremde kazandım.	()	()	()	()	()
7. Değer kavramının tanımını yapabilirim.	()	()	()	()	()
8. Kendimi, öğrencilerin “Hak ve Özgürlüklere Saygı” değer düzeyini geliştirebilecek yeterlilikte görmüyorum.	()	()	()	()	()
9. Değerler eğitimi ifadesinin tanımını yapabilirim.	()	()	()	()	()
10. Değerler eğitimi için gerekli beceriyi sosyal çevremde kazandım.	()	()	()	()	()
11. Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan değerlerin özelliklerini açıklayabilirim.	()	()	()	()	()
12. Bilişsel alan ile duyuşsal alan eğitimi arasındaki farklılıklara ilişkin yeterli bilgiye sahip değilim.	()	()	()	()	()
13. Kendimi, öğrencilerin “Çalışkanlık” değer düzeyini geliştirebilecek yeterlilikte görüyorum.	()	()	()	()	()
14. Değerler eğitimi ile ilgili aktivitelerde aile ile birlikte çalışabilecek yeterliliğe sahibim.	()	()	()	()	()
15. Değer eğitimi yaklaşımlarından telkin yöntemini açıklayabilirim.	()	()	()	()	()
16. Kendimi, öğrencilerin “Doğal Çevreye Duyarlılık” değer düzeyini geliştirebilecek yeterlilikte <u>görmüyorum</u> .	()	()	()	()	()
17. Sosyal Bilgiler eğitimi alırken değerler eğitimine yönelik yeterince <u>beceri</u> kazandım.	()	()	()	()	()

18. Sosyal Bilgiler dersinde etkili bir değerler eğitimi yapabilmek için hangi materyalleri kullanacağımı <u>bilmiyorum.</u>	()	()	()	()	()
19. Kendimi, öğrencilerin “Estetik” değer düzeyini geliştirebilecek yeterlilikte görüyorum.	()	()	()	()	()
20. Değerler eğitimi vereceğim sınıflardaki öğrencilerin bireysel farklılıklarını ayırt <u>edemeyebilirim.</u>	()	()	()	()	()
21. Kendimi, öğrencilerin “Vatanseverlik” değer düzeyini geliştirebilecek yeterlilikte görüyorum.	()	()	()	()	()
22. Öğrencilerin verilen değerleri kazanıp kazanmadığını ölçebileceğimden endişeliyim.	()	()	()	()	()
23. Değerler eğitiminde özel öğretim stratejilerini kullanabilirim.	()	()	()	()	()
24. Değerler eğitimi ile gerçek hayattaki uygulamalar arasında ilişki <u>kuramayabilirim.</u>	()	()	()	()	()
25. Etkili bir değerler eğitimi için gerekli olan samimi ve içten sınıf ortamını hazırlayabilirim.	()	()	()	()	()
26. Değerler eğitimi ile sosyal bilgiler eğitimini bütünleştirebilirim.	()	()	()	()	()
27. Değerler eğitimini gerçekleştirecek eğitim teknolojilerini <u>seçemeyebilirim.</u>	()	()	()	()	()
28. Değerler eğitimini uygulayabilecek gerekli model öğretmen özelliklerine sahibim.	()	()	()	()	()
29. Öğrencilerin değer düzeylerinin gelişmesine katkı sağlayacak fırsatları onlara sunabilirim.	()	()	()	()	()
30. Kendimi, öğrencilerin “Farklılıklara Saygı” değer düzeyini geliştirebilecek yeterlilikte görüyorum.	()	()	()	()	()
31. Herhangi bir değer problemiyle karşılaştığım zaman, o değer problemini çözebilecek yeterlilikteyim.	()	()	()	()	()
32. Kendimi, öğrencilerin “Barış” değer düzeyini geliştirebilecek yeterlilikte görüyorum	()	()	()	()	()
33. Uygulayacağım sınavlarda öğrencilerin ilgili değerleri kazanıp kazanmadığını ölçebilecek sorular hazırlayabilirim.	()	()	()	()	()
34. Değerler eğitimini gerçekleştirecek eğitim teknolojilerini <u>kullanamayabilirim.</u>	()	()	()	()	()
35. Kendimi, öğrencilerin “Bilimsellik” değer düzeyini geliştirebilecek yeterlilikte görüyorum.	()	()	()	()	()
36. Değer eğitimi yaklaşımlarının farklarını açıklayabilirim.	()	()	()	()	()

37. Kendimi, öğrencilerin “Kültürel Mirasa Duyarlılık” değer düzeyini geliştirebilecek yeterlilikte görüyorum.	()	()	()	()	()
38. Öğrencilere değerleri kazandırmak için hikâyelerden nasıl faydalanabileceğimi <u>bilmiyorum</u> .	()	()	()	()	()
39. Değer eğitimi yaklaşımlarından değerler analizi yaklaşımını açıklayabilirim.	()	()	()	()	()
40. Değer eğitimi yaklaşımlarından ahlaki muhakeme yaklaşımını açıklayabilirim.	()	()	()	()	()
41. Kendimi öğrencilerin “sorumluluk” değer düzeyini geliştirebilecek yeterlilikte <u>görmüyorum</u> .	()	()	()	()	()
42. Öğrencilere değerleri kazandırmak için problem çözme yöntemini kullanabilirim.	()	()	()	()	()
43. Değer eğitimi yaklaşımlarından değer açıklama yaklaşımını açıklayabilirim.	()	()	()	()	()
44. Değer eğitimi yaklaşımlarından değer açıklama yaklaşımına uygun bir etkinlik hazırlayabilirim.	()	()	()	()	()
45. Öğrencilerimi <u>öğrenme</u> düzeylerine uygun bir değeri kazanmaları için motive <u>edemeyebilirim</u> .	()	()	()	()	()
46. Değer eğitimi yaklaşımlarından ahlaki muhakeme yaklaşımına uygun bir etkinlik hazırlayabilirim.	()	()	()	()	()
47. Sosyal bilgiler dersinde doğrudan verilecek değerleri birbirleriyle ilişkilendirebilirim.	()	()	()	()	()
48. Değerler eğitimini gerçekleştirebilecek yeterlilikte olduğum hakkında endişeliyim.	()	()	()	()	()
49. Değerler eğitimine ilişkin örtük programa uygun etkinlikler yapabilecek <u>yeterlilikte değilim</u> .	()	()	()	()	()
50. Kendimi öğrencilerin “Yardımseverlik” değer düzeyini geliştirebilecek yeterlilikte <u>görmüyorum</u> .	()	()	()	()	()
51. Öğrencilerin kazandığı değerleri günlük hayata aktarabilmelerini kolaylaştırıcı eğitim etkinlikleri düzenleyebilirim.	()	()	()	()	()

Ek 2: Değerler Eğitimi Görüşme Formu

Değerli öğretmen adayı, aşağıda verilen sorularla ilgili düşüncelerinizi bizim açımızdan çok önemlidir. Çünkü söz konusu düşünceleriniz bilimsel bir araştırmada veri olarak kullanılacaktır. Ayrıca düşüncelerinizin gizli kalacağını ve adınızın araştırmanın hiçbir yerinde açıklanmayacaktır. Bundan dolayı sorulara istediğiniz cevabı verebilirsiniz. İlginizden dolayı şimdiden teşekkür ederim.

Hande Nur DOĞAN

1. Sosyal bilgiler dersinde verilmesi gereken değerleri öğrencilere etkili bir biçimde kazandırabileceğinizi düşünüyor musunuz? Niçin?

2. Öğrencilerin temel insanî değerleri kazanmalarını sağlayacak bir sınıf ortamını oluşturabileceğinizi düşünüyor musunuz? Niçin?

3. Üniversitede verilen Değerler Eğitimi yeterli görüyor musunuz? Niçin?

4. Kendinizi öğrencilerin insanî değerleri kazanmalarını sağlayıcı etkinlik geliştirebilme ve uygulayabilme konusunda yeterli buluyor musunuz? Niçin?

5. Sizce, öğretmen adaylarının değerler eğitimi yetkinliğini artırmak için neler yapılabilir?

EK 3: Bireysel Değerler Envanteri

Değerli öğretmen adayları, bu ölçek değerler eğitimi ile ilgili kişisel değerlerinizi tespit etmek üzere hazırlanmıştır. Ölçekteki sorulara vereceğiniz samimi cevaplar, araştırma sonuçlarının güvenilirliği açısından önemlidir. Bunun için bütün maddeleri dikkatlice okumanızı ve soruların tamamını cevaplamanızı önemle rica ederim. Ölçek sorularına vereceğiniz cevapların kimseye paylaşılmayacağından ve bilimsel amaç dışında kullanılmayacağından emin olabilirsiniz. Ölçeği cevaplayarak yaptığımız bilimsel çalışmaya katkılarınız için teşekkür ederiz.

Sosyal Bilgiler Eğitimi

Yüksek Lisans Öğrencisi

Hande Nur DOĞAN

Değerli öğretmen adayları, aşağıdaki ifadeleri dikkatlice okuduktan sonra, ifadeye ne ölçüde katıldığınızı, sütuna ait olan ve ifadenin hizasında bulunan kutucuğu işaretleyerek belirtiniz. Her bir ifade için sadece bir işaretleme yapınız.					
MADDELER	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Özgür ruhlu olmakla kendini kontrol edebilmek arasında denge kurabilirim.	()	()	()	()	()
2. İşimi yaparken doğru süreçleri takip ederim.	()	()	()	()	()
3. Dürüstlük ve doğruluk başarıyla ilişkilidir	()	()	()	()	()
4. Özür dilemek bana göre değildir.	()	()	()	()	()
5. Bence paylaşmak iyi ve sağlıklı bir ilişkinin temelidir.	()	()	()	()	()
6. Bir şeyi yapacağını söyleyip de yapmayan insanları affedebilirim.	()	()	()	()	()
7. Diğer insanların katkısına saygı duyarım.	()	()	()	()	()
8. Hiç kimseye güvenemem.	()	()	()	()	()
9. Kendimi kaliteli bir ürün ortaya koymaya adanmışımdır.	()	()	()	()	()
10. Diğer insanların fikirlerini dinlemektense kendimi onlarla karşı karşıya kalmış buluyorum.	()	()	()	()	()
11. Dürüstlük ve bütünleşme ev dışında gerekli değildir.	()	()	()	()	()

12. Dürüstlük benim için en üstün önceliğe sahiptir.	()	()	()	()	()
13. Biri benim duygularımı incittiğinde affedebilirim.	()	()	()	()	()
14. Kendimi disiplinli biri olarak görüyorum.	()	()	()	()	()
15. Birlikte çalıştığım insanlara saygı duyarım.	()	()	()	()	()
16. İşte adil olarak kendime düşen payı yaparım.	()	()	()	()	()
17. Bir hata yaptığımda hatamı kabul ederim.	()	()	()	()	()
18. Başkalarının bakış açılarına saygı duyarım.	()	()	()	()	()
19. Başkalarına güvenmenin eski moda olduğunu düşünüyorum	()	()	()	()	()
20. Kendi hatalarım hakkında dürüst olabilirim.	()	()	()	()	()
21. Birlikte çalıştığım insanların yorumlarını saldırgan bulursam onlara nasıl hissettiğimi söylerim.	()	()	()	()	()
22. Paylaşmacı biriyimdir.	()	()	()	()	()
23. Dürüstçe fikirlerimi ifade ederim.	()	()	()	()	()
24. Geçmişte bana yanlış davranmış olan birini affederim.	()	()	()	()	()
25. İnandığım bir değer vardır.	()	()	()	()	()
26. Bence özür dilemek zayıflık işaretidir.	()	()	()	()	()
27. Geçmiş deneyimlerimden dolayı konuşmayacağım insanlar vardır.	()	()	()	()	()
28. Adanmış bir çalışanı.	()	()	()	()	()
29. Kin tutarım.	()	()	()	()	()
30. Biriyle paylaşımında bulununca kendimi iyi hissederim.	()	()	()	()	()

31. Dürüstlüğün işe yaradığını düşünürüm	()	()	()	()	()
32. İnsanlar bana güvenir.	()	()	()	()	()
33. Hedeflerim vardır.	()	()	()	()	()
34. “Özür dilerim” demek benim için kolaydır.	()	()	()	()	()
35. Kendimi tümüyle iyi hissetmemde paylaşmanın yeri büyüktür.	()	()	()	()	()
36. Hata yapan insanları affedebilirim.	()	()	()	()	()
37. Kendimi dürüst biri olarak görürüm.	()	()	()	()	()
38. İnsanların itimat ettiği biriymdir.	()	()	()	()	()
39. Diğer insanlara güvenmek konusunda şüpheliyimdir.	()	()	()	()	()
40. Güvenilir biriym.	()	()	()	()	()
41. Ulaşmaya çalıştığım amaçlarım var.	()	()	()	()	()
42. “Affedebilir ve unutabilirim”	()	()	()	()	()
43. Nitelikli bir çalışma ortamına kendimi adamaktayım.	()	()	()	()	()
44. Kendimi sadık bir kişi olarak tanımlarım.	()	()	()	()	()
45. Sözüm senedimdir.	()	()	()	()	()
46. İşverenin başarılı olduğunu görmeye kendimi adadım.	()	()	()	()	()
47. Sonuçları ne olursa olsun doğrulardan yanayım.	()	()	()	()	()

Ek 4: Etik Kurul Kararı

Evrak Tarih ve Sayısı: 04.11.2021-97005

Kurum Kayıt Tarihi ve
Sayısı: 25.10.2021/94540

Protokol No: 313

27.10.2021

T.C

ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ İNSAN ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU KARARI

ÇALIŞMANIN TÜRÜ:	Anket
BAŞLIK:	Drama Yöntemi ile Değerlerin Öğretimi
SORUMLU ARAŞTIRMACI:	Dr. Öğr. Üyesi Canan TUNÇ ŞAHİN
KARAR:	UYGUN

ETİK KURUL ÜYELERİ

Prof. Dr. Ertuğrul YILDIRIM
Başkan

Prof. Dr. Ahmet EFİLOĞLU
Üye

Prof. Dr. Ahmet Ferda ÇAKMAK
Üye

Prof. Dr. Ahmet Erkan KOCA
Üye

Doç. Dr. Tülay KUZLU AYYILDIZ
Üye

29.05.2014 tarih ve 2014/08-13 sayılı Senato Kararı ile kabul edilmiştir.

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Evrak sorgulaması <https://turkiye.gov.tr/ebd?eK=5319&eD=BSD5P4DZ7S&eS=97005> adresinden yapılabilir.

Ek 5: Sosyal Bilgiler Öğretiminde Değerler Eğitimi ve Drama Örnek Etkinlik

1.DERS PLANI

OTURUM ADI: Sosyal Bilgiler Öğretiminde Değerler Eğitimi ve Drama / Sevgi

ÖNERİLEN SINIF DÜZEYİ: Tüm Sınıflar

ÖNERİLEN SÜRE: 40+40 dk.

YÖNTEM/TEKNİKLER: Drama (doğaçlama, rol oynama, donuk imge, mekânı tanımlama).

ARAÇ VE GEREÇLER:

- Müzik çalar
- 1 Adet fon karton (50- 70)
- Kumaş kese içerisinde, 20 adet nesne (20 kişilik sınıf için, torbanın içine koyduğunuz nesneler (kalem, silgi, bant, toka, ip, gözlük, makas vb.)
- Üzerinde kardeş sevgisi, hayvan sevgisi, arkadaş sevgisi ve doğa sevgisini anlatan görseller
- 1 adet fon kartondan kesilmiş kalp şekli (Fon kartonun üstüne yapıştırılacak)
- 20 adet kalp şeklinde postit
- Renkli kalem (20 adet)

SÜREÇ

A. ISINMA -HAZIRLIK AŞAMASI:

Müzik açılır. Sınıf ortamında hafif bir müzik eşliğinde alan içinde serbest şekilde yürümeleri istenir. Burada dikkat edilecek noktalar:

1. Asla konuşmamaları
2. Kimse ile göz göze gelmemeleri

Kimse ile göz göze gelmeden alan içersin de bir nokta belirleyip o noktaya doğru yürürler. Sonra farklı bir nokta belirleyip o noktaya doğru ilerler. Sonra bir farklı nokta daha belirleyip o noktaya doğru devam ederler. Fakat hiç kimse ile göz göze gelmeyip ve konuşmadan. Etkinliğe bu şekilde devam edilir. 1- 2 dakika müsaade edilir. Sonra durdurup ikinci yönerge verilir. Yavaş yavaş etrafında birilerinin olduğunu fark ediyorsun. Etrafında olan kişiler senin tanıdığın okuldan veya anne babanın arkadaşlarının çocukları. Mesela senin yaş grubun senin akranın olabilir.

Senin tanıdığın kişiler, bunlardan bir kişiyi seçip yanına gidiyorsun. Yanına yaklaşıp hiç selam vermeden kafanı çevirip geri dönüyorsun. Başka tanımadığın bir arkadaşının yanına gidiyorsun tekrar yanına yaklaşıyor hiç selam vermeden kafanı çevirip tekrar geri dönüyorsun. Bu yönerge ile bir iki dakika onlara zaman verilir. Bu çalışmayı yapmalarını sağladıktan sonra diğer yönerge verilir. Bu sefer bu arkadaşlarını yine görüyorsun bu arkadaşların aslında tanıdığın arkadaşların bu arkadaşının yanına git ona sarıl ve selamlaş yönergesi verilir. Tanıdıkları o kişiyle selamlaşmaları, sarılmaları ve kucaklaşmaları istenir. Sonra başka bir arkadaşına doğru ilerleyip başka arkadaşına da aynı samimiyetle selamlaşıp sonra diğer arkadaşına geçmeleri istenilir. Etkinlik bu şekilde sona erdirilir.

Bunun ardından ara değerlendirme yaptırılır. Öğrenciye, tanıdığın bir arkadaşın yanına kadar gelip sana hiç selam vermediğinde ve kafasını çevirip gittiğinde nasıl hissettin? Tanıdığın arkadaşın gelip sana sarıldığında ne hissettin? İkisi arasında duygu farklılığı var mıydı? Şeklinde sorular sorulur.

1. ETKİNLİK:

Öğrencilerden çember formuna geçmeleri istenilir. Gönüllü olan bir kişi ortaya geçirilir. Gönüllü kişiden şunu yapması istenilir. Jest ve mimikleriyle veya hareketlerle sevdiğini düşündüğü, onun için değerli olan bir şeye karşı sevgisini nasıl gösterdiğini, göstermesi istenilir. Kedimi çok seviyorum. Hayvanları çok seviyorum. Bisiklet sürmeyi seviyorum. Köpeğimi seviyorum gibi durumları istediği hareketlerle ve jestlerle sevdikleri şeyleri anlatırlar. Tüm çember bu deneyimi yaşadıktan sonra ikinci etkinliğe geçilir.

2. ETKİNLİK:

Bu etkinlikte herkes sırasına oturur ve gönüllü bir kişi tahtaya çıkartılır. Nesnelerin olduğu keseden hiç bakmadan bir tane nesne çekmesi istenilir. Çektiği nesnenin onda uyandırdığı şeyi hayal ederek nesneyi mış gibi veya mış gibi yaparak farklı bir şey gibi hayal etmesi istenilir. Örnek veriyorum benim çektiğim nesne, bir yün ip onu kedim olarak hayal ediyorum. Bu ip gibi benim kedimin tüyleri de yumuşacık. Kedimi çok seviyorum benim kedim olduğu için çok mutluyum diyerek ipe sarılıyorum. Bu şekilde nesneler çekilerek onlarda hissettirdikleri şeyleri söylemeleri istenir. Tüm sınıfın bu deneyimi yaşaması sağlatılır. Canlandırmaya geçmeden önce beşer kişilik dört gruba ayrılmaları istenilir. Doğa sevgisi, hayvan sevgisi, arkadaş sevgisi, kardeş sevgisi gibi hazırlanmış olan kartlar her gruba verilir. Birbirlerini duymayıp görmeyecekleri şekilde öğrenciler yerleştirilir. Yanlarına gidilip, sizin burada gördüğümüz sevgi ne sevgisidir, bunu bize donuk imge halinde gösterebilir misiniz diye sorulur. Her gruba gidip aynı şekilde yönerge verilir. Her grup görsellerini donuk imge şeklinde gösterir.

B. CANLANDIRMA AŞAMASI

Birinci grubun canlandırması kardeş sevgisidir. Bir alışveriş merkezine ailesi ile birlikte alışverişe gitmiş üç kardeş vardır. Anne ve baba bir mağazaya bir şeyler bakmak için giriyor. Çocuklardan bir tanesi kardeşlerinin yanlarında olmadığını fark ediyor. Çok panikliyor kardeşim nerede kardeşim nerede diye bağırıyor. Diğer kardeşin pek umurunda değil, çok da oralı olmuyor. Bulunur zaten ne olmuş buradadır diyor. Diğer kardeşe göre daha rahat ve umursamaz davranıyor. Öğrencilerden bu olayı canlandırmaları istenilir. Kardeşlerimize karşı nasıl davranmalıyız. Kardeş sevgisi nasıl olmalıdır, şeklinde sorular canlandırmayı yapanlara ve izleyenlere yöneltilir. Ardından ikinci grubun canlandırmasına geçilir.

İkinci grubun canlandırması hayvan sevgisidir. Okuldan çıkan bir grup öğrenci tam dışarı çıkarlarken yaralanmış bir kedi ile karşılaşılıyorlar. İçlerinden birkaç kişi hemen kedinin yanına koşturuyor. Hemen kediye bakmaya, ellerinden geleni yapmaya çalışıyorlar. Birkaç kişi de karşılarına geçip gülüyor. Ne olmuş ayağına yaralanmışsa ne olmuş diye umursamaz davranıyorlar. Kedinin yanına yardıma gidenler ile kediye gülen o kişilerle aralarında geçen durum canlandır. Hayvan sevgisi nasıl olmalıdır? Yardıma muhtaç olan hayvanlara karşı nasıl davranış sergilenmelidir? Şeklinde sorular canlandırmayı yapanlara ve izleyenlere yöneltilir. Ardından üçüncü grubun canlandırmasına geçilir.

Üçüncü grubun canlandırması arkadaş sevgisidir. Bir doğum günü partisindeler. Bu doğum günü partisinde birkaç kişi çok yakın arkadaşlıklar kurmuşlar ve çok güzel eğleniyorlar. Aralarında birkaç kişide biraz uzaktır. Arkadaşlık ilişkilerine yakın değil arkadaşlık onlar için önemsiz, arkadaş olmak onlar için gereksiz gibi düşünceleri vardır. Arkadaşlara olan bakış açıları biraz farklıdır. Aralarında doğum günü partisinde arkadaş olanlar ile nasıl bir konuşma geçmiş olabilir. Bunu canlandırmaları istenir. Arkadaş sevgisi nasıl olmalıdır? Arkadaşlık bizim için neyi ifade eder? Şeklinde sorular canlandırmayı yapanlara ve izleyenlere yöneltilir. Ardından dördüncü grubun canlandırmasına geçilir.

Dördüncü grubun canlandırması doğa sevgisidir. Canlandırma piknikte geçmektedir. Bu pikniğe aileleri ile gidebilirler veya okul gezisi ile gidebilirler. Kendi seçimlerine bırakılır. Piknik alanında bu piknikteki kişilerden bazıları çöplere karşı çok hassas çöpleri asla yere atmıyorlar, çöp atımları uyarıyorlardır. Yerde gördükleri çöpleri topluyorlardır. Çiçeklere sadece koklamak için yaklaşıyorlar, koparmıyorlardır. Birkaç kişi ise fazla umursamazdır. Yedikleri şeylerin çöplerini yere atıyorlar, çiçekleri koparıp zarar veriyorlardır. Bu diğer hassas olan kişilerle aralarında nasıl bir konuşma geçmiş olabilir aralarındaki konuşmayı canlandırmaları istenilir. Doğa sevgisi nasıl olmalıdır? Doğa niçin önemlidir? Şeklinde sorular canlandırmayı yapanlara ve izleyenlere yöneltilir.

3. ETKİNLİK

Birinci canlandırmalar bittikten sonra ikinci canlandırmalara geçilir. Birinci grupta bu sefer olaylar şu şekilde gerçekleşir. Alışveriş merkezinde kaybolan kardeşi bulmak için iki kardeş birleşip kardeşlerini aramaya başlıyorlar. Kardeş sevgisinin önemini anlıyorlar ve kardeşlerini buluyorlar. Ailecek alışverişlerine çok mutlu şekilde devam ediyorlar.

İkinci grup ise yine yaralı kedi ile karşılaşıyorlar. Bu sefer hepsi birlikte yaralı bir kediye yardım etmeye çalışıyorlar. Hep birlikte o yaralı kedinin iyileşmesi için hep birlikte çaba gösteriyorlar.

Üçüncü grup doğum günü partisinde olan canlandırmayı şu şekilde gerçekleştiriyor. Arkadaşlarından biraz uzak duran ve hiç kimseyle arkadaş olmayan arkadaşlar hep birlikte o partinin mutluluğunu yaşıyorlar. Arkadaşlığın ve dostluğun insan hayatında ne kadar önemli olduğunu fark ediyorlar.

Dördüncü grup canlandırmasını ise piknik yaparken, doğaya olan sorumluluklarını birlikte gerçekleştiriyorlar. Çöp atanları uyarıyorlar. Eğer çöpü atanlar yoksa kendileri çöpleri topluyor. Çiçekleri asla koparmıyorlar. Doğanın herkes için ne kadar önemli olduğunu fark ediyorlar. Bu şekilde canlandırmalar tamamlandıktan sonra değerlendirme aşamasına geçilir.

C. DEĞERLENDİRME

Değerlendirme aşamasında fon kartonumuzu önümüze koyuyoruz, bu kartonun ortasına kalp şeklinde fon karton yapıştırılır. 4 tane kart (kardeş sevgisi, hayvan sevgisi, arkadaş sevgisi, doğa sevgisi) köşelerine yapıştırılır. Kalp şeklindeki alan açık bırakılır. Öğrencilere değerlendirme aşamasında şu sorular yöneltilir. Sevgiye karşı olan bakış açılarında değişiklik oldu mu? Sence sevgi neyi ifade ediyor? Bu ifade senin için ne demek? Sevgi hakkında düşüncelerin neler? Bu düşüncelerin hepsini postitlere yazmaları istenilir. Öğrencilere postitler ve renkli kalemler dağıtılır. Düşüncelerini ve isimlerini yazdıklarından sonra postitler toplanır. Toplanan postitler fon kartonunun üstündeki kalpli yere tek tek yapıştırılır. Hazırlanmış olunan bu çerçeve (sevgi çerçevesi) sınıf içerisindeki panoya asılır. Yazılanlar tek tek okunur ve çalışma bitirilir.

Kardeş Sevgisi, Hayvan Sevgisi, Arkadaş Sevgisi Ve Doğa Sevgisini Anlatan Görseller

Kaynakça: Temuçe'den (2020) derlenmiştir.

Ek 6: Sosyal Bilgiler Öğretiminde Değerler Eğitimi ve Drama Örnek Etkinlik

2.DERS PLANI

OTURUM ADI: Sosyal Bilgiler Öğretiminde Değerler Eğitimi ve Drama / Saygı

ÖNERİLEN SINIF DÜZEYİ: Tüm Sınıflar

ÖNERİLEN SÜRE: 40+40 dk.

YÖNTEM/TEKNİKLER: Drama (doğaçlama, rol oynama, mekân tanımlama).

ARAÇ VE GEREÇLER:

- 8 adet “Saygı” konulu görsel kart (Olumlu 4, Olumsuz 4 kart görseli)
- Grup sayısı kadar boş çocuk resmi
- Grup sayısı kadar kalem
- Müzik çalar

SÜREÇ

A. ISINMA -HAZIRLIK AŞAMASI:

1. ETKİNLİK

Grup katılımcılarıyla çember formuna geçilir. İkişer kişilik eş olmaları rica edilir. Aralarında A ve B olacak şekilde ayrılırlar. A’lar bir grup B’ler bir grup olacak şekilde karşı karşıya ayrılır. A’lar sizler sınıf içerisinde kalır. B’ler sınıf içerisinden çıkarılır. B’ler sınıftan çıktıktan sonra A’lara şu yönerge verilir. “Birazdan grup eşleriniz içeri gelecek. Başınızdan geçen bir olayı, sizin için önemli olan bir olayı veya anlatmak istediğiniz herhangi bir olayı lütfen eşlerinize anlatır mısınız?” şeklinde söylenir. Sınıf içerisinde yarım ay şeklinde durmaları istenir. Sınıftan dışarı çıkılır, B grubuna şu yönerge verilir. “Şimdi sizler içeri gireceksiniz ve eşleriniz size bir şeyler anlatacaklar. Fakat siz eşlerinizi değil bir yanındakinin neler anlattıklarını dinleyeceksiniz. Fakat bunu eşinize çaktırmayacaksınız. Şimdi bu zor bir durum biliyorum ama siz başarabilirsiniz. Bakalım sonucunda ne olacak diye bu yönergeler verilir.” Sonra B grubu içeri alınır. Yarım ay şeklinde eşlerinin karşısına geçerler. A’lar anlatır. B’ler karşısındaki A’nın yanındakini dinlerler, eşlerine hissettirmeden. Konuşmaları sonlandırılır ve onlara sorulur. A’lar eşleriniz sizi dinledi mi? Sizin ne anlatmak istediğinizi anladı mı? Şöyle cevaplar beklenir.

Çok iyi dinlemedi, hep yan tarafa baktı veya hiç dinlemedi diye cevaplar beklenir. Ardından şunlar sorulur: Peki bu size ne hissettirdi? Bu saygılı bir davranış mı? Birisine bir şey anlatırken onu dinlemiyor olmak veya dinlenmediğinizi hissettiriyorsa karşımızdakinin çokta saygılı bir davranışta bulunmadığı anlamına geliyor şeklinde öğrencilerle sohbet edilir. Ardından tekrar bir olay anlatmalarını ve bu sefer gerçekten arkadaşlarını dinlemeleri istenir. Bu sefer gerçekten dinledikleri için A grubunun kendini daha iyi hissetmesi sağlanmalı ve bu durumun daha saygılı bir davranış olduğu kanaatine varmaları sağlanır. İlk etkinlik bu şekilde sona erdirilir.

2. ETKİNLİK

Müzik açılır. Müzik devam ederken şu yönerge verilir. Birazdan müziği durduracağım. Müzik durunca bir arkadaşınıza gidip kızgın bir şekilde parmak sallayın. Bu çalışma gerçekleştirilir. İkinci yönerge şu şekilde verilir çalan müzik durduğunda ellerinizi birer çöp olduğunu hayal edin ve o çöplerin hepsini yerlere atın. İkinci çalışmada bu şekilde gerçekleştirilir. Üçüncü çalışma da müzik durduğunda bir arkadaşınızın yanına gidip onunla dalga geçer gibi gülümseyin. Bu çalışmadan sonra müziği durdurduğumda herkes aynı anda konuşmaya başlasın. “Ben size arkadaşlar çocuklar lütfen susar mısınız desem de konuşmaya devam edin” yönergesi verilir. Bu çalışmalar gerçekleştirdikten sonra sizce bu davranışlar normal mi? veya Olması gereken davranışlar mı? Saygılı davranışlar mı? diye üzerine konuşulur. Tekrar müzik açılır, bu yönergelerin tam tersi söylenir.

Müzik durduğunda bir arkadaşınıza gidin gözünün içine bakarak ona gülümseyin. İkinci çalışmada ise ellerinizde yine çöpleriniz var hayal ediyoruz. Çöp kutusu buluyoruz ve çöpleri çöp kutusuna atıyoruz. Üçüncü yönerge ise müzik durduğunda bir arkadaşınızın yanına gidelim ona sıkı sıkı sarılalım. Dördüncü yönergede ise müzik durduğunda hepimiz yine konuşmaya başlayın ama ben susar mısınız? Sessiz olur musunuz? Arkadaşlar, çocuklar dediğimde hepimiz aynı anda lütfen sessiz olun. Bu çalışmada gerçekleştirdiğinde ikinci etkinlik sona erdirilir. Ufak bir ara değerlendirme yapılır. Hangisi doğru bir davranış? Hangisi saygılı veya saygı gösterdiğimiz davranıştı? Doğaya, arkadaşımıza veya öğretmenimize karşı saygılı olan davranış hangisiydi? Diye sorgulanır ve onlarında sorgulamalarına fırsat verilir.

3. ETKİNLİK

Elimize 8 tane kart alınır. Kartlar şu şekilde yerlere çöp atan bir çocuk var. Onları izleyen çocuklar ise bu durum karşısında üzgün. İkinci kartta ise ellerindeki çöpleri olması gerektiği gibi çöp kutusuna atıyor. Diğer çocukta çöplerin çöpe atıldığını gördüğü için mutlu. İkinci durum kartında bir çocuk ve anne var.

Anne çok sinirli ve kızgın bir şekilde parmağını çocuğa bir şeyler anlatmaya çalışıyor ve çocuk üzgün. İkinci kartta tam tersi çocuk ve anne güzel bir şekilde iletişim kuruyorlar, saygılı bir şekilde. Üçüncü durum kartında ise normalden biraz daha fazla kilolu bir öğrenci var, arkadaşları da onunla dalga geçiyor. Dalga geçildiği için üzgün. Diğer kartta ise ikisi birbirine sarılıyor ve ikisi de çok mutlu. Dördüncü durum kartında öğretmen ve öğrenci var. Öğrenci öğretmene saygı çerçevesinin dışında davranıyor öğretmen üzgün. İkinci kartta ise öğrenci ve öğretmen gayet saygı kuralları içersin de iletişim kuruyorlar ve mutlular. Tüm kartlar öğrencilerin incelemesi için dağıtılır. Kartları herkesin görmesi sağlanır. Herkes inceledikten sonra bir halka oluşturulur. Öğrencilere “doğada yerlere çöp atan insanlar var sizce bu saygılı bir davranış mı? Doğaya karşı olan davranışlarımızı nasıl gösterebiliriz? Neler yaparak saygılı davranabiliriz?” şeklinde sorular yönlendirilir. Diğer kartta da çöplerini çöp kutusuna atan çocuklar var. Bunun olabilmesi için bizler neler yapmalıyız? Doğaya karşı olan saygımızı neler yaparak gösterebiliriz bunun üzerine konuşulur. İkinci durum kartında sinirli ve kızgın olan anne ve çocuk kartında ne anlatılıyor olabilir? Nasıl bir şey yaşamış olabilirler? Sizce peki burada saygılı bir davranış var mı? Çocuğun anneye karşı annenin çocuğa karşı saygı çerçevesinde nasıl davranması gerekir? Neler olması gerekir şeklinde konuşulur. Olumlu olan karta bakılır, burada nasıl bir ilişki var? Burada gayet saygılı ve sağlıklı bir ilişki olduğu görülür. Bunun sağlanması için bu olumsuz durumun kalkması için neler yapılabilir bunun üzerine düşünülür. Üçüncü durum kartında ise kilolu olan öğrenci ile arkadaşları dalga geçiyordu. Bu olay üzerine şu sorular yönlendirilir. Arkadaşlarımıza karşı nasıl saygılı davranmalıyız? Arkadaşlarımızla nasıl arkadaşlıklar kurmalıyız? Saygısızca davrandığımızda karşımızdaki insanlara kendilerini nasıl hissettiririz? Bunların üzerine konuşulur. Sonra olumlu olan karta bakıp bunları nasıl dönüştürebileceğimizi yani saygı alanındaki gelişimlerini nasıl düzenleyebileceğimiz hakkında konuşulur. Dördüncü kartta ise öğretmen öğrenci ilişkisi üzerinedir. Öğrenci öğretmene karşı çok saygılı değildi. Öğretmen öğrenci arasında nasıl saygı kuralları vardır? Neler olmalıdır? Nasıl davranılmalıdır? Bunları olumluya çevirmek için neler yapabileceğimiz konuşulur. Kartlar incelenip neler anlatıldığına dair fikir sahibi olunduktan sonra kartları toplanır. Canlandırma aşamasına geçilir.

B. CANLANDIRMA

Öğrenciler 4 gruba ayrılır. Önce olumsuz kartlar her gruba verilir. Canlandıracakları duruma dair konuşmaları için 5 dakika verilir. Sırayla her grup canlandırmalarını gerçekleştirir. Sonra aynı kartların olumluları verilir. Aynı şekilde bu olaylardaki saygıyı ne şekilde dönüştürebileceğimiz canlandırılır. Böylelikle canlandırmalarının sonuna gelinir. Değerlendirme aşamasına geçilir.

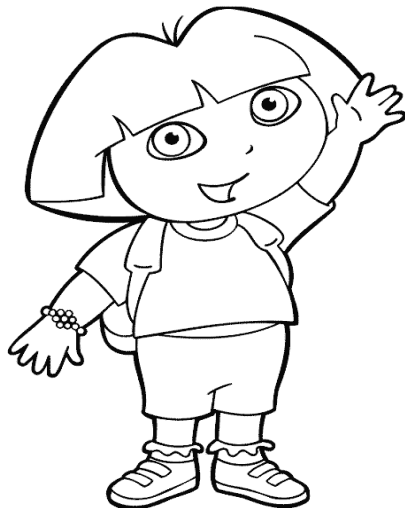
C. DEĞERLENDİRME

Boş çocuk resmi olan kart ele alınır. Şu yönerge verilir: Elimde gördüğünüz bu çocuk saygının ne demek olduğunu bilmiyor. Öğrenmediği ve bilmediği bir davranış, bizler bu derste saygı ile birçok şey öğrendik. Nasıl davranmamız gerektiği, kendimizi nasıl değiştirebileceğimizi, düzenleyebileceğimizi nasıl saygılı olmamız gerektiğini öğrendik. Sizden ricam lütfen bu çocuğa nasıl saygılı olunabilir neleri yaparak saygılı davranışlar sergileyebileceği ile ilgili önerilerinizi yazın. Yani boş bulduğunuz yerlere böyle yaparsan saygılı olursun bunu yaparsan saygılı olursun gibi içinden ne her geçiyorsa ne düşünüyorsan yaz ve bu çocuğu saygılı bir çocuk haline getir denilir. Bütün gruplar çalışmalarını gerçekleştirdikten sonra yazdıkları okutulur. Çalışma bitirilir.

8 adet “Saygı” Konulu Görsel Kart (Olumlu 4, Olumsuz 4 Kart Görseli)

Saygılı Çocuk Çalışması İçin Boş Çocuk Görseli

Kaynakça: Temuçe'den (2020) derlenmiştir

Ek 7: Sosyal Bilgiler Öğretiminde Değerler Eğitimi ve Drama Örnek Etkinlik

3.DERS PLANI

OTURUM ADI: Sosyal Bilgiler Öğretiminde Değerler Eğitimi ve Drama / Doğruluk ve Dürüstlük

ÖNERİLEN SINIF DÜZEYİ: Tüm Sınıflar

ÖNERİLEN SÜRE: 40+40 dk.

YÖNTEM/TEKNİKLER: Drama (doğaçlama, rol oynama).

ARAÇ VE GEREÇLER:

- Önceden hazırlanmış Doğruluk ve Dürüstlük kuklası
- Tahta Kaşıklar
- Renkli fon kartonlar
- Yapıştırıcı
- İp
- Gazlı kalem
- Simli eva
- Kurdele

SÜREÇ

A. ISINMA -HAZIRLIK AŞAMASI:

1. ETKİNLİK

Öğrencilere çember formu aldırılır. Öğrencileri 1, 2, 1, 2 sayarak iki grup oluşturulur. Bu iki grubun tek sıra halinde olması sağlanır. Daha önceden hazırlanmış olan kuklalar önlerindeki masanın üstüne konulur. Bazı durumların ve bazı davranışların yer aldığı kâğıt öğrencilerin görmeyeceği şekilde tutulur. Davranışların bazıları doğru bazıları yanlış davranışlardır. Gruplar tek sıra halinde liderin elindeki cümlelerin “Doğru mu? Yanlış mı?” olduğuna göre kuklaları ele alıp havaya kaldırılacaktır. Hızlı davranan kazanır yavaş davranan sıranın en arkasına geçer. Örnek olarak cümlelerimizden bir tanesi şöyle “Ayşe arkadaşından izinsiz kalemını almış doğru mu, yanlış mı?” Davranış yanlış olduğunda kuklalara dokunmuyoruz. Eğer doğru ise önce kuklasını alan olduğu yerde kalıyor. Geç kalmış olan sıranın en arkasına geçiyor. Davranış yanlış bir davranış dolayısıyla kuklaya dokunulmaması gerekiyor. İkisi de dokunmazsa ikisi de yerinde kalıyor bir sonraki cümleye geçilir. Eğer yanlışlıkla biri alırsa yine sıranın en arkasına geçiyor. Amacımız

doğru olan davranışlar da hızlı bir şekilde kuklayı alma. Yanlış davranışlarda ise kuklalara dokunmamak amacımız bu şekildedir.

Atölye içerisindeki davranış cümleleri

- Ayşe, arkadaşından izinsiz kalemını almış. (Yanlış)
- Fatma, arkadaşına yalan söylemiş. (Yanlış)
- Ahmet, ödevini yapmamış olmasına rağmen yaptığını söylemiş (Yanlış)
- Can, arkadaşları ile oyun oynamaya dalınca eve geç kalmış ve babasına bisikletinin bozulduğu için geç kaldığını söylemiş (Yanlış)
- Melis, bir arkadaşından ödünç aldığı kitabı zamanında teslim etmiş (Doğru)
- Ali, çikolata almak için markete gitmiş fakat fazla para üstü aldığını görünce geri iade etmiş (Doğru)
- Ceren, bir arkadaşıyla saat 15:00 de buluşmak için sözleşmiş ama o saatte buluşma yerine gitmemiş ve haber vermemiş (Yanlış)
- Sevgi, kuzeninin ona bir konuda yalan söylediğini fark etmiş ve ona bunun doğru bir davranış olmadığını söylemiş (Doğru)
- Deniz, annesinin en çok sevdiği vazoyu kırmış fakat kendisinin yapmadığını söylemiş (Yanlış)
- Kaan, o gün okulda bir arkadaşı ile tartışmış ve bu konuyu akşam annesine, babasına anlatmış (Doğru)
- İpek, o gün pastel boyalarını evde unutmuş ve arkadaşından izin isteyerek birlikte kullanmışlar (Doğru)

2. ETKİNLİK

Birinci etkinlikten sonra öğrenciler çember formuna getirilir. 2 adet kuklamız öğrencilere tanıtılır. Kuklalar şu şekilde tanıtılır. Bu kuklalar ikiz kardeşlermiş ve birbirlerinden hiç ayrılmazlarmış bu kuklaların birinin adı Doğruluk diğeri'nin adı ise Dürüstlük' tür. Doğruluk ve Dürüstlük kardeşler birbirlerinden hiçbir zaman ayrılmazlarmış. Şimdi kuklalar benim elimde sizlere sırayla soracağım, sizler doğru ve dürüst olduğunuz hangi konular varsa bu kuklalarla paylaşır mısınız? diye sorulur. İlk önce gönüllü kişilerden başlanır. Böylelikle doğruluk ve dürüstlikle ilgili farkındalık geliştirmeyi sağlıyoruz. Hangi davranışlar dürüstlük hangi davranışlar doğruluk içerisine giriyor farkına vardırılır. Tüm grubun etkinliğe katılması sağlanır. Doğruluk ve dürüstlük hakkında verdikleri durum örnekleri alkışlanarak etkinlik bitirilir.

B. 1. CANLANDIRMA

Canlandırmada ilk etkinlikteki cümlelerden faydalanılır. Beşer kişilik üçer grup oluşturulur. Katılımcı sayısına göre artırılıp azaltılabilir gruptaki kişi sayıları. Gruplardan bir tanesine şu cümle verilir. Can az önce bahsettiğimiz gibi arkadaşlarıyla oyun oynamaya dalmıştı ve eve gittiğinde bisikletinin bozulduğunu söylemişti. Bunu canlandırıyoruz. İkinci grubun canlandırması ise şu şekilde Deniz annesinin çok sevdiği vazosunu kırmıştı ve kendisinin yapmadığını söylemişti bu durumu canlandırıyoruz. Üçüncü grubumuz da ise Ayşe arkadaşından izinsiz bir kalemını almıştı, bu durumu canlandırıyoruz. Üç grupta bu canlandırmaları gerçekleştirdikten sonra ikinci canlandırmaya geçilir. Bu canlandırma Etkinlik 2 de öğrencilerin vermiş olduğu durumlar üzerinden de planlanabilir.

2. CANLANDIRMA

İkinci canlandırma da kuklaları öğrencilere gösterilir. Şu sorular sorulur: Eğer Canın yerinde kuklalar olsaydı nasıl davranırdı? Yani doğruluk ve dürüstlük kuklaları olsaydı Canın yerinde nasıl davranış sergilerdi. Çünkü Can arkadaşları ile oynamıştı ve babasına dürüst davranmamıştır. Peki doğruluk ve dürüstlük kuklaları olsaydı nasıl davranırlardı bunu canlandırmaları istenir. İkinci grupta ise yine Ali vazoyu kırmıştı. Kıran kişi doğruluk ve dürüstlük kuklaları olsaydı nasıl davranırlardı. Ayşe arkadaşının kalemını almıştı. Ayşe'nin yerinde doğruluk ve dürüstlük kuklaları olsaydı nasıl davranırlardı. Bunu canlandırmalarını istiyoruz, bu canlandırmalar gerçekleştirdikten sonra doğru ve dürüst olmayanlar doğru dürüst olan davranışa dönüşmüş oluyor ve değiştirilmiş hale geliyor. Farkındalık ve bakış açısından canlandırmalarımızı da bu şekilde sonlandırıyoruz.

C. DEĞERLENDİRME

Değerlendirme aşamasında grup olmaları istenir. Her gruba tahta kaşık, fon karton, simli eva, ip, gazlı kalem, yapıştırıcı, kurdele dağıtılır. Doğruluk ve dürüstlük kuklaları yapmaları istenir. Yapılan kuklalarla doğruluk ve dürüstlük hakkında canlandırma yapmaları istenir. Canlandırmalar yapıldıktan sonra çalışma bitirilir.

Önceden Hazırlanmış Olan Doğruluk ve Dürüstlük Kuklaları

Not: Görsel yazar tarafından özgün bir çalışma olarak yapılmıştır.

Öğrencilerin Yaptığı Kuklaların Görseli

Not: Görsel yazar tarafından uygulanan araştırmadaki öğrencilere ait kukla çalışmalarıdır.

Kaynakça: Temuçe'den (2020) derlenmiştir

Ek 8: Sosyal Bilgiler Öğretiminde Değerler Eğitimi ve Drama Örnek Etkinlik

4. DERS PLANI

OTURUM ADI: Sosyal Bilgiler Öğretiminde Değerler Eğitimi ve Drama/Sorumluluk

ÖNERİLEN SINIF DÜZEYİ: Tüm Sınıflar

ÖNERİLEN SÜRE: 40+40 dk.

YÖNTEM/TEKNİKLER: Drama (doğaçlama, rol oynama).

ARAÇ VE GEREÇLER:

- Müzik çalar
- Güneş, ay, çiçek ve bulutun olduğu kartlar
- Okul, ev, çevre görsellerinin olduğu kartlar
- Kraft kâğıdı veya resim kâğıdı, boya kalemler
- Postit

SÜREÇ

A. ISINMA -HAZIRLIK AŞAMASI:

1. ETKİNLİK

Müzik açılır. Öğrencilerden sınıf içerisinde dolaşmaları istenir. Öğrenciler sınıf içerisinde dolaşırken bulut, ay, güneş ve çiçek görseli her çocuğun sırtına birer tane yapıştırılır. Onlar müzik eşliğinde dolaşırken şöyle bir yönerge verilir; gördüğün görsel ne hissediyor olabilir? Onun ne hissettiğini düşünerek yürür müsün? İkinci aşamada ise şu söylenir. Gördüğün görsel sence nasıl hareket ediyor olabilir? Onu hissederek yürür müsün? Şimdi güneş gören var, ay gören var, çiçek gören var bulut gören var. Bunların hepsi onları görüp güneşmiş gibi çiçekmiş gibi bulutmuş gibi davranarak yürümelerini ve alan içerisinde onları hissetmeleri sağlanır. Müzik durdurulur. Müzik durduğunda gördüğün ilk görseli alıp lütfen göğsüne yapıştırır mısın? Herkes ilk gördüğü arkadaşının sırtından alıp kendi göğsüne yapıştırması söylenir. Artık sen göğsünü yapıştırdığın kartsın ya güneşsin ya aysın ya çiçeksin ya da bulutsun artık lütfen bu şekilde hareket et denilir ve ısınma hazırlık ikinci etkinliğine geçilir.

2. ETKİNLİK

İkinci etkinliğimizde onlar zaten 3'er kişilik gruplar haline geldiler. 3 Güneş 3 Ay 3 Bulut 3 Çiçek şeklinde ve onları şunları söylüyoruz. Sizler artık göğsünüz deki kartlar olarak bir grupsunuz sizde göğsünüzde yapıştırdığınız bu kartların sorumlulukları ne olabilir diye sorulur. Biraz bilgi alışverişi yapılır. Güneşin sorumluluğu ne olabilir? Bulutun sorumlu ne olabilir? Ayın sorumluluğu ne olabilir? İlk grup olarak güneş grubunun yanına gidilir. Sizin sorumluluğunuz gündüzleri yanmak, insanlara ışık sağlamak ve insanları ısıtmaktır. Ay grubunun yanına gidilir. Ay grubunun sorumluluğu gece ışık yapmak, insanlara yol göstermek ve gökyüzünün güzel bir şekilde görmelerini sağlamaktır. Çiçek grubunun yanına gidilir. Çiçek grubunun sorumluluğu doğada çok güzel renkli çeşit çeşit görseller yaratmak, insanlara mis gibi kokan çiçekler sunmak, sizin sorumluluğunuz da budur denilir. Sonrasında Bulut grubunun yanına gidilir. Sizler Bulut grubu olarak bulutların sorumluluğu insanlara gölge yaratmak. Yağmur yağdırmak, onları serinletmek sorumluluklarını iletiyoruz ve onların grup içerisinde bu sorumluluklarını konuşmaları için 5' er dakika verilir. Sonra gruplar teker teker çıkarak sorumluluklarının neler olduğunu anlatırlar.

B. CANLANDIRMA

Gruplara kendi içlerinde çember formu aldırılır. Çember formunda öğrencilere şunlar sorulur. Güneşin sorumluluğu bizlere gündüzleri yardım etmektir. Peki Güneş sorumluluğunu yerine getirmeseydi ne tür sıkıntılar yaşardık? Bu şekilde ay, bulut ve çiçek içinde sorulur. Aralarında bunları konuşup canlandırmaları istenir. 5 dakika süre verilir. Hepsi teker teker gruplar halinde çıkarak, “eğer güneş, ay, bulut ve çiçek sorumluluklarını yerine getirmeseydi neler olabilirdi” canlandırmalarını gerçekleştirirler. Sonrasında diğer bir etkinliğe geçilir. Çember şekline geçilir. 1,2,3,1,2,3 diye saydırarak üç gruba bu şekilde ulaşılır. Sonrasında 3'er gruba ayırdıktan sonra her gruba okul, ev ve çevre görselleri kartları verilir. Okulda ki sorumluluklarınız nelerdir? Şeklinde sorulur. Kantinde sıra beklemek olabilir. Sınıfta parmak kaldırmak olabilir. Bunun gibi çeşitli geri dönüşler alınır. Ev görseli için örnek olarak odamızı toplamak, sofrayı kurmaya yardım etmek, sorumluluğumuzdur. Çevre görseli için yerlere çöp atmamak, çiçekleri koparmamak sorumluluğumuzdur. Postitler dağıtarak her grubun kendi görseli için sorumluluklarını yazmaları istenir. Yazdıklarını okumaları istenir. Sonra bunları canlandırmaları istenir. Okulumuzdaki sorumluluklarımız nelerdir ve bunları nasıl gösteririz? Evdeki sorumluluklarımızı nasıl gösteririz? Çevreye karşı sorumluluklarımız nasıl gösteririz? Şeklinde bunları göstermeleri istenir. Bu etkinliğin ikinci canlandırmasını da şunu yapmaları istenir. Bu

sorumluluklarımızı yerine getirmezsek neler olur? Sorumluluklarımızı yerine getirmezsek ne gibi sorunlarla karşılaşırız? Aralarında düşünmeleri için 5 dakika verilir. Canlandırmalarını gerçekleştirirler. Canlandırmamız bittikten sonra çember formu alınır.

C. DEĞERLENDİRME

Çember formunda iken 5'er gruba ayrılmaları istenir. Resim kâğıdı ve boyalar gruplara verilir. Onlara bugüne kadar yaptığınız veya bundan sonra yapmayı planladığınız herkese ve her şeye karşı sorumluluklarımız neler olabilir. Bunları resmeder misiniz diye sorulur. 10 dakika süre verilir. Resimler tamamlandıktan sonra her grup sırayla geçerek yaptıkları sorumluluk çalışmalarını arkadaşlarına tanıtır. Çalışma bu şekilde sonlandırılır.

Güneş, Ay, Çiçek ve Bulutun Olduğu Kartlar

Okul, Ev, Çevre Görsellerinin Olduğu Kartlar

Kaynakça: Temuçe'den (2020) derlenmiştir.

Ek 9: Ölçek Kullanım İzni

Bireysel Değerler Envanteri hakkında... Gelen Kutusu x

Hande Doğan

Alıcı: I

Merhabalar

Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümünde Yüksek Lisans öğrencisiyim. İsmim Hande Nur Doğan. Çalışmakta olduğum tezimde sizlerin "Kişisel Değerler Envanteri" nizi kullanmak istiyorum. Toad da Kişisel Değerler Envanterinin tamamına ulaşamadım. Sizlerden izin alarak gerekli atflarda bulunmak koşuluyla Kişisel Değerler Envanteri çalışmanızın tamamını benimle paylaşmanızı istirham ediyorum. Desteğiniz için teşekkür ediyor, çalışmalarınızda kolaylıklar diliyorum.

Halil Ekşi <

Alıcı: ben ▾

Merhaba Hande

Toadaki word belgesi tüm bilgilere haiz

Çalışmada kullanabilirsiniz

Prof. Dr. Halil Ekşi

ÖZ GEÇMİŞ

Adı ve Soyadı : Hande Nur DOĞAN

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

Aldığı Sertifikalar : -

Uzmanlık Alanı : -

Derece	Bölüm/Program	Üniversite	Yıl
Lisans	Sınıf Öğretmenliği	Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi	2018
Y. Lisans	Sosyal Bilgiler Eğitimi	Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi	2022

Görevler:

Görev Unvanı	Görev Yeri	Yıl
İdari Personel	Özel Sektör (Öğrenci Yurdu)	2018

Eserler:

A. Uluslararası hakemli dergilerde yayımlanan makaleler:

A1.

B. Uluslararası bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitaplarında (proceedings) basılan bildiriler:

B1.

C. Yazılan ulusal/uluslararası kitaplar veya kitaplardaki bölümler:

C1. Yazılan ulusal/uluslararası kitaplar:

C1.1.

C2. Yazılan ulusal/uluslararası kitaplardaki bölümler:

C2.1.

D. Ulusal hakemli dergilerde yayımlanan makaleler:

D1.

E. Ulusal bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitaplarında basılan bildiriler:

E1.

F. Sanat ve tasarım etkinlikleri:

F1.

G. Diğer yayınlar: (Yukarıdaki maddelerde yer alan başlıklardaki kategorilere girmeyen ve belirtmek istenen tüm eserler bu maddenin altında belirtilecektir.)

G1.